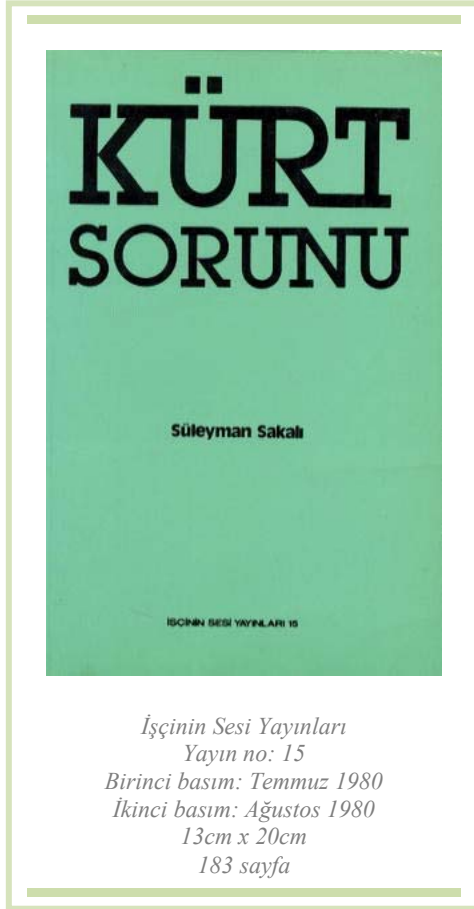

BÜTÜN ÜLKELERİN PROLETERLERİ BİRLEŞİN! KARKÊREN HEMÛ WELATAN YEKBIN!

KÜRT SORUNU

Süleyman Sakalı

İÇİNDEKİLER

Önsöz	4
Giriş.....	6
I. İç Sömürgecilik.....	7
Türkiye Kürdistanı Türkiye'nin İç SömürGESİDİR (1).....	7
Komünistler Enternasyonalisttir	7
Kürdistan'ın Sömürgeleşmesi.....	8
Türkiye Kürdistanı Türkiye'nin İç SömürGESİDİR (2).....	10
Sömürge Sorunuyla Ulusal Sorunun Bağı	10
İç Sömürge Nedir, Nasıl Çıkmıştır?.....	11
Türkiye Kürdistanı Bir İç SömürGEDİR	13
Türkiye Kürdistanı Türkiye'nin İç SömürGESİDİR (3).....	14
Türkiye Kürdistanı Sömürge midir Tartışması	15
Sömürgeler ve Sömürgecilik.....	28
Sömürgeler Tek Çeşit Değildir	30
İç Sömürgecilik ve İç Sömürgeler	33
Lenin'de İç Sömürgecilik	34
Kürdistan'ın Sömürgeleşmesi ve Sömürgeci Uygulamalar	35
II. Ulusların Ayrılma Hakkı.....	39
Ezilen Uluslara Ayrılma Hakkı Tanınmadan Ulusal Sorunda Devrimci Tutum Olamaz....	39
Leninci İlkeleri Ödünsüz Savunuruz	39
Komünistlerin Ulusal Soruna Yanaşımı	40
Ulusal Programın Temeli	42
Güvenini Kazanmak Gerekir	43
Ulusal Sorunda Bir Çarpıtma.....	44
Bir Başka Çarpıtma.....	45
“Eşit Haklar Savaşımı”	46
“Gerçekçilik” Adına Burjuva Kuyrukçuluğu.....	46
III. Oportünizm ve Ulusçuluk.....	48
Tarihsiz ve Talihsiz MK Bildirisi ve Ulusçuluk	48
Ulusçuluk ve Oportünistlerin Değerlendirmeleri.....	48
Türkiye'nin Gelişme Aşaması	49
“Atatürkçülük”	50
Kürt Sorunu, Ordu ve Ulusal Çıkarlar	51
Ulusçuluğu Açıktan Savunuyorlar	52
Ulusçuluğun “Felsefesi”	52
Sonuç.....	54
Ulusal Sorun Üstüne Yenilikler: <i>Ürün</i> 'ün Bir Yazısı Üstüne	56
Kahramanmaraş'ta Kürtleri Faşistlere Kim Kırdırdı?	61
Oportünistler Göz Boyamaya Çalışıyorlar.....	61

Kıyım Öncesi Planlı Hazırlıklar.....	61
Hükümetin Siyasetine Uygun Faşist Kıyım.....	62
Burjuvaziye Aklayanlar Var	63
Türkiye Kürdistanı'nda Devrimci Çizgi Güçleniyor	64
İran Kürdistanı ve Oportünistler	66
Yine "Kürtler ve Komünistler"	66
Emperyalist Oyunu mu?	66
İşçi Hareketi ve Kürt Halkının Birliği İçin Savaş.....	68
Oportünizmin Ulusal Sorun Çıkmazı.....	72
Evet, Ayrılma Hakkını Yadsıyorsunuz	72
<i>Savaş Yolu</i> H. Erdal'la Aynı Çarpıtmayı Yapıyor	74
Eşit Haklar Savaşımını Ayrılma Hakkına Karşı Koyan Kimlerdir?	74
Sömürge Sorunu ve Yine Bir Dizi Çarpıtma	77
Son Birkaç Nokta.....	78
Ekler.....	80
Kürt Ulusal Hareketi Üstüne (TKP Leninciler Konferansı Kararı — 1980).....	80
İsmet Şerif Vanlı'nın <i>İşçinin Sesi</i> 'ne Mektubu.....	81

ÖNSÖZ

Kürt sorunu, anti-emperyalist, anti-tekelci, anti-faşist, anti-sömürgeci içerikli Türkiye devriminde kilit bir sorundur. Ulusal sorunda komünistlerin belgisi, “ulusların yazgılarını kendilerinin belirlemesi hakkı”dır. Bu hakkın özü, *ayrılma*, ayrı devlet kurma hakkıdır. Türkiye Komünist Partisi’nin Leninci kesimi, Kürt ulusunun ayrılma hakkını kayıtsız-koşulsuz benimsemiş, bunu *Konferans* kararlarıyla komünistler için bağlayıcı tutum olarak koymuştur. Böylece, kendisini, TKP’nin oportünist kesiminden bir kez daha ayırmıştır.

Türkiyeli komünistler olarak, Kürt ulusunun ayrılma hakkını *bugün*, faşist bir darbenin iktidarı aldığı ve faşizmi bir sistem olarak ülkeye yerleştirmeye çalıştığı koşullarda, her zamankinden daha aktif savunmalıyız ve propaganda etmeliyiz. Çünkü biz faşist darbeyi devrimle alaşağı etmek istiyoruz. Ve ileri demokratik halk devriminde Türkiye proletarya hareketiyle Kürt ulusal hareketinin kopmaz bağlaşıklığını sağlayabilecek tek belgi, “ayrılma hakkı”dır.

Komünistler olarak, Kürt sorununda ayrılmayı değil, birleşmeyi, *özgür birleşmeyi* istiyoruz. Tam da bu nedenle, “ayrılma hakkı”nı ikircimsiz ve koşulsuz olarak savunuyoruz. Çünkü ayrılma özgürlüğünün olmadığı yerde, birleşme özgürlüğünden de söz edilemeyeceğini biliyoruz.

“...*tüm* ezilen ve eşitsiz ülkeler için ayrılma özgürlüğü istiyorsak, bu *ayrılmayı tercih ettiğimiz* için değil, *yalnızca*, zora dayanan birleşmeden farklı olarak *özgür, gönüllü* birleşmeden ve kaynaşmadan yana olduğumuz içindir. Tek neden budur!”¹

Komünistler olarak, hele tek bir devlet sınırı içindeki işçileri ulusa göre bölmenin, ayrı partide (parti ayrı oldu mu, sendika, kooperatif, dernek, v.b. ayrı olmak durumundadır) örgütlenmenin aşırı zararlı ve yanlış olduğu görüşündeyiz. Türk komünistleri, ayrılma hakkını ardıcıl olarak savunacaklardır. Kürt komünistleri de, *tüm* işçilerin *koşulsuz* birliğini savunmalıdırlar. Lenin’in şu sözleri tüm komünistler için tutum belirleyici olmalıdır.

“Proletarya, ezilen ulusların belli bir devletin sınırları içinde zorla tutulmasına karşı, yani onların kendi yazgılarını belirleme hakkı uğruna savaşmalıdır. (...) Yoksa proletaryanın enternasyonalizmi boş sözlerden başka bir şey olmaz. (...)”

“Öte yandan, ezilen ulusların sosyalistleri, ezilen ulusun işçileriyle ezen ulusun işçilerinin, örgütsel birliği de içeren tam ve kayıtsız koşulsuz birliğini özellikle savunmalı ve gerçekleştirmelidir. Bu olmadan proletaryanın bağımsız siyaseti savunulamaz...”²

Kürt komünistlerinde, ayrı bir Kürt komünist partisi içinde örgütlenme ve Türk proletaryası ile ilişkiyi “dayanışma” düzeyinde tutma istekleri, hatta kimilerinde “ayrı bir Türkiye Kürdistanı devrimi” eğilimi görülüyor. Bu tutuma çeşitli nedenler yol açabilir. Örneğin, kimi yoldaşlar için Marksizm’i derinlemesine öğrenmedikleri söylenebilir. Kimileri için, “Marksizm”, “sosyalizm” gibi sözcükler yalnızca burjuva ulusçuluğunu (ezilen ulusun ulusçuluğu da olsa) gizlemeye yarıyordur. Çünkü günümüzde başkaldırının evrensel ideolojisi Marksizm-Leninizm olmuştur. Biz burada iki nedene özel olarak değinmek istiyoruz. Geçtiğimiz aylarda

¹ Lenin, *Toplu Yapıtlar*, İng. basım, c.23, s.64,66, 67–68.

² Lenin, “Sosyalist Devrim ve Ulusların Kendi Yazgılarını Belirleme Hakkı”, *Toplu Yapıtlar*, c.22, s.147–152.

Marksizm-Leninizm'e inançlı çeşitli Kürt hareketlerinin yöneticileri ile yaptığımız görüşmeler bu iki nedene özel vurgu gereğini göstermiştir.

Kürt yoldaşlarda çokça görülen “ayrılıkçı” eğilimin en önemli (ve haklı) nedeni güvensizliktir. Türkiye Kürdistanı'nın, Türk sömürgeci devleti tarafından asırlar boyu giden sömürsü yalnızca Kürdistan emekçisinin Türk egemen sınıfına (kapitalizmle birlikte burjuvazisine) karşı nefretini ve kinini arttırmadı. Aynı zamanda, Kürt emekçisinde Türk emekçisine, hatta işçisine karşı bile bir güvensizlik yarattı. Türk komünistlerinin 1920'den bu yana Kürt sorununda taktiklikleri şovenist tutum bu güvensizliği haklı olarak besledi ve güçlendirdi. Bu tarihsel gerçeği dikkate almayan bir komünist çalışma, Kürt işçi ve emekçisinin gönlünü kazanamaz. Türk komünistleri için sorun, Kürt halkının güvenini kazanmaktır. Türk işçisinin enternasyonalist eğitimini sağlamadan da bu güven sağlanamaz. Öte yanda, başkasının sömürülmesine, ezilmesine göz yuman bir sınıf kendi özgürlüğünü de kazanamaz.

İkinci neden, belki tam bilince çıkmamış bir nedendir ama vardır: Proleter enternasyonalizminin ulusal çıkarlara ters olduğu görüşü. Bu görüş, yukarda değindiğimiz güvensizlikle de birleşiyor. Türkiye çapında birlikçi bir tutum, Kürt halkının ulusal çıkarlarını gözetemeyecektir gibi geliyor. Oysa proleter enternasyonalizmi, ulusal çıkarlara karşı değildir.

Ezen ulusun ya da ezilen ulusun komünistleri arasında ulusçuluk, işçilerin çıkarlarının genel ve özel yönlerini birbirine karşı koymaktan çıkıyor. Yapılan hata, özel (yani ulusal) ve genelin (yani uluslararası) birbirinden koparılması, birbirinin karşısına konması ve özelin mutlaklaştırılmasıdır. Bu yönde Lenin'in Bund gurubunu eleştirisi temel bir önem taşır. Bund, bildiğimiz gibi, Yahudilerin ulusal duygularını öne çıkartan bir guruptu ve Yahudi işçilerin özel ulusal çıkarlarını dile getirebilmek için ayrı, özel siyasal örgütlenmenin gereğine inanıyordu. Ulus ilkesine dayalı parti öneriyordu. Yahudi işçilere ayrı bir parti öneriyordu. Lenin, Bundçuları şiddetle eleştirdi ve gösterdi ki genel ve özel hiçbir zaman “saf” biçimler olarak, birbirinden apayrı ortaya çıkmazlar. İkisi de, yani özel de genel de aynı sürecin birbiriyle ilişkili değişik yönlerini anlatırlar. Ve işçi sınıfının partisi, işçilerin hem özel ve hem genel çıkarlarını dile getirir. Bütün uluslardan işçilerin ulusal çıkarlarını da dikkate alır. Dolayısıyla işçi sınıfının çıkarları, genel ve özelin çelişkili birliğidir, diye tanımlanabilir. İşçi sınıfının genel çıkarları, yani sınıfsal çıkarları ile özel çıkarları yani ulusal çıkarları toplumsal yaşamın birbirinden ayrılmaz iki yönüdür.

Anadolu devriminin kader taşlarından olan Kürt sorunu konusunda Türk ve Kürt komünistlerinin yayımlar aracılığıyla ve karşılıklı görüşmelerle yoldaşça tartışmayı geliştirmeleri çok önemli bir görevdir. Ancak böyle bir süreç içinde kaynaşılabilir ve tek bir siyasal bayrak altında toplanılabilir. Ki o bayrak, Türkiye proletaryasının Marksçı-Leninci kırmızı bayrağıdır.

Süleyman Sakalı Yoldaş, Türk komünistlerinin ve işçilerinin ulusal sorunda enternasyonalist bilinçle yetişmeleri yolunda, Türk-Kürt komünistlerinin ve işçilerinin tek bir komünist partisinde birleşmeleri yolunda tek başına en büyük katkıyı yapmış bir yoldaşımızdır. *Kürt Sorunu* kitabı özellikle iç sömürge sorununda, ayrılma hakkının ele alınış biçiminde, oportünizmle ulusçuluğun bağımlı gösterişinde bu katkıyı daha da ilerleten çok değerli bir üründür.

Kürt Sorunu kitabı, etkilerini kısa sürede duyuracak ve Süleyman Yoldaş'tan beklediğimiz yeni ürünlerle birlikte Türk-Kürt proleterlerinin devrimci birliğinin harcı olacaktır.

R. Yürükoğlu

GİRİŞ

Türkiye devrimci hareketinde oportünizmin en şiddetle başkaldırdığı bir alan her zaman ulusal sorun, Kürt sorunu olmuştur. Bunun derin tarihsel, toplumsal nedenleri vardır.

Büyük Rus ulusçuluğu ve Alman ulusçuluğu birçok yerde büyük ulus şovenizmine örnek verilir. Türk ulusçuluğu, Türk şovenizminin bunlardan hiç aşağı kalmadığını unutmamak bizler için özellikle önemlidir. Barbarlıkta ise Türkler tarihte ün yapmışlar ve bu nedenle de tarihe “barbar Türkler” olarak geçmişlerdir. Mızraklara dizilen kelleler, kesik düşman kellelerinden kurulan kuleler, vahşet ve barbarlık öyküleri her Türk çocuğunun eğitiminin ayrılmaz parçası olmuştur. Türk ulusçuluğu, Türk şovenizmi bunların üstünde çok güçlü bir biçimde yükselir. Toplumsal yaşamın her alanını derinden etkilemiştir.

Bu durumda, güçlü bir proletaryaya ve güçlü bir Marksçı-Leninci ideolojiye dayanmadan, Türkiye devrimci hareketinin kendisini bu şovenizmden kurtarabilmesinin olanaksızlığı açıktır. Nitekim öyle olmuştur. Toplumsal yaşamı bir ahtapot gibi saran, her alana sızan şoven Türk ulusçuluğu, Türkiye devrimci hareketi içinde oportünizmin ana kaynağı olmuştur. Çeşitli oportünist görüşlerin altını biraz eşelediğimizde, Türk ulusçuluğunun, bilinçli ya da bilinçsiz ama her zaman bu görüşlerin ardında yattığını görüyoruz. “Ulusal” burjuvaziyle uzlaşma tutkusunun altında yatan da budur. Kürt sorunu bu uzlaşmanın *doğrudan* yansıdığı bir alan olduğu için, en şiddetli, açık ve çarpıcı şovenizmi burada görüyoruz.

Burjuva ulusçuluğu, şovenizm Kürt sorununda kendini iki ana konuda gösteriyor. Birincisi, Türkiye Kürdistanı’nın Türkiye’nin iç sömürgesi olup olmadığı konusu; ikincisi, Kürt ulusunun ayrılma hakkını gerçekten tanıyıp tanımama konusu. Bu nedenle, özellikle bu konulara açıklık getirmek oportünizme ve burjuva ulusçuluğuna karşı savaşta önem kazanıyor.

Türkiye devrimci hareketinde oportünizmin ana ideolojik temelini oluşturan Türk ulusçuluğuna karşı kesin ve kararlı savaş vermeden, bu illeti devrimci hareketten söküp atmadan proletaryanın savaşını zafere ulaştırmak olanaksızdır. Aşağıdaki yazılar bu konulara açıklık getirmeyi amaçlıyor. Daha önce *İşçinin Sesi*’nde yayınlanan yazıların bazılarını, oportünizme karşı savaşın vardığı aşamaya bağlı olarak, gerekli açıklayıcı eklemeler yaptık. Bunun yararlı olacağına inanıyoruz.

Süleyman Sakalı

I. İÇ SÖMÜRGEÇİLİK

Kürdistan'ın sömürgeleşmesi, bu ülkenin, Osmanlı İmparatorluğu sınırları içine katıldığı 16. yüzyılda başlamıştır. Aradan geçen zaman süresinde sömürünün biçimi değişmiş ama Türkiye Kürdistanı'nın iç sömürge olması değişmemiştir.

TÜRKİYE KÜRDİSTANI TÜRKİYE'NİN İÇ SÖMÜRGESİDİR (1)

Türkiye Kürdistanı bir sömürge midir? Bu, üzerinde çeşitli spekülasyonlar yapılan, geniş tartışmalara ve görüş ayrılıklarına neden olan önemli bir sorudur. Neden? Çünkü bu soruya verilen yanıtlar, burjuva ulusçularıyla gerçek enternasyonalistleri birbirinden bir kez daha ayırıyor. Çünkü Türkiye Kürdistanı'nın bir iç sömürge olduğu gerçeğini reddeden, burada uygulanan amansız baskı, talan, yağma ve insan kıyımına gözlerini kapayanlar ancak burjuva ulusçuları ve burjuva ulusçuluğunun zehirine bulaşmış olanlardır.

Türkiye Kürdistanı'nın bir iç sömürge olduğunu yadsıyanlar listesinde Maocu *Aydınlık* ve *Emekçi* dergisi gibi ne oldukları tartışma bile gerektirmeyen şovenistlerin baş sırada yer alması bir rastlantı değildir. Öte yandan, *Ürün* dergisinin ve TIP'in de aynı görüşleri savunması da hiç şaşırtıcı değildir. Bunlar ve *Devrimci-Yol*, *Emeğin Birliği*, vb. gibi daha başkaları böylece, en başta yıllar yılı Türk burjuvazisi tarafından Kürdistan'da uygulanan kanlı sömürgeci politikaya gözlerini kapıyor ve şovenist bir tutum alıyorlar.

KOMÜNİSTLER ENTERNASYONALİSTTİR

Maocular ve *Dev-Yol*'cular, "Türkiye gibi yarı-sömürge bir ülkenin" sömürge edinmeyeceğini, dolayısıyla Kürdistan'ın bir sömürge olamayacağını söylüyor. Böylece Türkiye Kürdistanı'nın sömürge olup olmadığını Türkiye ile Kürdistan arasındaki ilişkilere bakarak değil, Türkiye ile emperyalizmin ilişkilerine bakarak yanıtlamaya kalkıyor. Asıl işi bırakıp başka şeylerle uğraşiyor. *Ürün* dergisi de 36. sayısında Hüseyin Ersavaş imzasıyla yayınlanan yazıda, "sömürgecilik tezi ayrılıkçılığın kılıfı, zorlama bir tezdır" diyerek burjuvazinin ağzıyla konuşuyor. Kürdistan'a iç sömürge diyenleri "bölücü" olarak damgalamak ve kendi şovenizmini örtmek istiyor.

Aslında bu karşı çıkışların hiçbirisi, Kürdistan'ın gerçekten bir iç sömürge olup olmadığını doğru, bilimsel olarak saptanmasıyla ilgili değildir. Çünkü tümünün eninde sonunda sorunu getirip bağladıkları nokta aynıdır. Bunlara göre Kürdistan'ın bir iç sömürge olduğunu söylemek, kaçınılmaz olarak proletaryanın *ayrı* örgütlenmesini savunmak, Türk ve Kürt halklarının birlikte savaşmasını *istememek* demektir! Ne var ki, bu anlayışın, ulusların ayrılma hakkını kayıtsız şartsız savunan komünistleri her zaman "bölücülükle" suçlayan katıksız burjuva ulusçusu anlayıştan farkı yoktur.

Daha önce de belirttiğimiz bir noktayı yineleyelim: Komünistler, her şeyden önce enternasyonalisttir. Uluslararası alanda örgütlenmiş, ulus ayrımları tanımayan sermayeye karşı bütün ulusların proletaryasının en yakın, ideolojik-örgütsel birliğini sağlamak, komünistlerin temel görevidir. Lenin'in dediği gibi, "Kapitalist ezgi enternasyonaldır. İşte bu nedenle tüm ülkelerde işçilerin kurtuluş için savaşımı ancak enternasyonal sermayeye karşı birlikte savaşılarsa başarılı olur".³

Lenin, ulusal sorun konusundaki birçok yazısında *tüm proleterlerin, tüm sınıf örgütlerinde* (parti, sendika, vb.) birlikte örgütlenmesinin gerekliliğini ısrarla vurgulamıştır. Bu, komünistler için ilkeseldir. Türk ve Kürt proletaryasının tüm sınıf örgütlerinde *birlikte örgütlenmesini* savunmak aynı ilkesel tutumun doğal sonucudur. Türkiye Kürdistanı'nın bir iç sömürge olup olmaması bunu değiştirmez!

Türkiye Kürdistanı'nın bir iç sömürge olmasından çıkarak proletaryanın (Türk ve Kürt) ayrı örgütlenmesini, yani ulus ayrılıklarına göre bölünmesini önerenler varsa, bu yanlış bir görüştür. Ulusçuluğu, ulus ayrılıklarını başa alan bir tutumdur. Ama bu yanlış yapanlar var diye, bunu kılıf yaparak sömürge olgusunu yadsımak da ezen ulus şovenizminden başka bir şey değildir. Ayrıca, bu şekilde gerçekleri yadsıyarak proletaryanın örgütsel birliği hiçbir zaman sağlanamaz. Somut durumlar, gelişmeler de bunun böyle olduğunu pratikte kanıtıyor. Sömürge tezini "ayrılıkçı burjuvazinin tezi" olarak lanetleyen *Ürün* dergisinin, Kürt proletaryası ile Türk proletaryasının örgütsel birliğini sağlama yolunda ne kadar "ilerlemiş" olduğu merak konusudur.

KÜRDİSTAN'IN SÖMÜRGELEŞMESİ

Kürdistan'ın sömürgeleşme süreci, bu ülkenin Osmanlı İmparatorluğu sınırları içine katıldığı 16. yüzyıla kadar uzanır. Osmanlı İmparatorluğu döneminde Kürdistan'ın zengin kaynakları birçok kez talan edildi, ülkenin zenginlikleri yüzyıllar boyu her türlü yoldan imparatorluk metropollerine taşındı.

Birinci Dünya Savaşı sırasında ve sonrasında emperyalist ülkeler, zengin petrol ve maden kaynakları olduğu bilinen bu ülkeyi kendi sömürgeleri yapmak için savaşılar. Savaş sonrası dönemde Kürdistan 4 parçaya ayrıldı, parçalandı.

Kürtler ve Türkler, emperyalist istilacılara karşı ulusal bağımsızlıkları için savaşılar. Ancak, bu savaş sonrasında kurulan Türkiye Cumhuriyeti içinde Türk burjuvazisi egemenliği ele geçirdi. Türkiye Kürdistanı'nı eski dönemlerden daha amansız, sömürgeci yöntemlerle yağmaladı. Türk burjuvazisi, Cumhuriyet'in ilk yıllarından bu yana Türkiye Kürdistanı'nı, Türkiye'de kapitalizmi geliştirme yolunda bir sömürge olarak kullandı. Cumhuriyet'in ilk yıllarında ülkede kapitalist gelişmeyi sağlayacak bir sermaye yoktu. Osmanlı İmparatorluğu'nun yarı-sömürge durumunda olmasından da kaynaklanan bu sermaye yokluğu, kapitalizmin gerek duyduğu sermaye birikiminin sağlanmasını en acil bir sorun olarak gündeme getirdi. Bu da doğal olarak Türk burjuvazisinin gözlerini iyice Türkiye Kürdistanı'na, Kürdistan'ın zenginliklerine çevirdi.

Türk burjuvazisi daha baştan devleti kullanarak, ekonomik ve siyasal *şiddet* yoluyla, ilkel birikimi sağlamak ve kapitalizmi *işler duruma* getirmek için kolları sıvadı. Bir yandan ulusal birlik edebiyatı yaparken öte yandan Kürdistan'a daldı. Burada *her yolu kullanarak* biriktirdiği zenginlikleri sermaye olarak Batı'ya aktardı. Cılız burjuvazinin güçlenmesinde bu, önemli yollardan biri oldu. 1950'lere kadar süren bu "*ilkel birikim dönemi*", Türkiye Kürdistanı için tam

³ R. Yürükoğlu, *Proletarya Enternasyonalizmi*, İşçinin Sesi Yayınları, s.18.

bir yağma ve ‘talan dönemi’ydi. En barbar yöntemlerle uygulanan sömürge siyaseti sonucunda Kürdistan’ın insanı büyük yıkıma uğradı. Üretici güçlerin gelişmesine sekte vuruldu. Sermaye birikimini sağlamak için ne var, ne yok her şeyi talan eden Türk burjuvazisinin gözü başka bir şey görmüyordu. Hemen Kurtuluş Savaşı sonrasında başlayan bu yağma ve talana karşı isyan eden Kürt halkı da amansızca yok edildi. Bu dönemdeki ayaklanmaları bu nedenle *sömürge savaşları* olarak nitelemek yanlış olmaz. Böylece, Türk burjuvazisi topuyla, ordusuyla Kürdistan’a dalmış, halkını büyük ölçüde yok etmiş, ya da başka yerlere sürmüş, kısacası sömürgeciliğe karşı direnen bu ülkeyi “bir kez daha” zapt etmiştir.

1950’lerle birlikte Türkiye’de kapitalizm kendi ayakları üstünde yavaş yavaş yürümeye başladı. Kapitalizmin çarkları ilkel birikimin yağlarıyla yağlanmış, ülkede hızlı bir kapitalistleşme dönemi başlamıştı. 1950–1960 arasında hızla gelişen kapitalizm, 1960’larla birlikte tekelliliğin ağır bastığı, 1960’lar sonrasında ekonomiye egemen olduğu bir döneme girdi. 1950–1960 arasında Kürdistan, posası sıkılmış, bitkin bir durumda varlığını sürdürdü. Ulusal baskı azalmadı ama yavaş bir kapitalist gelişme, Türkiye’nin bütününe etkisiyle, Kürdistan’da da yol aldı.

Tekelci kapitalizmin giderek finans-kapitale yükselmesi süreci Kürdistan’ı derinden etkiledi. Artık finans-kapitale yükselen tekellilik, Türkiye Kürdistanı’na ilkel birikim döneminden farklı bir gözle bakıyordu. Türkiye Kürdistanı, zengin bir pazar ve hammadde kaynağı olarak finans-kapitalci burjuvazinin iştahını kabartıyordu. İşte 1960’lar sonrasında, özellikle devlet-tekelci kapitalizminin Türkiye’de egemen olduğu 1970’ler sonrasında, Kürdistan, finans-kapital tarafından yeni yöntemlerle sömürülmektedir.

Ne var ki, sömürünün biçimi değişmiş, yöntemleri değişmiş ama Türkiye Kürdistanı’nın iç sömürge olması değişmemiştir.

Lenin, Komintern’in İkinci Kongresi’nde sömürge bağımlılığının özelliklerini şöyle anlatıyordu: “...sömürge bağımlılık, doğrudan siyasal ve hukuksal bağımlılıktan başka, bir dizi mali ve ekonomik bağımlılık ilişkisini (ve) hemen her zaman katliamdan başka bir şey olmaları nedeniyle savaş bile sayılmayan bir dizi savaşı... içerir.”⁴

Yürükoğlu yoldaş da, *Üçüncü Program ve Görevlerimiz* adlı kitabında Kürdistan’ın sömürge durumunu şöyle dile getirmiştir: “...Türkiye Kürdistanı, Türklerin zor kullanarak ülke sınırları içine kattıkları bir bölgedir. Zenginliklerini, Kürt egemen sınıfıyla birlikte giderek hızlanan biçimde sömürdüğü bir alandır. Türkiye Kürdistanı, Türkiye’nin iç sömürge sidir...”⁵

İşçinin Sesi, sayı 107–108; 22.10.1979

⁴ V.I. Lenin, *Collected Works*, Moscow, Vol.31, p.216.

⁵ R. Yürükoğlu, *Üçüncü Program ve Görevlerimiz*, İşçinin Sesi Yayınları, s.55.

TÜRKİYE KÜRDİSTANI TÜRKİYE'NİN İÇ SÖMÜRGESİDİR (2)

Sömürgecilik çok eski çağlardan beri vardır. En genel bir tanımlamayla sömürgecilik, bir ülkenin bir başka ülke tarafından sömürülmesi demektir.

Sömürü ve baskı aynı madalyonun iki yüzüdür. Sömürülen ülkenin halkı üzerinde zorbalık ve baskı uygulanmadan o ülkenin zenginlikleri bir başka ülkeye aktarılamaz.

Lenin şöyle diyor:

“Sömürgelerin ateş ve kılıçla zapt edildiğini, sömürgelerin halkına zorbalık yapıldığını ve bunların bin bir yolla (sermaye ihracıyla, ödünlerle, vb. malların satışında hile yaparak, ‘egemen’ ulusun otoriteleri karşısında baş eğdirilerek ve benzeri yollarla) sömürüldüğünü herkes bilir.”⁶

Öyleyse sömürgecilik, ekonomik kaynakların sömürülmesi temelinde yükselen bir baskı ve zorbalık sistemidir. Bir ülkenin bir başka ülkeyi sömürmesi en somut ifadesini siyasal egemenliğin gasp edilmesinde bulur. Bu da sömürgeciliğin siyasal özüdür. Bu egemenlik çok “uygar” veya çok barbar yöntemlerle sürdürülebilir. Ama özü değişmez.

Özetlersek: Sömürgeler, yabancı bir siyasal egemenlik altına sokulmuş olan ve ekonomik kaynakları bu egemenliği elinde tutan ülke tarafından sömürülen ülkelerdir.

Sömürgecilik çok eski çağlardan beri vardır dedik. Ama çağlar boyunca sınıfsal özü değişmiştir. Lenin şöyle diyor:

“Sömürge siyaseti ve emperyalizm, kapitalizmin en son aşamasından önce ve hatta kapitalizmden önce vardı. Kölelik üstüne kurulu Roma bir sömürge siyaseti izledi ve emperyalizm uyguladı. Ama sosyo-ekonomik biçimler arasındaki farkı görmezden gelerek, ya da arka plana iterek, emperyalizm üstüne ‘genel’ tartışma yapmak, kaçınılmaz olarak, ‘Büyük Roma ve Büyük Britanya’ kıyaslaması gibi aşırı bayağılık, ya da övünmelere dönüşür. Kapitalizmin *önceki* evrelerindeki kapitalist sömürge siyaseti bile özünde finans-kapitalin sömürge siyasetinden farklıdır.”⁷

Sömürgeciliğin sınıfsal özü köleci toplumlarda başka, feodal toplumlarda başka ve kapitalist toplumlarda başka olmuştur. Fakat kapitalizm öncesi sömürgecilikle kapitalizm döneminin sömürgeciliği arasında bir başka temel ve konumuz açısından çok önemli fark vardır. Kapitalizmin gelişmesiyle birlikte toplumsal gelişmenin bir biçimi olarak ulusların tarih sahnesine çıkması, “ulusal sorun”la sömürgecilik sorununu bütünleştirdi. Bu nedenle uluslar ve ulusal sorun konusuna kısaca göz atalım.

SÖMÜRGE SORUNUYLA ULUSAL SORUNUN BAĞI

Kapitalizmin gelişmesi ulusları oluşturdu. Ulusların oluşmasıyla birlikte ulusal devletler, burjuva devletleri tarih sahnesine çıktı. Marks ve Engels *Manifesto*'da bunu şöyle anlatıyor:

⁶ V.I. Lenin, *Collected Works*, Moscow, Vol.21, p.37.

⁷ V.I.Lenin, *Collected Works*, Moscow, Vol.22, p.260.

“(Burjuvazi), nüfusu birleştirdi, üretim araçlarını merkezileştirdi ve mülkiyeti az ellerde yoğunlaştırdı. Bunun zorunlu sonucu siyasal merkezileşmeydi. Bağımsız ya da zayıf bağlarla bağlı, ayrı çıkarları, yasaları, hükümetleri ve vergi sistemleri olan bölgeler bir araya getirildi. Tek bir hükümeti, tek bir yasal sistemi, tek bir ulusal sınıf-çıkarı, tek bir sınır ve gümrük düzeni olan tek bir ulus oluşturuldu.”⁸

Burjuvazi pazarı sömürmek için siyasal egemenlik istiyordu. Burjuvazinin siyasal egemenliğinin ifadesi olan ulusal devlet, burjuva devleti böyle ortaya çıktı.

Ulusu belirleyen temel özelliklerden birisi belirli bir toprağa sahip olmaktır. Yani ulusal sorun aynı zamanda bir *alansal* sorundur. Yani, bir ulusun kendi bölgesinde, ülkesinde *egemen* olması sorundur.

Ulusal sorunla sömürge sorununun bağı işte buradadır. Kendi ülkesinde siyasal egemenliği olmayan, bu egemenliği *yabancı* bir ulusa kaptırmış olan ulus, o yabancı ulus tarafından sömürülüyor demektir. Bir başka deyişle, kapitalizmin gelişmesi, sömürge ülkenin halkını bir ulus olarak ortaya çıkarmıştır. Yani ulusal sorun, belli bir kapitalist gelişme sonucunda *halkı uluslaşan sömürgeler sorundur*. Lenin’in, sömürgelerin de ezilen uluslar olduğunu unutmayın demesinin anlamı buradadır. Emperyalizm döneminde sömürgelerin hepsinde belli bir kapitalist gelişme olmuştur.

“Eskiden sömürgeler ve Avrupa halkları arasında, en azından bunların çoğunluğu arasında ekonomik bir farklılık vardı. Sömürgeler meta değişimine katılıyor fakat kapitalist *üretim* katılmıyordu. Emperyalizm bunu değiştirdi. Emperyalizm, diğer şeylerin yanı sıra, *sermaye* ihracıdır. Kapitalist üretim giderek artan bir hızla sömürgelere yerleştiriliyor”⁹

diyor Lenin. Bu durumda sömürgeler sorunuyla ulusal sorunun aynı olgu olduğu açıktır. Tarihsel olarak sömürgecilik ulusal sorundan önce gelir. Ulusal sorun kapitalizmin ürünüdür. Sömürgeciliğin üstünde bir üst yapı gibidir. Dolayısıyla, günümüzde, ulusal sorunla sömürgecilik ayrılmaz bir bütün oluşturur.

İÇ SÖMÜRGE NEDİR, NASIL ÇIKMIŞTIR?

İç sömürge deyince ne anlıyoruz? En başta şunu söyleyelim. İç sömürgeler genel nitelikleri açısından öteki sömürgelerden farklı değildir. İç sömürgeler de yabancı bir siyasal egemenlik altına sokulmuştur. Bunlar da bu egemenliği elinde tutan ulus tarafından sömürülmektedir. Öyleyse ikisinin arasındaki fark nerede yatıyor? Bunun yanıtını tarihsel gelişmede buluruz.

İlk çağlardan bu yana birçok sömürge imparatorluklarının kurulduğuna daha önce değindik. Bunlar genellikle kıta imparatorluklarıydı. Kurulmaları da genellikle aynı yolu izledi. İmparatorluk merkezi olan ülke, suya atılan taşın çevresinde oluşan halkalar gibi genişledi. Önce en yakın halka oluştu. Öteki halkalar giderek merkezden uzaklaşan halkalar olarak en yakın halkayı izledi. İşte iç sömürgeleri bu *ilk halkalar* olarak düşünebiliriz.

İç sömürgelerin varlığı açısından en tipik bir örnek İrlanda’dır. İrlanda İngiltere’nin *ilk* sömürgesiydi. Engels bu konuda şöyle diyor:

⁸ Marx-Engels, *Selected Works*, Vol.1, p.39.

⁹ V.I. Lenin, *Collected Works*, Moscow, Vol.22, p.337.

“Yakınlığı nedeniyle, hâlâ aynı eski yollarla yönetilmekte olan İrlanda, İngiltere’nin ilk sömürgeci sayılabilir. İnsan burada İngiliz vatandaşlarının sözde özgülüğünün sömürgelerin ezilmesine dayalı olduğunun hemen farkına varıyor. Hiçbir ülkede bu kadar çok jandarma görmedim...”¹⁰

İngilizler İrlanda’yı 12. yüzyılda sömürgeleştirmeye başladılar. Daha sonra bütünüyle kendi sınırları içine katarak, bir iç sömürge durumuna soktular.

İskoçya ve Galler ülkesinin durumu da aynıdır. Hepsi de İngilizler tarafından kan ve barutla zapt edilmiş ülkelerdir.

İngiltere, İskoçya ve Galler Ülkesi’nin toplamına verilen resmi ad “Britanya”dır. Kuzey İrlanda (Ulster) da buna eklenince adına Birleşik Krallık veya Büyük Britanya denir. İşte, daha sonraki dönemlerde sömürgeci Büyük Britanya İmparatorluğu’nun merkezini ve en yakın halkalarını oluşturan bu Büyük Britanya’nın kendi içinde de bir sömürgecilik söz konusudur. Ve buna iç sömürgecilik diyoruz. Bu konuda, *Leninizm ve Ulusal Sorun* adlı kitapta şöyle yazıyor:

“Kendileri Britanya emperyalizminin ulusal baskısı ve sömürsü altında oldukları halde, İskoçya, İrlanda ve Galler halkları, sömürge ve bağımlı ülke halklarıyla ilişkiler açısından, ezen ulusun bağlaştığı olmuşlardır. Bir sosyalist devrimin Britanya’nın tümüne yavaş geliyor olmasının, dolayısıyla, *iç yarı-sömürge* halklarının ulusal kurtuluşunun gerçekleşmemiş olmasının da ana nedenlerinden biri budur.”¹¹

Bu konuyu bir başka açıdan ele alalım.

Kapitalizm feodal toplumun bağrında batı Avrupa’da gelişti. 15. yüzyılla birlikte gelen coğrafi keşifler, dünyanın daha önce ulaşılmamış köşelerini ticarete açtı. Amerikalıların keşfi, dünyanın dolaşılması, Hindistan’a deniz yolunun açılması, dünya ticaretinin görülmemiş hızla gelişmesini getirdi. Denizaşırı sömürgeler edinme bu dönemde yaygınlaştı. Hollanda, Portekiz, İspanya, İngiltere gibi ülkeler büyük denizaşırı sömürge imparatorlukları kurdular. Denizaşırı sömürgeciliğin böyle güçlü bir biçimde gelişmesi ve bu sömürgelerden elde edilen zenginliklerin olağanüstü boyutlara ulaşması, bu sömürge imparatorluklarının “anavatanlarındaki” sömürgecilik olgusunu gözlerden sakladı. Denizaşırı sömürgecilik o denli şiddetli ve çarpıcıydı ki, içerdeki sömürgecilik bir bakıma hafifletilebildi de. Ama yok olmadı ve daha ileri dönemlerde, denizaşırı sömürge imparatorlukları dağılınca yeniden şiddetlendi. Bugün batı Avrupa ülkelerinde ortaya çıkan ulusal sorunların kökü işte bu iç sömürgecilikte yatar.

Öte yandan öteki çok uluslu devletlerin durumu ise daha başkadır. Bu ülkeler, her şeyden önce, batı Avrupa’ya göre geri kalmışlardı. Denizaşırı sömürgeler elde etme yarışında batı Avrupa’yla rekabet etme durumunda değillerdi. Fakat batı Avrupa devletlerine kıyasla çok sayıda iç sömürgeye (ezilen uluslara) sahiptiler. Batı Avrupa için *tipik* özelliği *dışsal* ve *denizaşırı* olan sömürgecilik, bu ülkeler için içsel bir olguydu. Bu ülkelerde söz konusu olan iç sömürgecilikti.

Lenin’in Rusya için söylediği şu sözler bu gerçeği çok güzel dile getiriyor:

“...birincisi, batı Avrupa ülkelerinin çoğu için ulusal baskının *tipik* biçimi sömürgelerin baskı altında tutulmasıdır. İkincisi, ‘sömürge’ teriminin kendisinin batı Avrupa ülkeleri için özellikle açık, çarpıcı ve yaşamsal bir anlamı vardır.

¹⁰ Bak: *İşçinin Sesi*, sayı 109–110, Engels’in Marks’a mektubu, 23 Mayıs 1856.

¹¹ *Leninizm and the National Question*, Progress Publishers, Moscow, p.455.

“Fakat Rusya için durum nedir? Onun özelliği şurada yatar: ‘bizim’ ‘sömürgele-
rimiz’ ve ‘bizim’ ezilen uluslarımız arasındaki fark açık değildir, somut değildir
ve canlı olarak hissedilmez! (...) Rusya’nın durumunda ezilen uluslar ve sömür-
geler arasında ciddi bir fark bulmaya çalışmanın açık abesliği, yalnızca ezbere
tekrarlamak değil, ama düşünmek isteyen bir Rus sosyalisti için özellikle açık
olmalıdır.”¹²

TÜRKİYE KÜRDİSTANI BİR İÇ SÖMÜRGEDİR

Türkiye Kürdistanı da işte bu nedenle Türkiye’nin bir iç sömürgesidir. Osmanlı İmparatorluğu döneminde imparatorluğun çok geniş alanlara yayılmış, çok daha zengin sömürelere sahip olması Kürdistan’ın bu durumunu bir ölçüde gözden saklamıştır. Ayrıca Anadolu’nun “Türkle-
rin vatanı” sayılması da yine bu olgunun önüne perde çeken bir öge olmuştur. Fakat imparator-
luk yıkılıp, iki ulustan oluşan Cumhuriyet kurulunca, Kürdistan’ın iç sömürge durumu çarpıcı
bir biçimde ortaya çıkmıştır. Kapitalizmin geliştirilmesi sürecinde bu sömürü daha da yoğun-
laştırılmış ve en barbar yöntemlerle yürütülmüştür. Bu nedenle “Kürt Sorunu” bir *iç sömürge*
ve ezilen ulus sorunudur.

İşçinin Sesi, sayı 109–110; 12.11.1979

¹² V.I. Lenin, *Collected Works*, Moscow, Vol.23, p.68.

TÜRKİYE KÜRDİSTANI TÜRKİYE’NİN İÇ SÖMÜRGESİDİR (3)

Türkiye Kürdistanı Türkiye’nin iç sömürgesidir. Bunu açıkça belirtmek bugün özellikle önem kazanmıştır. Burjuva ulusçuları ve burjuva ulusçuluğunun zehrine bulaşmış olanlar, bu gerçeği yadsıyarak yıllar Türkiye Kürdistanı’nda uygulana gelen bu çok yönlü hegemonyayı, kanlı sömürgeci siyaseti gözlerden saklıyorlar. Türkiye Kürdistanı’nın iç sömürge olduğunu yadsıyanların, siyasal düzeyde de Kürt ulusunun savaşını bir *eşit haklar* savaşına indirgemeleri rastlantı değildir.

Bugün nüfusu 10 milyona yaklaşan Kürt ulusu, Türkiye devleti sınırları içinde *ezilen bir ulus* olarak yaşıyor. Türkiye’de egemen ulus Türk ulusudur. Kürt ulusu, en başta kendi yazgısını çizmek, kendi devletini kurmak hakkı olmak üzere, her türlü ulusal haklarından yoksun bırakılmıştır.

Kürt ulusu üzerindeki bu baskı yalnızca siyasal bir baskı değildir. Bu baskının altında şiddetli ve sistematik olarak yürütülen bir ekonomik sömürü yatıyor. Bu sistematik ekonomik sömürü, Türkiye Kürdistanı’nda üretim güçlerinin gelişmesine sekte vurmuştur. Kürdistan’ın bugünkü geriliğinin *ana nedeni* budur. Bu sömürü, Kürt egemen sınıflarıyla da işbirliği kurmuş olan Türk egemen burjuvazisi tarafından yürütülüyor. Sınıfsal sömürüye paralel olarak yürütülen bu “bölgesel” sömürü Kürt halkını bir bütün olarak derinden etkiliyor. Emekçilerin iş ve yaşam koşullarını daha dayanılmaz yapıyor.

Siyasal egemenlik hakları gasp edilen, yoğun bir ekonomik sömürü altına sokulan Türkiye Kürdistanı’nda, bu hegemonyanın uygulanış yöntemleri ise *açık, çıplak şiddete* dayanıyor. İngiltere’nin bir sömürgesi olan İrlanda için, “hiçbir ülkede bu kadar çok jandarma görmedim” diyen Engels, bu sözleri herhalde bugün Türkiye Kürdistanı için söylerdi.¹³

Kısaca söyleyecek olursak, Türk burjuvazisi Kürt halkının ulusal egemenlik haklarını en barbar yöntemlerle gasp etmiş, ekonomik kaynaklarını şiddetli ve sistematik olarak sömürmüş, ülkeyi sömürgeleştirmiştir. Türkiye Kürdistanı’nın denizası bir ülke olmaması, Türkiye’nin dibinde, *içinde* olması da onu bir iç sömürge olarak tanımlamamızı getiriyor.

Az Gelişmişlik İçinde Geri Bıraktırlmışlık adlı kitabında Macid Cafer şöyle diyor:

“Bölge (Türkiye Kürdistanı — S.S.) her bakımdan Türkiye’de merkezin sömürgesidir. Bu sadece bir farkla “geleneksel” sömürgeciliğin tipik klasik bir durumudur. “Geleneksel” sömürgecilik çoğunlukla uluslararası olarak düşünülürken, bu ulus-İçi (intra-nasyonal) bir durumdur. Onun, merkezle (ya da merkezi hükümetle) yüz yüze olduğu tüm sorunlar çoğunlukla geleneksel anlamdaki sömürgecilikle eşanlıdır. Bu aslında farkına varılabilen ve belli olan bir sömürgeciliktir. Fakat pek çok insan onu gerçek adıyla anmaktan kaçınmakta ve ‘geleneksel’ sömürgeciliğe karşı yaptıkları gibi bunu da kabullenmek istemekte-dirler.”¹⁴

Bu sözler önemli bir gerçeği yansıtıyor.

¹³ Bak: *İşçinin Sesi*, sayı 109–110, Engels’in Marks’a mektubu, 23 Mayıs 1856.

¹⁴ Macid Cafer, *Az Gelişmişlik İçinde Geri Bıraktırlmışlık*, s.209.

Önce bu sömürgeciliği görmek istemeyenlerin, Türkiye Kürdistanı'nın bir sömürge olduğunu yadsıyanların söylediklerine bakalım.

TÜRKİYE KÜRDİSTANI SÖMÜRGE MİDİR TARTIŞMASI

Türkiye Kürdistanı için “sömürge değildir” diyenlerin başında Maocular geliyor. Bunun en başta altını çizmek gerekir. Çünkü Maocuların nasıl katıksız burjuva ulusçuları oldukları bugün artık her yaptıklarıyla ortadadır. Bunlardan *Aydınlık*, emperyalizm döneminde yalnızca emperyalist, hem de *büyük* emperyalist ülkelerden başkasının sömürgecilik yapamayacağını ileri sürerek, en büyük itirazını bu noktaya dayandırıyor. Fakat ondan sonra adım adım her çeşit gerekçeye sarılarak, bu karşı çıkışı *her ne pahasına olursa olsun*, sürdürmekte kararlı olduğunu gösteriyor. Bu yaklaşım, *Aydınlık*'ın karşı çıkmayı baştan kafaya koyduğunu kanıtlıyor. Bu bir yana, biz onun ne söylediğine bakalım. Şöyle diyor *Aydınlık*:

“...kapitalizmin sömürgeciliğinde ilk şartın, dış pazar ihtiyacı duyacak bağımsız bir kapitalist gelişmenin var olması gerektiğidir.”¹⁵

“Bağımsız bir kapitalist gelişmenin olmadığı, tekelci kapitalizmin olmadığı, yarı-feodal, yarı-sömürge bir ülkenin sömürge edinebileceğini iddia edenlerin dünyadan haberleri yoktur.”¹⁶

“İktisadi ve siyasi bakımdan ezen milletin hâkim sınıflarının tam tekeli vardır. Sömürgelerin ekonomisi, sömürgeci ülkenin ekonomisinin tamamen bir uzantısı durumundadır. Milliyetler meselesinin söz konusu olduğu yerlerde ise, sömürgecilerin iktisadi ve siyasi bakımdan tam tekeli yoktur. Eşitsiz de olsa ezen ve ezilen milletlerin hâkim sınıfları arasında bir ortaklık vardır. Esas fark budur.”¹⁷

“Ama çeşitli kavimlerin hâkim sınıfları eşitsiz de, olsa, iktidar ortağıdır. Bu, sömürgeelerde olmayan bir durumdur.”¹⁸

Aydınlık'a göre sömürgeciliğin birinci koşulu, “dış pazar ihtiyacı duyacak bağımsız bir kapitalist gelişmedir”. Bunun üstünde duralım:

Dış pazar ihtiyacının, kapitalist dönemde sömürgeciliğin en önemli bir itici gücü durumuna geldiği doğrudur. Ne var ki, kapitalizmin “şafak vaktinde”, sömürgeciliği yükselten, dünya çapında yayan dış pazar ihtiyacı değil, sömürge ülkelerden metropollere aktarılabilecek zenginliklerin çekiciliğiydi. Engels'in de dediği gibi, “Hindistan'ın 1500 ve 1800 yılları arasında Portekizliler, Hollandalılar ve İngilizler tarafından zapt edilmesinin amacı, Hindistan'dan *mal getirmektir*. Hiç kimse oraya herhangi bir mal ihraç etmeyi düşünmüyordu.”¹⁹

Daha sonra, sanayinin gelişmesiyle sömürgeciliğin itici gücü mal ihracı oldu. Emperyalizm döneminde de sermaye ihracı ağırlık kazandı. Kapitalizm öncesi dönemde ise nedenler daha değişiktir. Kısacası, sömürgecilik tarihsel olarak dış pazar ihtiyacı ile bağlı değildir. Bunun sonucunda doğmamıştır. Dış pazar ihtiyacı sömürgeciliğe güç katmış, onu yeni bir temelde yük-

¹⁵ *Aydınlık*, Şubat 1978, sayı 84, s.14.

¹⁶ agy, s.17.

¹⁷ agy, s.22.

¹⁸ agy, s.25.

¹⁹ Engels'in Schmidt'e mektubu, 27 Ekim 1890, *Selected Works*, Vol.3, p.490.

selmiştir. Kaldı ki bugün Türkiye’de dış pazar ihtiyacı duyan, hem de *şiddetle duyan* bir kapitalizm de vardır. Türkiye’nin “yarı-feodal” olduğu savının ise üstünde durmaya değmez.

İkinci olarak *Aydınlık*, sömürgelerde egemen ulusun, “iktisadi ve siyasi bakımdan” *tam tekele* olması gerektiğini söylüyor. “Milliyetler meselesinin söz konusu olduğu yerlerde ise *sömürgecilerin* (...) tam tekeli yoktur” diyor. Ve “sömürgelerin ekonomisi sömürgeci ülkenin ekonomisinin tamamen bir uzantısı durumundadır” diyerek bağlıyor. *Aydınlık* burada işleri iyice doğlaştırmış. Ayıklamaya çalışalım.

Aydınlık’a göre Türkiye yarı-sömürge bir ülkedir. Bundan, emperyalist ülkelerin Türkiye üstünde bir “yarı-tekeli” vardır anlamı çıkar. Yani, “iktisadi ve siyasi bakımdan” tam bir hegemonya, “tam tekel” yoktur anlamına gelir. Dolayısıyla, *Aydınlık*’ın deyimiyle “eşitsiz de olsa bir ortaklık” söz konusudur. Ama *Aydınlık*’ın yine kendisi, böyle bir ortaklık varsa sömürgecilikten söz edilemez diyor! Hem de sömürge ile ezilen ulus arasındaki “esas fark”ın da bu olduğunu söylüyor! Burada açık bir çelişki yok mu? Haydi, bunu bir kenara bırakalım. Ama o zaman, Türkiye Kürdistanı’na neden aynı ölçüt uygulanmıyor sorusunu yanıtlamak gerekir. Uygulanmıyorsa, bu ölçütün göstermelik olduğu açıktır.

Sömürgelerdeki egemen sınıflarla sömürgeci egemen sınıflar arasında bir ortaklık olamaya cağı, yanlış bir görüştür. Özellikle kapitalizm çağında böyle bir ortaklık kaçınılmazdır. Derecesi ve biçimleri, ülkelerin somut durumuna göre değişir.

Sömürgelerin ekonomisinin, sömürgeci ülkenin ekonomisinin bir uzantısı durumunda olduğuna gelince, bu doğrudur. Peki, ama Kürdistan’ın ekonomisi Türkiye’nin ekonomisinin bir uzantısı durumunda değil midir? Burada da Türkiye için başka, Türkiye Kürdistanı için başka ölçüt kullanıldığını görüyoruz. Ayrıca *Aydınlık*’ın “ezilen milliyetler” diye nitelediği ulusların ekonomisinin merkeze en ileri düzeyde entegre olduğunu da biliyoruz.

Aydınlık bu çelişkiden kurtulmak için yalnız emperyalist ülkelerin sömürgeci olabileceğini ileri sürüyor. Kürdistan için de şöyle diyor:

“Ama o zaman Kürdistan’ın sömürgeleştirilmesi gibi bir gelişim gerçekten vardı. Bu, Osmanlılar tarafından değil, Avrupalılar tarafından gerçekleştirilmeye çalışılıyordu.”²⁰

Aslında burada yapılan, Türkiye’yi, Türk burjuvazisini aradan çıkarıp, *aklayarak*, bütün “suçu” emperyalizm üstüne yıkmaktan başka bir şey değildir. Bu aklama çabasının çeşitli biçimlerde ilerde de karşımıza çıktığını göreceğiz.

Burada bir noktayı daha vurgulayalım. Sömürgelerin merkezle ekonomik olarak bütünleşmesi esas olarak kapitalizmin gelişmesiyle bağlıdır. Bu gelişmeye paralel olarak egemen sınıflar arasındaki işbirliği de gelişir. Sömürgeci ulusların niteliği, egemen üretim biçimi, bunun gelişmişlik düzeyi vb. bütün bunlar ekonomik-politik bütünleşmenin niteliğini ve derecesini belirler. Kapitalizm öncesi çağlarda, merkezle sömürge arasındaki ilişkiler yalnızca politik düzeyde bir kontrol olabiliyordu. Bu sömürgelerin zenginlikleri, askersel-politik hegemonya yoluyla doğrudan yağmalanarak, ya da vergi vb. toplayarak merkeze aktarılıyordu. Örneğin, Roma’nın durumu böyleydi. Marks ve Engels, *Alman İdeolojisi*’nde bunu şöyle belirtiyorlar:

²⁰ *Aydınlık*, Şubat 1978, sayı 84, s.32.

“Roma, gerçek olarak, hiçbir zaman bir kent olmaktan öteye gidemedi; eyaletlerle bağı hemen hemen yalnızca siyasaldı ve bu bağ yine siyasal olaylar sonucu kolaylıkla kırılıbiliyordu.”²¹

Aydınlık'ın, yalnızca emperyalist, hem de büyük emperyalist ülkelerden başkasının bugün sömürgecilik yapamayacağını savunduğunu başta belirtmiştik. Böyle olunca, rahatsız edici örnekleri de elinin tersiyle itmesi doğaldır. Örneğin, Portekiz'in nasıl olup da sömürgeci olduğunu şöyle yanıtlıyor:

“Portekiz yarı-sömürge bir ülke değildir. Portekiz bağımlı kapitalist bir ülkedir. Türkiye ise yarı-sömürge, yarı-feodal bir ülkedir.”²²

Bunun üstünde söz gerekmez. Bizce Türkiye de bağımlı bir ülkedir ve Portekiz'le Türkiye arasında konumuz açısından bir fark da yoktur. Hem de bu söylediğiyle *Aydınlık* yine kendisiyle çelişiyor. Hani yalnızca büyük emperyalist ülkeler sömürgecilik yapabilirlerdi?

Şu söylenen ise *Aydınlık*'ın “cibilliyetini” çok güzel yansıtıyor:

“Onlar, (yani batı Avrupa ülkeleri — S.S.) artık dünyada hegemonya mücadelesi yürüten büyük emperyalist ülkeler değillerdi. (...) Bu şekilde Batı Avrupa ülkeleri hegemonya yarışından çekildiler.”²³

Azgın burjuva şovenizmleri onları böylece Avrupa burjuvazisini de aklamaya götürüyor.

Son olarak geliyoruz sömürgeci ülke halkının sömürgelerin sömürsünden pay alması konusuna. Önce *Aydınlık*'ın ne dediğini görelim:

“Geri ülkelerde ezen ve ezilen milletler arasında görülen ekonomik farklılık, emperyalizme bağımlı olarak şekillenen ekonomik yapının sonucudur.

“... Şüphesiz ki ezen milletin hâkim sınıfları, emperyalizm tarafından gerçekleştirilen, ezilen milletin sömürülmesine katılmaktadırlar. Ama emperyalist ülkelerde görülen, bizzat ezen halkların da, sömürge siyaseti sonucu sömürgelerin sömürülmesinden pay alması durumu, ezilen ülkelerde yoktur. Çünkü bu ülkelerin hâkim milliyetleri de emperyalizmin baskı ve sömürsü altındadır.”²⁴

Burada önemli bir sorun açığa çıkıyor. *Aydınlık*'a göre, Türkiye Kürdistanı'nın Türkiye'nin bir sömürgesi olduğunu söylersek, Türk ulusunun bir bütün olarak bu sömürden yararlandığını söylemiş oluruz. Böylece, Türk emekçi sınıflarının da bu sömürüye ortak olduğunu söylemiş oluruz diyerek *Aydınlık*, “devrimci” bir kılıfla konuyu tümenden örtbas etmeyi öneriyor! Bu yolla, Türk proletaryasına, emekçilerine karşı bir söz söylüyoruz diye korkulacak ve Kürdistan'ın sömürge olduğu gerçeği de bu korkuyla bir daha ağza alınmayacak! Bunun anlamının, sonucunun, Türk burjuvazisini aklamaktan başka bir şey olmadığı ortadadır. Lenin, *Marksizm'in Kari-katürü*'nde şöyle diyor:

“Ulusal sorun açısından, ezen ve ezilen uluslarda işçilerin gerçek durumu aynı mıdır?

“Hayır, aynı değildir.

²¹ Marx-Engels-Lenin, *Historical Materialism*, p.67.

²² *Aydınlık*, Şubat 1978, sayı 84, s.21.

²³ agy, s.20.

²⁴ agy, s.18.

“1) *Ekonomik olarak fark*, ezen uluslarda işçi sınıfının çeşitli kesimlerinin, bu ulusların burjuvazisinin, ezilen ulusların işçilerini aşırı sömürmesinden elde ettiği *süper kârların* kırıntılarından yararlanmasıdır. (...) Ezen ulusların işçileri, ezilen ulusların işçilerinin (ve halk yığınlarının) soyulmasında *bir dereceye kadar, kendi burjuvazilerinin ortağıdır.*”²⁵

Gördüğümüz gibi, ezen ülkenin proletaryasının ezilen ülke halkının sömürsünden pay almasından söz etmek hiç de ters bir şey değil.

Kürdistan ve Türkiye konusuna gelince, somut durum biraz daha değişiktir. Türk burjuvazisinin Türkiye Kürdistanı’nı sömürmesine bağlı olarak, Türkiye’nin “batı” bölgeleri çok daha fazla gelişmiştir. Bu nedenle, yalnızca “batı”da yaşamak bile bir anlamıyla bu sömürünün, yağmanın “nimetlerine” ortak olmak demektir. Fakat öte yandan, Türkiye’nin kendisi emperyalizme göbeğinden bağlı, bağımlı bir ülkedir. Burjuvazi, ülke içinde aşırı boyutlarda yürüttüğü sömürüden “emperyalist ağabeylerine” de pay vermektedir. Dolayısıyla, kendi işçi sınıfına, emekçi yığınlara Kürdistan’ın sömürsünden artırıp vereceği, verdiği bir pay yoktur. Türk emekçilerinin Türkiye Kürdistanı’nın sömürsüne ekonomik olarak doğrudan ortak olmamalarının nedeni budur. Ama bu, ne sömürüyü ortadan kaldırır, ne de bu sömürünün getirdiği politik ve ideolojik sonuçları. Bu sömürüye ses çıkarmamak, yok saymak ve de yukarıda belirttiğimiz anlamda nimetlerinden yararlanmak, en azından ideolojik olarak zehirlenmeyi getirir.

Aydınlık’ın görüşleri üstünde bu denli uzun durmamızın nedeni, burada ortaya çıkan burjuva ulusçusu görüşlerin tüm ötekiler tarafından zaman zaman ve şu ya da bu yönü öne çıkarılarak yinelenmesidir. Şimdi öteki bazı görüşlere bakalım.

Türkiye Kürdistanı’nın sömürge olmadığını savunan *Dev-Yol* şöyle diyor:

“Özgürlük Yolu, emperyalizm döneminde farklı bir anlam kazanan ezen ulus, ezilen ulus ayrımında, *ezilen ulus konumunda yer alan* bir ülkenin, *yarı-sömürge* bir ülkenin sömürgecilik yapabileceğini söyleyerek, ona böyle bir rol yükleyerek Lenin’in emperyalizm dönemine ait (...) tahlilini reddetmiş oluyor.”²⁶

“Kısacası, emperyalist sistemin bir sömürgeler tekeli yarattığını ve artık bu sistem içinde sadece emperyalist ülkelerin sömürge sahibi olabileceklerini söyledik...”²⁷

“Sömürgecilik, kapitalizmin iç dinamikleriyle geliştiği belirli ülkelerde (ki parmakla sayılacak kadar azdır bunlar) gündeme gelen bir olgudur. Türkiye’de ise kapitalizm esas olarak kendi iç dinamiği ile gelişmiştir.”²⁸

Buradan görüyoruz ki, *Dev-Yol*’un anlayışı ile *Aydınlık*’ın anlayışı arasında bir fark yoktur. Her ikisi de sömürgeciliği, kapitalizme ve kapitalist emperyalizme özgü bir şey olarak ele alıyor. Her ikisi de, sömürgecilik olabilmesi için, “bağımsız” ya da “iç dinamiklerle gelişen” bir kapitalizmi gerekli görüyor. Hâlbuki Lenin’in, “sömürge siyaseti ve emperyalizm, kapitalizmin en son aşamasından önce ve hatta kapitalizmden önce vardı” dediğini biliyoruz.²⁹ *Aydınlık*’çılar ve *Dev-Yol*’cular da biliyor. Bildikleri halde sömürgeciliği kapitalizme, hem de bağımsız kapi-

²⁵ V.I. Lenin, *Collected Works*, Moscow, Vol.23, p.55, 56.

²⁶ *Devrimci Yol*, sayı 16, s.13.

²⁷ *Devrimci Yol*, Mayıs 1978, sayı 17, s.13.

²⁸ *agy*, s.14.

²⁹ V.I. Lenin, *Collected Works*, Moscow, Vol.22, p.260.

talizme mal etmeye çalışmalarının nedenini açıklamak onların işidir. Dünyada kapitalizm egemen olduktan sonra, “bağımsız” bir kapitalist gelişme hiçbir ülke için söz konusu değildir. Emperyalizm döneminde hiç değildir. Öyleyse, bağımsız kapitalist gelişme aramak, dünyada kapitalizm egemen olduktan sonra kapitalistleşen hiçbir ülke sömürgeci olamaz demektir. Sömürgeciliğin kapitalizme özgü olmadığı bir yana, bu görüş, kapitalizmin eşitsiz gelişmesini de yadsıyan bir görüştür.

Yukarıda, sömürgeciliğin kapitalizmin “pazar ihtiyacından” doğmadığını, daha sonra ortaya çıkan pazar ihtiyacının sömürgeciliği yeni bir temelde yükselttiğini söylemiştik. *Dev-Yol* da aynı *Aydınlık* gibi bu konuda şöyle diyor:

“...aklı başında (yani Marksizm’den nasibini bir parça almış) bir kimse, Türk devletinin Kürdistan’ı, kendi kapitalizminin sorunlarını çözmek için işgal ettiğini ileri süremez. Çünkü bu işgal sırasında kapitalizm egemen değildir!”³⁰

Biz de böyle bir şey söylemiyoruz. Yalnız, sömürge olabilmesi için neden “sorunları çözülecek” bir kapitalizmin, hem de “kendi iç dinamikleriyle gelişmiş” bir kapitalizmin gerektiğini soruyoruz. Romalılar zamanında böyle sorunları olan bağımsız bir kapitalizmin *olmadığını* yinelemeye gerek var mı?

Türkiye’nin yarı-sömürge olduğu ve yalnızca emperyalist ülkelerin sömürgeci olabileceği görüşü üstünde biraz daha duralım. Bir kez, Türkiye yarı-sömürge bir ülke değildir (yarı-feodal hiç değildir). “Türkiye, emperyalizmin sömürsü altında, endüstrileşmesini tamamlamamış, özellikle tarımın teknik açıdan geri olduğu, orta derecede gelişmiş bir kapitalist ülkedir. Bunun yanında, tekellerin büyüüp güçlendiği ve bu temel üstünde finans-kapitalin olduğu ve devletle tekellerin iç içe geçtiği bir ülkedir.”³¹

Tekellerin, finans-kapitalin, devlet tekeli kapitalizminin egemenliği ise Türkiye’yi dışa açılmaya zorluyor. Bu açılma gerek ekonomik (sermaye ihracı), gerekse politik (yeni alanlar elde etme) olarak gündeme gelmiştir. Arap ve Afrika ülkelerine sermaye ihracı ve pazar olarak açılma denemeleri, Kıbrıs’ın bir parçasının ilhakı, İslam ülkeleri ortak pazarı özlemleri bunun somut yansımalarıdır. Bu açılma gerçekleştiği oranda da Türkiye emperyalist olma yolunda, batı emperyalistleriyle kıyaslanamayacak oranda da olsa, adımlar atmış olacaktır. Ne var ki, böyle bir gelişme için yollar, büyük emperyalist ülkelerce tıkanmıştır. Türkiye’nin bu yolda attığı ve atabileceği adımlar, büyük emperyalist ülkelerin denetiminde, Türkiye’nin bir *atlama tahtası* olarak kullanılması biçiminde olacaktır. Öyle olmaktadır.

İşte Türkiye’de politik egemenlik böyle bir temel üstünde yükseliyor. Bu temelde yükselen politik bağımsızlığın *göstermelik* bir politik bağımsızlıktan çok ötede olacağı, olduğu açıktır. Türkiye’nin politik bağımsızlığı göstermelik, kukla bir şey değildir!

Lenin yarı-sömürgeleri, politik bağımsızlıklarını yarı yarıya yitirmiş ülkeler olarak tanımlıyor.³² Yani yarı-sömürgeler politik bağımsızlığı göstermelik durumda olan ülkelerdir. Türkiye böyle bir ülke değildir!

Bugün yalnızca emperyalist ülkelerin sömürgeci olabileceği konusunda şunu da ekleyelim. Çeşitli koşulların birleşmesi sonucunda ortaya çıkabilecek elverişli bir durumda belirli bir gücü olan bir ülkenin sömürgeler edinebilmesinin teorik olarak hiçbir engeli yoktur. Türkiye’nin Kıbrıs’a el koyması daha dün yaşadığımız bir örnektir. Tabii ki kapitalizm çağında “belirli bir

³⁰ *Devrimci Yol*, Mayıs 1978, sayı 17, s.14.

³¹ R. Yürükoğlu, *Emperyalizmin Zayıf Halkası Türkiye*, 2. basım, İçinin Sesi Yayınları, s.33.

³² V.I. Lenin, *Collected Works*, Moscow, Vol.22, p.259.

güce sahip olmak”, belirli bir kapitalist gelişmeye sahip olmayı gerektirir. Ama bu bir şey değildir. Ayrıca, eski dönemlerde elde edilmiş sömürgelerde yine elverişli koşullar nedeniyle elde tutulabilir. Bu konuda Portekiz örneği yeterince tartışılmış ve açıklığa kavuşmuştur.³³

Son olarak *Dev-Yol*’dan bir alıntı daha yapalım. Şöyle:

“Evet, Kürdistan sömürgeye benziyordur. Benzeyebilir. Kürdistan ekonomik ve siyasi olarak ilhak edilmiş durumdadır. Yani Kürdistan zorla elde tutulmaktadır. Hammadde kaynakları sömürülmektedir. Bağımsız bir ekonomiye sahip değildir. Kürt dili, kültürü ve sanatı yok edilmek istenmektedir. Kürt ulusunun tarihsel varlığı imha edilmeye çalışılmaktadır. Kürt ulusu köleleştirilmiştir, sömürülmektedir. Tüm ulusal değerleri çiğnenmekte, tüm ulusal hakları imha edilmektedir...”

“Gerçekten de bütün bu özellikler herhangi bir sömürge de gözlenebilen özelliklerdir. Yani bu özellikleri ile Kürdistan bir sömürgeye *benzemektedir*. Ama bunlar yine de, Kürdistan’ın sömürge olmasının kanıtı sayılamaz. Neden mi? İşte bunun cevabı çok basittir. Çünkü Türkiye sömürgeci olamaz da ondan!”³⁴

Gerçekten de cevabı çok basitmiş. “Diyeceğim, diyeceğim ama bir türlü dilim varmıyor” gibi bir şey.

Lenin’in bir sözü var. Şöyle diyor: “...gerçekte *temel benzerlik* varken “temel ayrılıklar” varsaymak gerçeğin çarpıtılmasıdır.”³⁵ Dünyada, doğada ve toplumda hiçbir şey siyah ve beyaz değildir. Bir özellik, bir oluşum belli bir ağırlık taşıyorsa, öne çıkmış ve belirleyici olmuşsa bizim o özelliğe bakmamız gerekir. *Dev-Yol*’un Kürdistan’ı bu denli sömürgeye “benzettikten” sonra sömürge değildir, çünkü Türkiye emperyalist değildir demesi şaşırtıcıdır.

Bizce *Dev-Yol*’un Türkiye Kürdistanı’nın bir sömürge olduğunu yadsımasının ardında yatan ana nedenlerden biri, “sömürgeci dersek ayrı örgütlenmek gerekir” yanlış anlayışıdır. *Dev-Yol Bildirge*’de, “sömürgecilik tezi ayrı örgütlenmenin kılıfıdır” demelerinden de bu anlaşılıyor. Bizce, Kürdistan’ın sömürge olduğunu reddetmek ayrı örgütlenmeyi engellemeyeceği gibi, sömürgeci demek de ayrı örgütlenmeyi gerektirmez! Proletaryanın sınıf savaşımı ulus temelinde değil, sınıf temelinde yürütülmelidir. Sömürge olup olmamakla, birlikte örgütlenip örgütlenmemek birbiriyle çelişmez.

Bu yanlış anlayış, “Türk ulusu da ezilen ulustur” anlayışıyla birleşince işler daha ciddileşiyor. Türk ulusu kendi ulusal devletine sahip, egemen bir ulustur. Ezilen bir ulus değildir. Tam tersine, *ezen ulustur!* Bunu görmezden gelmek, ikinci plana atmak, Türk burjuva şovenizmine düşmektir. Bunu yaparken bir yandan da Türkiye Kürdistanı sömürge değildir dersek, katıksız burjuva ulusçuluğu yapmış oluruz. Bütün bunlardan sonra ayrılma hakkını savunuyoruz demek ise çelişkili ve göstermelik olmaktan ileri gidemez. Maocuların bir başka çeşidinin de bu görüşü savunuyor olmasının üstünde düşünmek gerekir. *Parti Bayrağı* adlı dergi şöyle diyor:

“Türkiye sınırları dâhilindeki tüm bölgelerin ekonomik yapısı hemen hemen aynı özelliği göstermektedir. Aralarında özde bir farklılık yoktur. Yani, Türkiye’nin — tüm bölgeleri dâhil olmak üzere — sosyo-ekonomik yapısı, yarı-sömürge, yarı-feodaldır.

(...)

³³ Bak: *Kurtuluş, Özgürlük Yolu*.

³⁴ *Devrimci Yol*, Mayıs 1978, sayı 17, s.13.

³⁵ Lenin, *Collected Works*, Moscow, Vol.2, p.367.

“...hem Türk ulusu hem Kürt ulusu emperyalist sömürüye maruzdur.”³⁶

Bu değerlendirmeler, Türk burjuvazisini aklamaktan ve Türkiye Kürdistanı üstündeki politik-ekonomik boyunduruğu saklamaktan başka bir anlam taşımaz.

Emeğin Birliği de Kürdistan’ın sömürge olmadığını kanıtlamak için çok şey yazdı. “Sömürge edebiyatı yapanlara” şiddetle çattı ve Türkiye Kürdistanı sömürge değil, “ilhak edilmiş ezilen bir ulustur” dedi. *Emeğin Birliği*’ne göre, ilhak edilmiş ezilen uluslarla sömürgeler arasında köklü, temel fark vardır ve bu ikisini birbirine karıştırmamak gerekir. *Emeğin Birliği* sömürgeleri şöyle tanımlıyor:

“Klasik sömürgecilik ile yeni sömürgeciliği ve ezilen ulusların ilhakını birbirinden ayırt eden *esas ve temel sorun statükodur*. Yani hakim ulusla, sömürge ulus arasındaki statüko farkıdır. Bu statüye göre, sömürge ulus insanları sömürgeci ulusun devlet yönetimine ve denetimine kesin bir şekilde karışamaz.”³⁷ (35) (abç)

Burada “statü” ve “statüko” kelimelerinin kullanımında bir karışıklık olduğuna işaret edelim ve daha ilerde bu noktayı ele almak üzere okumaya devam edelim:

“...klasik sömürgecilikte mutlaka ve mutlaka, uygulama biçimi ne olursa olsun, bir farklı statükonun olduğunu görmüştük.

(...)

“Şimdi de genel olarak, statüko konusunda, ilhakların bir statükoya sahip olup olmadığına bakalım.

(...)

“İlhak kavramı genel olarak şunları içerir:

1. Zor kavramı, yani zorla kendine bağlama.
2. Başka bir ulus tarafından ezilme kavramı, yani “yabancı” bölgelerin ülke topraklarına katılması.
3. Statükonun bozulması kavramı’ (Lenin, *Milli Mesele*, Türkçe, s.60, 61).

“Daha önceki araştırmalarımızda da görmüştük ki, sömürgelerde esas ve temel sorun statükonun varlığıydı. Yani sömürge ülkenin:

1. Sömürgeci ülkenin tayin ettiği bir vali tarafından yönetilmesi, (...)
2. Sömürge ülkenin topraklarına zorla el konarak, topraklar üzerindeki yerlilerin bir bölge üzerine toparlanarak, dıştan gelen nüfusun bunların yerine konarak, genellikle dıştan içe doğru, yani yabancı insanların o sömürgeye akımını sağlamak, böylece yerli halkı (sömürge halkını) toplama bölgelerine hapsetmek yoluyla dıştalamak.
3. Sömürgecinin yönetim ve denetimini sömürgeci ulusun anayasasıyla değil sömürge için çıkartılmış bir özel anayasa ile yönetilmesi ve böylece sömürge ulusun yönetim ve denetiminden dıştalanması.

³⁶ *Parti Bayrağı*, Temmuz 1978, sayı 5, s.66, 54.

³⁷ *Emeğin Birliği*, Kasım 1978, s.8.

4. Sömürge ulusun kendine has vergi ödemesi; insanlarının zorla çalıştırılması; sömürgecinin bir işgücü kaynağı haline getirilerek bu işgücünden yalnız sömürgeci ulusun yararlanması ve böylece de kapitalizmin gelişmesinin engellenmesi gibi özel bir statüko ayrımı mevcuttur.”³⁸

Sömürgeleri böylece tanımladıktan sonra *Emeğin Birliği* ilhaklar konusuna geçiyor ve şöyle diyor:

“İlhaklarda ise (...) ‘statükonun bozulması kavramı’ söz konusudur.

(...)

“İlhaklarda ayrı bir statüko yoktur veya bağımsız bir devlet yoktur.

(...)

“İlhaklarda, ayrı bir siyasal ve ekonomik statü olmadığı gibi, devlet yönetiminde de her iki ulusun burjuvazisi, arasında herhangi bir ayrı statü farkı olmaksızın, kendi güçleri kadar katkıda bulunurlar. (...) Bunun için de burjuvazi ortak bir pazar bütünlüğü içinde sömürden pay alma konusunda anlaşdıktan sonra, kendi aralarında milliyetçilik diye hiçbir şeyi bırakmadan sömürülerine devam ederler. (...) Bunun için ulusal sorun ve kendi kaderini tayin etme ilkesini savunmak ezilen ulusun proletaryası ve diğer emekçi sınıflarına kalmıştır.”³⁹

En başta şu statüko kelimesini ele alalım. *Emeğin Birliği* bu kelimeyi “statü” anlamında kullanıyor. Yer yer statüko yerine statü demesinden anlaşılıyor. Dilimize girdiği biçimiyle “statü” kelimesi, bir insanın, bir toplumun ya da bir şeyin durumunu, toplum içindeki yerini vb. anlatmak için kullanılır. Bir insanın bir toplum içindeki yeri, durumu, bir başkasından daha yukarıda ise “statüsü yüksek” deriz. Daha aşağıdaysa “statüsü alçak” deriz. Her ikisinin yeri aynıysa, eşit statüye sahip deriz. Bu anlamıyla toplumlar arasında çeşitli konularda *statü*, yani bütünü içindeki yeri, kıyaslamaları yaparız. Statüko kelimesi ise “statü”den farklı bir anlam taşır. Statüko (*Status quo*) mevcut durum, var olan durum demektir. Herhangi bir “an”da var olan belli bir ilişkiler durumunun bütünü anlatmak için kullanılır. Dilimize de bu anlamıyla girmiştir. “Statükoyu korumak”, “statükoyu bozmak”, var olan durumu *değiştirmek* demektir.

Bunları ukalalık olsun diye söylemiyoruz. Kelimeler üstünde tartışma açmak niyetinde de değiliz. *Emeğin Birliği* istediği kelimeyi istediği anlamda kullanabilir. Yeter ki neyi kastettiğini açıklasın. Ne var ki, *Emeğin Birliği* statü ve statüko kelimelerini boşuna birbirine karıştırmıyor. Amacı, Lenin’in ilhaklar konusunda söylediği sözleri kendisinin yaptığı ilhak-sömürge ayrımına uygun olarak yorumlamak, daha doğrusu çarpıtmaktır. İş böyle olunca üstünde durmak gerekir.

Lenin şöyle diyor:

“İlhak kavramı genel olarak şunları içerir: (1) zor kavramını (zorla kendine bağlama); (2) başka bir ulus tarafından ezilme kavramını (“yabancı” bölgelerin vb. bağlanması), ve bazen de (3) *statükonun* bozulması kavramını.

“Sosyal-Demokratlar (komünistler — S.S.) zor kullanmaya genel olarak karşı olabilirler mi diye sorulabilir. Tabii ki hayır. Öyleyse bu, biz ilhaklara zor kulla-

³⁸ *Emeğin Birliği*, Ocak 1979, s.10, 11.

³⁹ *agy*, s.11.

nımı demek olduğu için değil, bir başka nedenle karşıyız demektir. Sosyal-Demokratlar (komünistler — S.S.) *statükodan* yana da olamazlar.”⁴⁰

Lenin’in burada statüko ve “statükonun bozulması” derken neyi anlatmaya çalıştığı apaçık ortadadır. Statükonun bozulması, *var olan bir durumun değiştirilmesi* demektir. Yani bir bağımsız devlet, bir başka devlet tarafından ilhak edilirse, politik statüko bozulmuş olur. Aynı şekilde, ezilen bir ulus ayrılıp kendi bağımsız devletini kurarsa yine statüko bozulmuş olur. İlhaklar, *bu anlamda* statükonun bozulması kavramını da ifade eder. Lenin’in yukarıda kullandığı “statükonun bozulması” kavramını bundan başka türlü anlamak olamaz.

Ama *Emeğin Birliği* ne yapıyor? O, önce statüko kelimesini statü anlamında kullanarak, “...klasik sömürgecilikte mutlaka ve mutlaka, uygulama biçimi ne olursa olsun bir farklı statükonun olduğunu görmüştük” diyor (abç). Sonra, *Lenin’in tamamen başka bir şeyi anlatmak için kullandığı*, “statükonun bozulması” sözüne yapışıyor. Sonra da, “bak işte statüko bozulunca sömürge ulus ilhak edilmiş ulus olur” diyerek bağlıyor! Bu, Lenin’i “yorumlayarak” kendi teorisine destek bulmaya çalışmaktır. Bütün bunlar *Emeğin Birliği* için olumlu bir puan sağlamıyor.

Bu, kelime oyunları ile Lenin’den destek arama çabalarını bir kenara bırakırsak ve söz konusu edilen farkın bir statü farkı olduğunu varsayarsak *Emeğin Birliği*’nin söyledikleri doğru olur mu? Tabii ki hayır. Çünkü bütün sömürgelerde olması gereken uygulamalar diye sayılan, yerli halkın yalıtılması, ayrı anayasa, sömürge valileri, insan yerleştirme, kendine has vergi, kapitalist gelişmenin engellenmesi, işbirlikçilerin olamaması gibi özellikler her sömürge yoktur. Olduğu yerlerde de çok değişik biçimlerde ve çok değişik oranlarda bir karışımla vardır. Sömürge ve sömürgeci ülke arasındaki ilişkilerin biçimi, her iki toplumdaki üretim güçlerinin gelişme düzeyine göre değişir ve gelişir. Boş toprakların sömürgeleştirilmesi ile zengin ve kalabalık nüfuslu ülkelerin sömürgeleştirilmesi değişik yöntemler izler. İrlanda ile Pasifik adalarında değişik uygulamalar olması, Kuzey Amerika ile Afrika ya da Hindistan arasında önemli farklılıklar olması kaçınılmazdır. Türkiye’nin Kürdistan’la ilişkileri de zaman içinde değişmiştir. Ama sömürgeciliğin özünde yatan bir şey değişmemiştir: Doğrudan sömürü ve doğrudan boyunduruk.

Emeğin Birliği’nin “ilhak edilmiş ezilen ulus” ve sömürge ulus ayrımına karşı Lenin şöyle diyor:

“İlhakların teorik tanımlaması ‘yabancı’ bir halk kavramını içerir. Yani, ayırt edici özelliklerini ve bağımsız bir var oluşa ulaşma istemini korumuş bir halk. (...) bu, sizin için hâlâ açık değilse, Marks ve Engels’in İrlanda, Almanya’nın Danimarka bölgeleri ve sömürgeler hakkında söylediklerini okuyun.”⁴¹

Lenin’in burada sömürgeleri de *ilhak* olarak ele aldığı açıktır.

Aslında *Emeğin Birliği*’nin söylediklerinin altında yatan fikir, kapitalizmin gelişmesiyle (sömürge ülkede) sömürgeciliğin de ortadan kalkacağı görüşüdür. Yani, kapitalizm geliştikçe entegrasyon ilerler ve bir noktadan sonra da söz konusu olan ülke sömürge olmaktan çıkarak “ilhak edilmiş ezilen ulus” olur. *Emeğin Birliği* bu görüşünü şöyle dile getiriyor:

“...Kürdistan’da hem sermaye, hem burjuvazi hem de proletarya doğmuştur. Kürdistan’ın kapitalist üretim ilişkileri açısından bu derece gelişmesi ve Kürdistan’da sermayenin ve işçi sınıfının varlığı, ekonomik ve sosyal olarak Kürdis-

⁴⁰ V.I. Lenin, *Collected Works*, Moscow, Vol.22, p.328.

⁴¹ V.I. Lenin, *Collected Works*, Moscow, Vol.24, p.434.

tan'ın bir sömürge ülke olduğunu değil, ilhak edilmiş bir ülke olduğunun birinci kanıtıdır. Evet, sayın yazar, Kürdistan'a ilhak edilmiş ezilen ulus dememizin temel nedenlerinden birisi budur.”⁴²

Aynı nedenle, Osmanlılar dönemi için de şöyle diyor:

“Osmanlı İmparatorluğu feodal dönemini yaşarken birçok yeri kendi hâkimiyeti altına almıştır. Kendine bağlamış olduğu bu yerleri (Irak, Kürdistan, Mısır, vb.) rekabetçi kapitalizmin sömürge politikasının yöntemleriyle değil; feodalizmin “sömürge politikasına” dayanan yöntemlerle kendine bağlamıştır.”⁴³

Ve son olarak da şöyle diyor:

“...1946'da ikili anlaşmaların yapıp 1950'de emperyalizm Türkiye'ye sermaye ihracıyla girdikten sonra, giderek süreç içinde Kürdistan'ın da ekonomik olarak ilhak edilmesini sağlamıştır. Kürdistan da, siyasi ve ekonomik olarak ilhak edilmiş ezilen bir ulus durumuna gelmiştir.”⁴⁴

Böylece görüyoruz ki, *Emeğin Birliği*'ne göre 1950'lere kadar bir sömürge olan Türkiye Kürdistanı, Türkiye'de kapitalizmin gelişmesi sonucunda tamamen entegre olmuş ve sömürge olmaktan çıkmıştır! Bunun anlamı, Türkiye Kürdistanı'nda, Türkiye'nin öteki bölgelerinden farklı bir sömürü yok demektir! Bu görüşün aynısını, daha önce *Parti Bayrağı* adlı Maocu derginin de savunduğunu görmüştük. Kapitalist gelişmenin entegrasyon demek olduğuna bir itirazımız yok. Kapitalist entegrasyon ve asimilasyon sürecinin işleme sonucunda dünyada bazı küçük ulusların tamamen ortadan kalktığı ve Engels'in deyimiyle “tarih olduğu” gerçeğini de yadsımıyoruz. Ama Kürdistan için böyle bir şeyi savunmak gerçeklerle bağdaşmıyor. Bu, Türkiye Kürdistanı'nda *şiddetle* var olan ulusal sorunun bir sömürü üstünde değil havada durduğunu söylemektir!

Böyle bir anlayışın *Emeğin Birliği*'ni daha ötelere götüreceği kaçınılmazdır. Nitekim öyle de oluyor ve *Emeğin Birliği* bir adım daha atarak burjuva ulusçuluğunu savunuyor. Şöyle:

“Kürtler hâkim, savcı olamazlar mı? Polis, komiser, emniyet müdürü olamazlar mı? Orduda astsubay, subay ve hatta general olamazlar mı? Böyle bir şey kesinlikle yoktur. Herkes de biliyor ki Kürtler hâkim de oluyorlar, savcı da oluyorlar, avukat da oluyorlar, mühendis, doktor, subay, general de oluyorlar.”⁴⁵

Devlet konusunda ise şöyle diyor *Emeğin Birliği*:

“Türkiye'deki devletin ise, Türk ve Kürt ulusunun, Arap, Laz, Çerkez, vb. gibi akaliyetlerin burjuvazisinin yönetim ve denetiminde yer aldığı, yani birden fazla ulusun burjuvazileri tarafından temsil edilen (...) merkezi bir devlet olduğu...”⁴⁶

Böylece görüyoruz ki *Emeğin Birliği*'ne göre ortada pek fazla bir sorun kalmamış. Kürdistan Türkiye ile ekonomik ve politik olarak öyle bir bütünleşmiş ki, Kürtler için hiçbir farklılık kalmamış ve hatta devlet de onların (kapitalizm söz konusu olduğu için tabii ki burjuvalarının) devleti durumuna gelmiş! Ama bununla da bitmiyor. “...burjuvazi ortak bir pazar bütünlüğü içinde sömürüden pay alma konusunda anlaşdıktan sonra, kendi aralarında milliyetçilik diye bir

⁴² *Emeğin Birliği*, Ocak 1979, s.12.

⁴³ *Emeğin Birliği*, sayı 12, s.9.

⁴⁴ *Emeğin Birliği*, Ocak 1979, s.19.

⁴⁵ *Emeğin Birliği*, Kasım 1978, s.10.

⁴⁶ *Emeğin Birliği*, Ocak 1979, s.19.

şey” de kalmamış. Ve milliyetçilik de “ezilen ulusun proletaryası ve diğer emekçi sınıflarına” kalmış!

Son olarak bir nokta daha var. *Emeğin Birliği*'ne göre sömürge demek, ayrı örgütlenmeyi gerektiriyor! Böylece, dönüp dolaşp yine daha önce *Aydınlık* ve *Dev-Yol*'da gördüğümüz örgütlenme “öçüsüne” ulaşıyoruz. Bütün bunlardan sonra tek bir soru sormak kalıyor. Her şey kaynaşmış, burjuvazi de ulusçu olmaktan çıkmış, devlet de paylaşılmış ise, ayrılma hakkını neden savunuyoruz? Dostlar alışverişte görsün diye mi?

Ürün dergisinin Kürdistan'ın sömürge olduğuna karşı çıkış gerekçesi de şimdiye kadar tartıştığımız gerekçelerden pek farklı değil. Kürt ulusunun kendi yazgısını belirleme, yani ayrılma hakkını bir eşit haklar savaşımına indirgeyen oportünistlerden daha başka bir şey de beklenebilir. *Ürün* dergisine göre Türkiye Kürdistanı bir sömürge değildir, çünkü:

“Sömürgecilik tezi, burjuvazinin pazara egemen olma tezidir.

“Sömürgecilik tezi, ayrılıkçılığın kılıfı, zorlama bir tezdur. Amaç ayrılmadır. Burjuvaziye ayrılmaya uygun bir tez gerekli olmuş, sömürgecilik tezini bulmuştur.”⁴⁷

İyi ama ezilen ulus için ayrılma hakkını da en başta ve canla başla savunan o ulusun burjuvazisi değil mi? Ezilen ulus açısından bu “tez” de “ayrılıkçı burjuvazi”nin elinde bir silah olarak kullanılmaz mı? Öyleyse neden ayrılma hakkına da “ayrılıkçı burjuvazinin tezi” diye *açık-tan* karşı çıkmıyorsunuz?

Ürün dergisi daha ağzını açar açmaz burjuva ulusçusu yüzünü ortaya serdikten sonra şöyle sürdürüyor karşı çıkışını.

“Daha önce de belirttiğimiz gibi, bu tez, burjuvazinin ayrı örgütlenmeye hazırladığı bir kılıf, zorlama, yapay bir tezdur. Sömürge denilince akla en başta ayrı bir ekonomik birim gelir. Bu da her şeyden önce bir iç pazar gerektirir. Bugün böyle bir durum var mıdır? Sömürge olarak nitelenen bölge bir iç pazara sahip midir? Ayrı bir ekonomik birim olarak kendini ortaya koymakta mıdır? Tersine, ne bir iç pazar, ne de ayrı bir birim var. Angola'nın, Cezayir'in, Gine-Bissau'nun durumunu tartışmıyoruz. Eğer Basklar ülkesi, Alsas-Loren sömürge ise, bu tez de doğrudur! Oysa soruna hep sömürge konumu içinde bakılmaktadır. İleri sürülen tezlerde hep Angola, Cezayir, vb. örnekleri yer almaktadır. Angola ile Portekiz arasında dünya kadar mesafe var. Cezayir ile Fransa ilişkisi de buna benzer. Alsas-Loren'le Fransa, Basklar'la İspanya arasındaki ilişki değişiktir. Burada iki ülke arasındaki ilişkileri tartışmıyoruz. Bir ülkenin içindeki ayrıcalıklı durumu tartışıyoruz.”⁴⁸

Hüseyin Ersavaş'ın söylediklerini özetleyecek olursak, sömürge olabilmesi için ayrı bir ekonomik birim, bir iç pazar gereklidir. Söz konusu “bölgeler” iki ayrı ülke olmalı ve arada da mesafe olmalıdır.

En başta, “iki ayrı ülke” ile ne söylenmek istendiği konusu var. İki ayrı ülkeden bizim anladığımız, iki ayrı halkın varlığıdır. Yoksa arada “mesafe” olması ya da olmaması değil. Arada mesafe olması tabii ki söz konusu ülkeler arasındaki ilişkilerin niteliğini etkiler. Bitişik ülkelerde entegrasyon ve asimilasyon süreçleri daha hızlı işler. Fakat o kadar. Eğer iki ayrı ulusun var-

⁴⁷ Hüseyin Ersavaş, “Ulusal Baskı ve Ayrıcalık”, *Ürün*, sayı 36, s.48.

⁴⁸ agy, s.54.

lığı söz konusu ise, iki ayrı ülke var demektir. Çünkü ulusu belirleyen temel özelliklerden birisi, belirli bir toprak parçasına sahip olmaktır. Bu toprak parçası da o ulusun *ülkesidir*. Dolayısıyla, iki ayrı ülkenin var olup olmaması, iki ayrı ulusun aynı devlet sınırları içinde yer alıp almamasına bağlı değildir.

Ayrı bir iç pazar, ya da ayrı bir ekonomik birim konusuna gelince, bu görüş, *Emeğin Birliği*'nin "ilhak edilmiş ezilen ulus" görüşüyle aynıdır. Yani, ayrı bir ekonomik birim, ayrı bir pazarın bütünüyle ortadan kalktığını söylemek, ekonomik ve politik entegrasyonun çok ileri bir düzeyde gerçekleştiğini söylemek olur ki bu Kürdistan için geçerli değildir. Bu konuyu biraz açalım.

Stalin ulusu şöyle tanımlıyor:

"Ulus, dört ana özelliğin bir arada varlığı temeli üstünde kurulu, tarihsel olarak oluşmuş istikrarlı bir insan topluluğudur. Bu özellikler şunlardır: Ortak bir dil, ortak bir toprak parçası, ortak bir ekonomik yaşam ve ulusal kültürün belirli ortak yönlerinde kendini gösteren ortak bir psikolojik yapı."⁴⁹

Bu tanımlamaya hiç kimse yabancı değildir. Ama ne anlama geldiği zaman zaman "unutuluyor". Bu tanımlamadan çıkan sonuç, eğer bir ulustan söz ediyorsak, bu ulusun bir ülkesi ve bir ekonomik yaşantı birliği, yani bir pazarı olması gerektiğidir. Kapitalist gelişme bu pazarı, coğrafyasal yakınlık ve iç içelik de söz konusu ise, daha güçlü olan metropol ülkenin pazarına giderek entegre eder. Bu doğrudur. Ama bu entegrasyonun *biçimi ve ne derecede gerçekleşmiş olduğu* belirleyicidir. Kürdistan açısından bakacak olursak, kapitalist gelişme daha 1960'lar sonrası hızlanmıştır. Entegrasyon da tamamlanmış olmaktan çok uzaktır. Ulusal baskı ve ekonomik sömürü bütün şiddetiyle sürmektedir. Bu durumda Türkiye Kürdistanı'nın ekonomik sömürüsünün son bulduğunu söylemek, sömürge olmaktan çıktığını söylemek, Kürt ulusu üstündeki şiddetli ulusal baskının *havada* durduğunu söylemek anlamına gelir. Burjuvazinin Kürdistan üzerindeki hegemonyasının altında ekonomik hegemonya, sömürü yatar.

Son olarak *Ürün* dergisinin de sömürgeciliği kapitalizmin bir ürünü olarak gördüğünü vurgulayarak bağlayalım. Şöyle diyor *Ürün*:

"Sömürge gerçeği, 15. yüzyılda yeni coğrafi keşiflerin yapılp, deniz yollarının açılmasıyla Avrupa'nın batı ülkelerinde ortaya çıktı. (...) Sömürgeci olmak için emperyalist olmak gerekmez deniyor. (...) Oysa sorunun yanıtı buradadır."⁵⁰

Sömürgeciliğin kapitalizmden de önce var olduğunu daha önce gördük. Onun için *Ürün*'ün söylediğinin yalnızca yanlış olduğunu söylemekle yetinebiliriz.

Bunların dışında da Türkiye Kürdistanı'nın bir sömürge durumunda olduğuna karşı çıkanlar var. Örneğin TİP ve *Emekçi Dergisi* de benzer gerekçelerle karşı çıkıyor. Bunlar üstünde durmayacağız.

İlke dergisi ise Kürdistan'ın sömürge olup olmadığı konusunda kesin bir belirlemeye gitmekten kaçınıyor ve şöyle diyor:

"...Türk burjuvazisi bugüne değin Kürdistan'ın yeraltı servetlerini sömürmüştür, sömürmektedir. Bir başka deyimle, Kürdistan'ın yeraltı madenleri, akarsu-

⁴⁹ J.V.Stalin, *Collected Works*, Vol.11, p.348.

⁵⁰ Hasan Utku, *Ürün*, sayı 39, s.52.

lar, vb. gibi doğal zenginlikleri esas olarak Türk kapitalizminin hizmetinde olmuştur.”⁵¹

Bundan sonra Kürdistan’ın Türk burjuvazisi tarafından nasıl sömürüldüğünü uzun uzun anlatan *İlke*, sonunu şöyle bağlıyor.

“Lenin ve arkadaşları bir uluslar hapishanesi olan Çarlık Rusyası’nda hangi ulusların bağımlı ulus, hangilerinin sömürge ulus olduğu yolunda kategorik veya mekanik ayrımlar getirmemişler, böyle bir tartışmayı gereksiz bulmuşlar, (...) bu ilişkilerin (sömürge ulus-bağımlı ulus ilişkileri — S.S.) iç içe olduğunu görmüşlerdi.

“...kısacası meseleyi bu ideolojik bütünlükle ele alan (yani tüm ilerici güçlerin ve proletaryanın birliğini sağlamak — S.S.) sosyalist siyasal görüşler arasında sömürge-bağımlı ulus tartışmasını daha çok akademik ve soyut bir tartışma olarak görüyoruz.”⁵²

İlke böyle diyor. Sonra da sömürge değil diyenlerin nasıl ulusçuluk yaptığını uzun uzun anlatıyor. Tehlikeye “dikkat çekiyor”. Ayrıca, sömürge diyenlerin de ayrı örgütlenmeyi savunur sonuçlara gitmelerinin ne Kürt, ne de Türk halkının çıkarlarına hizmet etmeyeceğini de belirtiyor.

Bunlar iyi, hoş. Lenin’in ezilen uluslarla sömürgeler arasında kesin ayrımlar yapmadığı, politik bağımsızlığı olmayan tüm ulusları aynı kategoride değerlendirdiği, bunlar arasındaki farkları nitelik değil nicelik farkı olarak ele aldığı doğrudur. Ama *İlke* önemli bir noktayı gözden kaçırıyor. Bu tartışma biz istesek de istemesek de başlamıştır. Ve bunun üstüne görüş belirtmek gerekir. Ne odur, ne budur, ikisi iç içedir deyip tartışmadan elimizi yıkayamayız. Gerçi *İlke* bunu yapmıyor, tartışıyor. Ama ikinci bir nokta var ki bugün için büyük öneme sahip. Sömürge değil diyenler, egemen ulusun çok önemli bir egemenlik alanını, ekonomik kaynakların sömürülmesini gözden saklamış oluyorlar. Hâlbuki bir ulusun bir başka ulus üstünde egemenlik sürmesinin temelinde bu yatar. Egemen ulusla bağımlı (politik olarak) ulus arasındaki ilişkiler ekonomik, politik, ideolojik planda önemli sonuçlar doğurur. İşte bu açıdan sömürge tartışması önemlidir. Ve eğer biz bu ilişkilerin altında yatan ekonomik sömürüyü saklamak isteyenlere taviz vermek istemiyorsak Türkiye Kürdistanı’nın sömürge olduğunu açıkça tartışmak ve belirtmek zorundayız.

Bütün sömürge değil diyenlere karşı, Türkiye Kürdistanı’nın bir sömürge olduğunu savunanların başında *Kurtuluş* ve *Özgürlük Yolu* geliyor. *Rizgari*, *Devrimci Demokrat Gençlik* de Kürdistan’ın sömürge olduğu görüşünde. Biz bunlarla hangi noktalarda *daha* anlaşıp anlaşmadığımız üstünde durmayacağız. Bizim kanımızca Türkiye Kürdistanı Türkiye’nin bir iç sömürgegidir ve Kürdistan’ın sömürge olduğunu söylemek ayrı örgütlenmeyi savunmayı gerektirmez.

⁵¹ *İlke*, Aralık 1977, say, 48–49, s.97.

⁵² *agy*, s.120, 123.

SÖMÜRGELEK VE SÖMÜRGEÇİLİK

“...sömürgeyel bağımlılık, doğrudan siyasal ve hukuksal bağımlılıktan başka, bir dizi mali ve ekonomik bağımlılık ilişkisini (ve) hemen her zaman katliamdan başka bir şey olmamaları nedeniyle savaş bile sayılmayan bir dizi savaşı (...) içerir.”⁵³

Sömürgelerin ve sömürgeçiliğin ne olduğu üstünde çok tartışıldı, değişik görüşler ileri sürüldü. Zaman zaman, ağaçlardan orman görülemedi. Bağımlı ulus, ezilen ulus, boyunduruğa vurulmuş ulus, sömürge ulus, vb. gibi tanımlamalar üstünde kafalar karıştı. Kapitalizmin gelişmesi ve coğrafyasal keşiflerle birlikte sömürgeçiliğin dünya çapında bir olgu olarak yükselmesi, sömürgeçiliği kapitalizmin bir ürünü gibi gösterdi. Buna bakanlar, sömürgeçiliği kapitalizmin doğurduğunu sandılar. Kapitalizmsiz bir sömürgeçilik olamayacağını ileri sürdüler.

Kapitalizm Avrupa’da doğdu, gelişti. *İlk yayılması* da Avrupa’da oldu. Kapitalizm, ulusları tarih sahnesine çıkardı. Kapitalizmin *ilk* yayılması ile önce gelişen ulusların ötekileri boyunduruk altına alması tarihsel olarak ilk kez Avrupa’da yaşandı.

Coğrafyasal keşiflerle dünyanın büyümesi ve kapitalizmin Avrupa dışına taşacak ölçüde gelişmesi ile kapitalizmin *ikinci* yayılması ve gelişmiş Avrupa uluslarının dünya üstündeki öteki ulusları boyunduruk altına alması ağırlık kazandı. Bu yayılma o denli şiddetli ve çarpıcıydı ki, “sömürgeçilik” dediği zaman genellikle akla ilk gelen bu dönem oldu. Buna bağlı olarak, ilk yayılma döneminde hegemonya altına alınan ulus ve ülkeler sorunu “ulusal sorun”, ikinci yayılma döneminde hegemonya altına alınan ulus ve ülkeler sorunu da “sömürgeler sorunu” olarak anılmaya başlandı. Aslında aynı süreçler kapitalizm öncesi dönemlerde de işliyordu.

Avrupa’daki uluslar-ülkeler arası farklılıklarla, Avrupa ile Avrupa dışındaki uluslar-ülkeler arasındaki farklılıklar aynı derecede değildi. Genel olarak Avrupa ülkelerinin tümünde ya da büyük çoğunluğunda bir kapitalist gelişme söz konusuyken, başlangıçta yine genel olarak Avrupa dışındaki ülkelerde kapitalizm gelişmemişti. Kültürel vb. gelişme açısından da aynı farklılıklar vardı. Bu nedenle hegemonya yöntemleri vb. değişik oldu. En önemlisi, şiddet ve sömürü derecesi farklı oldu.

Daha sonra, Avrupa dışında da kapitalizm gelişti. Boyunduruk altına alınan ülkeler arasında kapitalizmin gelişmesi açısından farklar azaldı. Bu, yöntemlerde de değişiklikler getirdi. Lenin’in dediği gibi, “Sömürgeler ve Avrupa halkları — en azından bunların çoğunluğu — arasında önceleri ekonomik bir ayırım vardı. Sömürgeler *meta* değişimine katılıyor fakat kapitalist *üretim* katılmıyordu. Emperyalizm bunu değiştirdi. Emperyalizm, başka şeylerin yanı sıra, *sermaye* ihracıdır. Kapitalist üretim giderek artan bir hızla sömürgelere yerleştiriliyor.”⁵⁴

Giderek sömürgelerin büyük çoğunluğunda kapitalizm gelişti. Lenin, bunu şöyle dile getirdi:

“Meta üretimi ve kapitalizm ve finans-kapitalin bağları, sömürge ülkelerin büyük çoğunluğunda vardır.”⁵⁵

Yani, öz olarak ezilen uluslar, ulusal sorunla, “sömürgeler” sorunu arasında bir fark yoktur. Hele kapitalizmin tüm dünyaya yayıldığı bir dönemde hiç yoktur. Önemli olan, doğrudan ekonomik sömürü üstünde yükselen doğrudan bir boyunduruktur. Bu özü görmemek, yalnızca *biçimlere* saplanıp kalmak, ulusal baskının *havada değil* bir ekonomik sömürü temelinde var ola-

⁵³ V.I. Lenin, *Collected Works*, Moscow, Vol.31, p.216.

⁵⁴ V.I.Lenin, *Collected Works*, Moscow, Vol.22, p.337.

⁵⁵ V.I. Lenin, *Collected Works*, Moscow, Vol.23, p.65.

bileceğini görmemek bizi yanlış sonuçlara götürür. Lenin, sömürgelerin de ezilen uluslar olduğunu unutmamalıyız derken, özdeki bu birliği gözden kaçırmamamız gerektiğini vurguluyordu. Biz de, ayrı halkların, ayrı ülkelerin var olduğu ve bunların bir başka ülke tarafından doğrudan boyunduruk altına alındığı her yerde belirli ölçüde bir sömürgeciliğin olduğunu unutmamalıyız diyoruz.

Şimdi sömürgeciliğin ne olduğunu ve gelişmesini tarihsel olarak biraz daha ayrıntılı bir biçimde ele alalım.

Sömürgecilik, kültürel, ideolojik, vb. alanlardaki yansımalarıyla da birlikte ekonomik-politik bir ilişki biçimidir. Marks ve Engels *Alman İdeolojisi*'nde şöyle yazıyorlar:

“Değişik ulusların kendi aralarındaki ilişkiler her birinin, üretim güçlerini, işbölümünü ve iç ilişkilerini ne derecede geliştirdiğine bağlıdır.”⁵⁶

Sınıflı toplumlarda bu ilişkilerin, güçlünün güçsüz üzerinde egemenliğine dayanan bir *hegemonya* ilişkisinden başka bir şey olamayacağı ise açıktır. Fakat “güç”, ekonomik-politik yoğunlaşma ve merkezileşme demektir. Sömürücü toplumlar için yayılınca genişleme, hegemonya kurma demektir. Güçlü bir “merkez” etrafında, bu merkeze bağlı bir “çevre” oluşması ve merkezin çevreyi sömürmesi demektir. Yani, merkez-çevre ilişkilerinde asıl olan sömürünün varlığıdır. Ve bu anlamda “sömürgecilik” toplumlar arası ilişkilerin özünde vardır.

Sınıflı toplumların gelişme süreci içinde, çeşitli olumlu-olumsuz koşulların etkisiyle bazı toplumlar hızlı gelişti, güçlendi. Önemli *merkezler* oluştu. Bu merkezler bir yandan kendi içinde derinlemesine bir gelişme gösterirken bir yandan da genişledi, yayıldı. Yeni ülkeler keşfedildi. Bu ülkelerin bazılarında nüfus yoğunluğu, bazıları ise boştu. Bazıları gelişmiş, ötekiler geriye gidiyordu. Bir kısmında coğrafyasal koşullar yerleşmeye elverişli, bir kısmında elverişsizdi. Kısacası çok değişik koşullar söz konusuydu.

Bu koşullar ve daha önce belirttiğimiz gibi, söz konusu ülkelerin gelişme düzeyi ve o günün dünyasında egemen olan koşullar, “merkez”lerden yayılmanın ve toplumlararası ilişkilerin biçimini, yöntemlerini belirledi.

Sömürgecilik de her tarihsel-toplumsal olgu gibi hiçbir zaman yer ve zamandan kopuk var olmadı. Zaman içinde ve aynı dönemde de somut koşullara göre değişimlere uğradı. Daha önce de belirttiğimiz gibi, “sömürgeciliğin sınıfsal özü [de] köleci toplumlarda başka, feodal toplumlarda başka ve kapitalist toplumlarda başka” oldu.⁵⁷ Ne var ki, sömürgeciliği çarpıcı yapan, öne çıkaran bazı temel özellikler günümüze kadar her dönemde vardı ve bugün de vardır.

“Koloni” sözcüğü ilk çağda, eski Yunanlıların ve Fenikelilerin yabancı ülkelerde kurdukları *yerleşim* ve *ticaret* merkezlerine verilen addı. Bu kolonileri kuran “ana” şehir devletlerine de “metropolis” adı veriliyordu. “Metropol” ve “koloni” sözcüklerinin “merkez” ve “çevre” anlamında kullanılışı buradan kaynaklanır. “Koloni” ve “kolonizasyon”un da, yabancı bir ülkede kurulan “yerleşim merkezi” ve “bu ülkelere insan yerleştirilmesi” anlamında kullanılışı da buralara kadar uzanır.

Fakat ne her ülke sahipsiz, ne de yerleşmeye elverişliydi. Bu nedenle sürtüşmeler, çatışmalar baştan başladı. Yayılma, en başta komşu ülkeleri ya da zayıfları, giderek de daha uzak ve güçlü olanları zapt etme biçiminde oldu.

⁵⁶ Marx-Engels-Lenin, *Historical Materialism*, p.18.

⁵⁷ Bak: *İşçinin Sesi*, sayı 109–110.

Nitekim daha ilk çağlardan itibaren fetihler yoluyla merkezi imparatorluklar kuruldu. Zayıf, güçsüz ülkelerin bağımsız varlığına son verildi. Bu ülkeler, politik ve askersel olarak iyi örgütlenmiş “merkez” tarafından doğrudan hegemonya altına alındı. Bu ülkelerin zenginlikleri merkeze akıtılarak “muhteşem” imparatorluklar yağma ve talan üstünde yükseltildi. Roma İmparatorluğu böyle bir imparatorluktu. Roma’nın politik (askersel) egemenliği altına sokulan ülkeler, vergilendirme, doğrudan yağma, halkının köle olarak ya da asker olarak alınması yöntemleriyle sömürüldü. Burada Roma, *merkezi*, yani metropolü, imparatorluk içine katılan ülkeler de *çevreyi*, yani sömürgeleri oluşturuyordu. Ve Roma İmparatorluğu bir sömürge imparatorluğuymdu. Bu sömürgelerin elde edilmesinde olduğu gibi elde tutulmasında ve sömürünün sürdürülmesinde de kaba kuvvet ve şiddet temeldi.

Böylece, sömürge ve sömürgecilik kavramlarının içi daha baştan “*politik egemenliği gasp etme*”, “*ilhak etme*” ve “*şiddet uygulayarak sömürü ve yağmayı sürdürme*” anlamlarıyla da doldu.

Daha sonraki dönemlerde de sömürgeciliğin bu özellikleri değişmedi. Yalnızca daha üst düzeyde, daha *azgın* bir biçimde yeni bir güçle ortaya çıktı.

Toplumlar arasında ticaret her zaman önemliydi. Fakat kapitalizmin manifaktür dönemlerine kadar toplumlar arasındaki ilişkileri güdücü, politik ağırlık kazanmadı. Ticarete rekabet her zaman vardı. Fakat genel olarak saldırgan değildi. Kapitalist üretimin gelişme süreci içinde bu rekabet uluslararası ilişkilerde ön plana çıktı. Saldırganlaştı. Yeni pazarlar, ticaret alanları bulmak, buraları rakiplere kapatmak, sömürge politikasını yeni bir tarihsel temelde yükseltti. Bu dönemdeki sömürge politikasının “nedeni” oldu. Bunun “sonucu” olarak, yeni ülkeler, ticaret alanları, pazarlar zapt edildi. Coğrafyasal keşiflerin de bu dönemde gelmesi ile birlikte sömürgecilik yeni bir yerleşmeler, fetihler, ilhaklar dönemi olarak kapitalizm temelinde yükseldi. En barbar şiddet yöntemleri, yağma ve talan da yine bu politikanın ayrılmaz parçalarıydı.

Lenin sömürgeciliği işte bu nedenlerle bir “fetih, uluslara boyun eğdirme, şiddet ve yağma politikası” olarak tanımlamıştır.”⁵⁸

SÖMÜRGELER TEK ÇEŞİT DEĞİLDİR

Sömürgeleri daha önce *İşçinin Sesi*’nde “yabancı bir siyasal egemenlik altına sokulmuş olan ve ekonomik kaynakları bu egemenliği elinde tutan ülke tarafından sömürülen ülkeler” olarak tanımlamıştık.⁵⁹

Yukarıda sömürgelerin çıkışı ve gelişmesi üzerine söylediklerimizden, ana olarak iki ayrı grup sömürgeyi birbirinden ayırmamız gerektiği ortaya çıkıyor. *Birincisi*, metropol ülkelerden kalkarak “sahipsiz”, boş ülkelere yerleşmeler yoluyla kurulan sömürgeler (koloniler). *İkincisi*, metropol ülke tarafından politik egemenliği gasp edilerek sömürgeleştirilen ülkeler.

Marks, Engels ve Lenin bu ayrımı her zaman ya açıkça yapmış ya da anlayış olarak varsaymışlardır. Bu sömürgeler zaman zaman değişik isimlerle de adlandırılmıştır. Örneğin Marks, *Kapital*’de birinci tür sömürgelere “gerçek sömürge” ya da “yerinde bir deyimle sömürge diye adlandırılanlar” diyor. İkinci tür sömürgeleri ise “Meksika ve Hindistan gibi zengin ve yoğun

⁵⁸ V.I. Lenin, *Collected Works*, Vol.13, p.86–87.

⁵⁹ *İşçinin Sesi*, sayı 109–110, s.12.

nüfuslu ülkeler” olarak ele alıyor.⁶⁰ Marks, yine *Kapital*’de “gerçek sömürgeler” için şöyle diyor:

“Burada gerçek kolonileri ele alıyoruz: özgür göçmenler tarafından kolonize edilen bakir topraklar.”⁶¹

Engels bu ayrımı, birinci gruba “tam anlamında koloniler”, ikincilere de “boyun eğdirilmiş ülkeler” diyerek yapıyordu. Kautsky’ye yazdığı, Eylül 1882 tarihli mektupta şöyle diyor Engels:

“Kanımca, tam anlamında sömürgelerin, yani Avrupalı nüfusun yerleştiği ülkelerin (Kanada, Kap, Avustralya) tümü bağımsız olacak. Öte yandan, yerli nüfusu olan, basitçe boyun eğdirilmiş ülkeler ise (Hindistan, Cezayir, Hollanda, Portekiz ve İspanya’nın elinde tuttuğu ülkeler) şimdilik proletarya tarafından ele alınmalı ve olabildiğince hızla bağımsızlığa götürülmelidir. Bu sürecin nasıl gelişeceğini söylemek güç.”⁶²

Lenin de aynı ayrımı “doğrudan doğruya sömürgeler” diyerek yapıyordu.

Sömürgelerin, yine aynı temelde bir başka sınıflandırmasına da Lenin’in *Emperyalizm* kitabı için çıkardığı notlarda rastlıyoruz.

“O (Supan — S.S.), üç çeşit sömürgeyi ayırıyor: 1) Yerli (Hiç beyaz yok, ya da yok gibi. İngiliz Hindistanı bu kategoriye giriyor.); 2) Karışık (Beyazlar azınlıkta; bir karışım.); 3) Göç sömürgeleri (Beyazlar yaygın olarak var.)”⁶³

Lenin bu sınıflamaya şöyle bir de açıklama getiriyor:

“(Birinci grupta ana olarak Asya’da Hindistan — 365 milyon — ve 105 milyonla Afrika var. Üçüncü grupta ana olarak Kuzey Amerika — 78,7- milyon — ve Sibirya ve Orta Asya — 7,6 milyon — var)”⁶⁴

Dünyada kapitalizmin gelişmesi, emperyalizm aşamasına yükselmesiyle önemli bazı gelişmeler ortaya çıktı. En başta, dünyada yerleşilmemiş ve sahiplenilmemiş bölge, ülke kalmadı. Tekeller dünyayı alansal olarak paylaştılar. Lenin’in dediği gibi bundan sonra söz konusu olabilecek tek paylaşım bir “yeniden paylaşım” olabilirdi. İkincisi, finans-kapital aşamasına yükselen kapitalizm, bütün sömürgelerde kapitalizmi geliştirmeye başladı. Böylece ekonomik açıdan bütün dünya tek bir bütün olarak, “dünya kapitalist ekonomisi” olarak ortaya çıktı. Politik olarak ise dünyada boş, yani belli bir devlete ait olmayan alan kalmamıştı.

İşte böyle bir dünyada Lenin, *politik* ve *mali* açıdan bağımsız olup olmadığına göre ülkeleri sınıflandırdı. Politik ve mali bakımdan bağımsız olan emperyalist ülkelerin dışındaki ülkeleri üç grupta topladı: 1) Sömürgeler, 2) Yarı-sömürgeler, 3) Mali olarak bağımlı ülkeler.⁶⁵

Sömürgelerin, politik olarak bağımlı, yani kendi bağımsız devletlerine sahip olmayan ülkeler olduğu anlayışı, Lenin’in bu konuda yazdığı tüm yazılarda vardır. Bu nedenle birçok yerde *ilhak* etmekle *sömürgeleştirme* sözcüklerini eş anlamda kullanmıştır. Örneğin, şöyle diyor:

⁶⁰ Bak: Marx, *Capital*, Vol.1, p.753.

⁶¹ agy, p.765.

⁶² Marx-Engels, *On Colonialism*, Progress Publishers, p.343.

⁶³ V.I. Lenin, *Collected Works*, Moscow, Vol.39, p.299.

⁶⁴ agy.

⁶⁵ Bak: Lenin, c.39, s.235.

“Fransa’da 1880’lerden itibaren *ilhakçı (sömürgeci)* politikanın son derece yoğunlaşmasına yol açan...”⁶⁶ (abç)

Bu anlayışa uygun olarak Lenin, savaş sonucunda, hatta ekonomik olarak gelişmiş Avrupa ülkelerinin bile sömürgeleştirilebileceğini söylemiştir. Şöyle diyor Lenin:

“Versay Antlaşması ile savaş bu ülkelere (Rusya, Avusturya-Macaristan, Almanya ve Bulgaristan — S.S.) öyle koşullar dayattı ki, gelişmiş halklar bir sömürge bağımlılığı durumuna, yoksulluk, açlık, yıkım ve haklarını kaybetme durumuna düşürüldüler...

“Böylece, emperyalist savaş sonrasında ortaya çıktığı biçimiyle dünyanın götürüsünün kaba hatlarını elde ediyoruz. Ezilen sömürgelerde — İran, Türkiye ve Çin gibi, parçalanan ülkeler ve *yenilen ve sömürge durumuna düşürülen* ülkelerde — 1250 milyon nüfus vardır.”⁶⁷ (abç)

Lenin’in bununla anlatmak istediği, yenik düşen bu ülkelerin, ekonomik ve politik bakımdan utkan ülkelere doğrudan bağımlı kılınmış olması ve egemenlik haklarını *filen* yitirmiş olmalarıydı. Kuşkusuz, söz konusu durum bu ülkeler için geçici bir durumdu. Ne var ki, Lenin’in anlayışını göstermesi bakımından önemlidir.

Lenin’in, politik olarak bağımlı ülkelerin tümünü sömürge ülkeler kategorisinde gördüğünün bir başka örneği de şudur: *Emperyalizm* kitabını yazmak için çıkardığı notlarda Lenin şöyle bir sınıflama yapıyor:

“(a)Mali ve politik olarak bağımsız ülkeler. (b)Mali olarak bağımsız *olmayan*, politik olarak bağımsız ülkeler. (c)Yarı-sömürgeler. (d)Sömürgeler ve politik olarak bağımlı ülkeler.”⁶⁸

Daha sonra ise, *Emperyalizm* kitabının planında, bu “sömürgeler ve politik olarak bağımlı ülkeler”in tümünü “sömürgeler” kategorisinde topladığını görüyoruz.⁶⁹

Yarı-sömürgeler konusunda ise Lenin şöyle yazıyor:

“...mali sermayeye en büyük ‘rahatlığı’, en büyük üstünlükleri sağlayan şey, o boyun eğmiş bulunan halkların ve ülkelerin, siyasi bağımsızlıklarını da yitirmekte olmasıdır. Yarı-sömürge ülkeler bu yönden ‘yarı-yolda’ olan tipik örneklerdir.”⁷⁰

Bir başka yerde de şöyle diyor:

“Bağımlı ülkelerin başka biçimleri de vardır; görünüşte politik bağımsızlıklarına sahipmiş gibi olan, ama gerçekte mali ve diplomatik bir bağımlılığın ağı içine düşmüş ülkelerdir bunlar. Bu biçimlerden birine, yarı-sömürgelere biraz önce değinmiştik.”⁷¹

Bütün bunlardan ne sonuç çıkıyor? Bundan çıkan sonuç, bugün politik olarak bağımsızlığı bir başka devlet, bir başka ulus tarafından gasp edilmiş olan ülkelerin *genel olarak* sömürge ülkeler kategorisinde ele alınması gerektiğidir. Politik bağımsızlığı gasp edilmiş olan bu ülke-

⁶⁶ V.I. Lenin, *Collected Works*, Moscow, Vol.22, p.268.

⁶⁷ V.I. Lenin, *Collected Works*, Moscow, Vol.31, p.217.

⁶⁸ V.I. Lenin, *Collected Works*, Moscow, Vol.31, p.718.

⁶⁹ agy, p.235.

⁷⁰ V.I. Lenin, *Collected Works*, Moscow, Vol.22, p.259.

⁷¹ agy, p.263.

lerde, egemen devlet, egemen ulus tarafından uygulanan baskı ve sömürünün *derecesi* ve *yöntemleri* ise bu sömürgeciliğin öne çıkıp çıkmamasını belirler. Lenin'in dediği gibi, kapitalist sömürgecilik sistemi "bir köleleştirme, yağma ve şiddet sistemidir".⁷² Ve yine Lenin'in dediği gibi, "Sömürgelerin ateş ve kılıçla zapt edildiğini, sömürgelerin halkına zorbalık yapıldığını ve bunların bin bir yolla (sermaye ihracıyla, ödünlerle, vb. malların satışında hile yaparak, "egemen" ulusun otoriteleri karşısında baş eğdirilerek ve benzeri yollarla) sömürüldüğünü herkes bilir".⁷³

Bugün bazı ülkelerde bu şiddet ve yöntemler, entegrasyon, asimilasyon, vb. süreçlerin işlemesi sonucunda belirginliğini kaybetmiş ve kaybetmektedir. Fakat bunların belirgin olarak sürdüğü birçok ülke vardır. Ve bu ülkelerde bunun varlığını *özellikle* göstermek, nedenlerini ve sonuçlarını anlatmak proletaryanın sınıf savaşımında birliğini sağlama açısından önemlidir.

İÇ SÖMÜRGEÇİLİK VE İÇ SÖMÜRGELELER

Daha önce *İşçinin Sesi*'nde şöyle yazmıştık:

"İç sömürge deyince ne anlıyoruz? En başta şunu söyleyelim. İç sömürgeler genel nitelikleri açısından öteki sömürgelerden farklı değildir. İç sömürgeler de yabancı bir siyasal egemenlik altına sokulmuştur. Bunlar da bu egemenliği elinde tutan ulus tarafından sömürülmektedir.

"İlk çağlardan bu yana birçok sömürge imparatorluklarının kurulduğuna daha önce değindik. Bunlar genellikle *kıta* imparatorluklarıydı. Kurulmaları da genellikle aynı yolu izledi. İmparatorluk merkezi olan ülke, suya atılan taşın çevresinde oluşan halkalar gibi genişledi. Önce en yakın halka oluştu. Öteki halkalar giderek merkezden uzaklaşan halkalar olarak en yakın halkayı izledi. İşte iç sömürgeleri bu *ilk halkalar* olarak düşünebiliriz."⁷⁴

Daha önce, Avrupa'da kapitalizmin ilk yayılmasına bağlı olarak ulusal sorunun ortaya çıkışına, ikinci yayılmasına bağlı olarak da "sömürgecilik sistemi" denilen dünya ölçüsündeki hegemonyacılığın doğuşuna değindik. Bu süreçler yepyeni bir dünyada ortaya çıkmadı. "Kapitalist" ilk ve ikinci yayılma, daha önceki çağlardan gelen belli bir "düzen" üstünde yükseldi.

İşte bu ilk yayılma ile birlikte hegemonya altına alınan, ya da hegemonya altında kalan halkalar ve ülkeler, genel olarak iç sömürgeler adı verebileceğimiz ülkeleri oluşturdu. Yani "ulusal sorun" diye anılan sorun, bir başka yönüyle, iç sömürgeler sorunudur. Genel olarak, ulusal sorun ile iç sömürge sorunu bir madalyonun iki yüzüdür.

Ne var ki, denizaşırı sömürgeciliğin geliştirdiği yöntemlerin ve sömürünün şiddeti ve çarpıcılığı, sömürgeciliği bu yöntemlerden ve şiddetli sömürüden ayırmayı olanaksız kılıyor. Bu nedenle de, bu yöntemler ve şiddetli sömürünün belirleyici olmadığı yerlerde genellikle "iç sömürgecilik"ten değil, "ulusal sorun"dan söz ediliyor. Ama bu iç sömürgecilik her zaman vardır ve sömürünün şiddeti ve yöntemlerin çıplaklığı oranında da öne çıkar.

İç sömürgeler, metropol etrafındaki ilk halkalardır. Merkeze en yakın olmaları nedeniyle de, denizaşırı sömürgelere göre bazı farklılıklar da gösterirler. Örneğin, ekonomik entegrasyon bu

⁷² V.I. Lenin, *Collected Works*, Moscow, Vol.15, p.5.

⁷³ V.I. Lenin, *Collected Works*, Moscow, Vol.21, p.37.

⁷⁴ *İşçinin Sesi*, sayı 109-110, s.12.

sömürgelerle “merkez” arasında daha hızlı işler. Yine, bu sömürgelerin egemen sınıflarıyla “merkez”in egemen sınıfları arasında işbirliği, öteki, denizaşırı sömürlere göre daha yoğundur.

Yine daha önce belirtmiş olduğumuz gibi, dış ve daha kârlı bir sömürgeciliğin varlığı koşullarında merkeze en yakın sömürgelerdeki sömürgecilik geri plana geçebilir, hafifletilebilir. Hatta yok olduğu bile sanılabilir. Bazı koşullarda ise gözlerden saklanır. Hatta söz konusu olan ülkenin bir “iç sorundur” diye gösterilerek, bu sömürgeciliğe karşı gelişen direnişlerin daha kolay ezilebilmesi için zemin hazırlanır. Öte yandan, merkeze yakın olması nedeniyle, herhangi bir başkaldırışı, eğer merkezdeki bir başkaldırışla bütünleşmemişse, merkez daha çabuk ve etkili biçimde bastırabilir. Bu nedenle, iç sömürge durumunda olan ülkelerde, bu sömürgeciliğe ve ulusal baskıya karşı başkaldırışların, merkezdeki proletarya hareketiyle birlikte, ortak bir başkaldırış olarak örgütlenmesinin özel bir önemi vardır. Yakınlık ve kaynaşmanın derecesi nedeniyle, böyle bir birliğin nesnel temeli de güçlüdür.

LENİN’DE İÇ SÖMÜRGEÇİLİK

Lenin, *iç sömürgecilik* terimini *Rusya’da Kapitalizmin Gelişmesi* yapıtında kullanmıştır. Şöyle diyor Lenin:

“Ve böylece Rusya’da nüfusun tarımdan uzaklaşması, kentlerin, banliyölerin, fabrika ve ticaret ve sanayi köylerinin, kasabalarının büyümesinde (*iç sömürgeciliğin* kısmen gözlerden sakladığı bir büyüme) ve de tarım dışı göçlerde ifadesini buldu.”⁷⁵ (abç)

Lenin’in burada anlattığı, sömürgeci, egemen ulus tarafından boyunduruğa vurulmuş olan, yani sömürgeleştirilmiş olan ülkelerin, daha sonraki bir dönemde göçler yoluyla kolonizasyonudur. Kapitalizmin, belirli bir ülke sınırları içinde *yayılmadır*. Rusya’da kapitalizmin enlemesine, yatay gelişmesi, yani yayılması bu sömürgeciliği öne çıkarmış, şiddetlendirmiştir. İşte Lenin buna “*iç sömürgecilik*” adını vermiştir.

“İç Sömürgeciliğin Önemi” başlığı altında⁷⁶ Lenin bu sömürgeciliğin özelliklerini incelemiş, burada söz konusu olanın göç sömürgeciliği olduğunu belirtmiştir. Lenin şöyle diyordu:

“Rusya topraklarının genişletilmesi ve sınır bölgelerinin *kolonizasyonu* sürecinin kapitalist gelişme açısından tam bir incelemesi gibi bir şey özel bir araştırma gerektirir.”⁷⁷ (abç)

Rusya’da sömürünün şiddeti, geri kalmışlık, uygulanan yöntemler vb. nedenlerle genellikle Orta Asya ülkeleri ve çevre bölgeler, “sınır bölgeleri” sömürgeler olarak ele alınıyordu. Buna bağlı olarak bazıları boyunduruk altına alınmış olan uluslar arasında yapay ayrımlar getirmeye çalıştılar. Buna karşı, özdeki aynılığı vurgulayan Lenin şöyle diyordu:

“Rusya’nın durumunda, ezilen uluslar ve sömürgeler arasında ciddi bir fark bulmaya çalışmanın açık abesliği, yalnızca ezbere tekrarlamak değil ama düşünmek isteyen bir Rus sosyalisti için özellikle açık olmalıdır.”⁷⁸

⁷⁵ V.I. Lenin, *Collected Works*, Moscow, Vol.3, p.581.

⁷⁶ agy, p.562.

⁷⁷ agy, p.595.

⁷⁸ V.I. Lenin, *Collected Works*, Moscow, Vol.23, p.68.

Rusya'nın uyguladığı sömürü ve şiddet yöntemlerinin uluslar arasında fazla bir ayırım yapmaması ve Rusya'nın denizaşırı sömürlere sahip olmaması, Lenin'in batı Avrupa ile Rusya'nın farklı durumlarını böylece vurgulamasını gerekli yapmıştı. Bugün Türkiye'de, Türkiye Kürdistanı'nın durumu da aynıdır. Kürdistan'da uygulanan yöntemler ve sömürü bu iç sömürgecinin bir iç sömürge olduğunu vurgulamamızı gerekli kılıyor. Buna karşı çıkanların bu sömürgeciliği gözlerden saklama çabası da, bu konuya politik önem kazandırıyor.

KÜRDİSTAN'IN SÖMÜRGELEŞMESİ VE SÖMÜRGEÇİ UYGULAMALAR

Kürdistan'ın sömürgeleşme sürecinin, bu ülkenin Osmanlı İmparatorluğu sınırları içine katıldığı 16. yüzyıla kadar uzandığını daha önce belirtmiştik. Fakat 1639 Osmanlı-İran anlaşmasına kadar geçen süre içinde, Osmanlı devleti sınırları içine katılmakla birlikte Kürt beylikleri bağımsız krallıklarını sürdürdüler. Osmanlılar 1639 Kasr-ı Şirin anlaşmasından sonra bu bağımsız beylikleri teker teker ortadan kaldırmaya başladılar. Bu anlaşma aynı zamanda Kürdistan'ı da ortadan ikiye böldü.

Osmanlılar öncesi dönemde Kürdistan'ı egemenlikleri altına alan Akkoyunlular ve daha sonra da Safeviler, Kürdistan'ın eski asillerini, beylerini atıp, yerine Türk asıllı valiler atama yoluna gitmişlerdi. Osmanlılar ise değişik bir politika izlediler. Osmanlılar, eski Kürt aristokrasisini yeniden canlandırdılar. Yerel yönetimde bu Kürt beylerine dayandılar. Ülkeyi bu beyler aracılığı ile ve daha üst düzeyde işleyen merkezi denetim altında, ekonomik-politik hegemonya altında tuttular.

16. yüzyılda Osmanlı idaresi köylünün sömürsünü bir dereceye kadar hafifletti. Fazla vergi alınmasını engelledi. 17-18. yüzyıllar arasında merkezi otorite zayıfladı. Fazla vergi alınması engellenemedi. Soygun, sömürü arttı.

19. yüzyıla gelindiğinde imparatorluk bataktaydı. Merkezi otoriteyi yeniden güçlendirmek için bağımsız Kürt beylikleri teker teker yok edildi. Merkezi otorite doğrudan vergi toplamaya başladı. Fakat yerel beylerin vergi toplamaları da engellenmedi. Bunun sonucunda, bir yandan bütün bağımsız beylikler yok edilirken bir yandan da sömürü katmerleşti. Buna bağlı olarak, halkın da katıldığı bir dizi isyanlar, başkaldırmalar ortaya çıktı. Bunlardan bazıları bağımsızlık hedefini ileri sürdüler.

Bu dönemde Kürdistan'ın bir sömürge olarak kullanılmasıyla ilişkin olarak Macid Cafer şöyle yazıyor:

“İmparatorluğun bir parçası olduğundan beri Bölge'nin kaynakları, ticaret, şiddetli vergiler, müsadere ve gasp yoluyla 'ulusal' merkeze, ticaret yoluyla da dışarıya akıyordu. Osmanlılar bölgeyi kontrol edeli beri Bölge gerek tarım, imalat, gerekse ticaret yoluyla merkezi hazinenin gelir kaynağını oluşturmuştur.”⁷⁹

I. Dünya Savaşı sonrasında Kürdistan 4 parçaya ayrılmıştı. Kurtuluş Savaşı sırasında Kürtler ve Türkler emperyalist istilacılara karşı savaştılar. Türkiye Cumhuriyeti kuruldu. Türk burjuvazi hegemonyayı ele geçirdi. Kürdistan'ı (Türkiye Kürdistanı) politik-ekonomik boyunduruk altına aldı. “Merkezi devletin” Türk ve Kürtlerin ortak devleti olduğunu söyledi. Bunu “kanıtlamak” için Diyar Ağa vb. gibi Kürtleri merkezi devlete ortak olarak aldı. İsmet İnönü 23 Ocak 1923'te Lozan'da şöyle diyordu: “TBMM Hükümeti Türklerin olduğu kadar Kürtlerin de hü-

⁷⁹ Macid Cafer, *Az Gelişmişlik İçinde Geri Bıraktırlmışlık*, s.94.

kümetidir”. Tevfik Rüştü Aras da Eylül 1925’te Milletler Cemiyeti’nde şöyle konuşuyordu: “Türkiye Cumhuriyeti nüfusu iki halktan oluşur: Türkler ve Kürtler. Ve bu iki unsur ülkeyi birlikte yönetirler”.

Ne var ki, bu arada Kürtler üzerinde sömürgeci baskı, şiddet ve sömürü tüm hızıyla sürüyordu. Feodalizme karşı savaş belgisi altında Kürdistan’da topraklara el koyma hızlandırıldı. El koyulan topraklar Kürtlere değil, ülkenin diğer bölgelerinden getirilen “muhacirlere” verildi. Yeni bir kanun çıkarıldı. Buna göre el koyulan topraklar Kürdistan’a yerleştirilecek Türklere verilecekti.⁸⁰

Bu dönemde Türk burjuvazisi Türkiye Kürdistanı’nda denizaşırı sömürgelerde görülen tüm yöntemleri de uyguladı. Bunun en çarpıcı bir kanıtını 1937 yılında Dersim Aşiretleri adına Milletler Cemiyeti’ne gönderilen bir dilekçede görüyoruz. 20 Kasım 1937 tarihli bu belgede Türkiye Kürdistanı’ndaki uygulamalar şöyle dile getiriliyor.

“Türkiye hükümetinin on beş yıldan beri bütün Kürdistan’da muhtelif şekillerde takip ettiği imha siyasetini, bilhassa iki yıldan beri Dersim adını taşıyan mıntıkamızda teksif ettiği, şimdiye kadar muhtelif vasıtalarla medeniyet âleminin nazarına arz ettiğimiz gibi bir kere daha insaniyet ve medeniyet dünyasının en yüksek mahkemesi olan Cemiyetinize bildirmek ıztırarında bulunuyoruz.

“İrk, dil, tarih, kültür ve medeniyet gibi, en esaslı farklarla Türklerden ayrı olan Kürtlerin asırlardan beri ve Türklerden asırlarca evvel üzerinde yaşadıkları öz ve tarihi vatanları üzerindeki milli hayatlarına son vermek maksadıyla, Türkiye hükümeti tarihin kaydetmediği mezalimi irtikâp ederken, bu harekâtına bir *temdin* adını takmak suretiyle tarih ve dünya huzurunda en zalim yalanı dahi irtikâp etmiş oluyor.

“Kendi tarihi yurdu üzerinde, kendi dilini ve kültürünü inkişaf ettirerek, tarihin ve medeniyetin kendisine tevdi ettiği mukaddes vazifeyi yerine getirmekten başka bir gaye gözetmeyen Kürt milleti, gençleri, ihtiyarları, kadınları kızları ve çocuklarıyla Türk hükümetinin muhtelif şekil ve sistemdeki imha siyasetine kurban olmaktadır. Bu hükümet, Kürt milletinin mevcudiyetine hatime vermek için, aile aile, gurup gurup, köy köy tehcir ameliyesinden başlayarak, top, mitralyöz ve uçak bombardımanları ve boğucu gaz hücumlarına varıncaya kadar, hiçbir ölüm vasıtasını kullanmaktan çekinmemektedir. Türk hükümetinin *temdin* hareketi adını verdiği bu toptan imha siyasetinin bazı şekillerini nazarı ittilanıza arz edeceğiz:

“Bütün Kürt okullarını kapatmak, Kürt diliyle her türlü neşriyatı, okuyup yazmayı, hatta Kürtçe konuşmayı en şiddetli tehditlerle menetmek.

“Kürt çocuklarının velev ki Türk dili ile ve Türk okullarında olsa bile orta ve yüksek tahsil görmemeleri için şiddetli tedbirler almak.

“Türk ordusunda, Kürt subayları yetişmemesi için gizli kanunlar yapmak.

“Kürdistan mıntıkasında hiçbir Kürdün — sivil memuriyette bile olsa — memur alınmasına müsaade etmemek (buna ait kanun ilan edilmiştir).

⁸⁰ Bak: B. Chirguh, La Question Kurde, s.31; aktaran, M.M. van Bruinessen, Agha, Sheikh and State, İngilizce basım, s.379.

“*Kürt ve Kürdistan* gibi Kürtlüğe müteallik kelime ve tabirleri, tarih ve coğrafya gibi ilmi eserlerden ve matbuattan çıkarmak.

“Bir kısım Kürtleri, kadınlarına ve genç kızlarına varıncaya kadar, Anadolu’da en zalim devirleri gölgede bırakacak bir merhametsizlikle kamçı altında askeri inşaatta hizmet ettirmek.

“Diğer bir kısım Kürtleri de, bütün mal ve eşyalarından mahrum ederek beşer onar kişilik kabileler halinde Türk mıntıklarına, Türk ahalisinin yüzde beşini geçmemek üzere tehcir etmek ve diğer bir kısım Kürt kızlarını ve genç kadınlarını da ailelerinden cebren ayırarak Türk evlerinin gayri resmi haremlerine kapatmak, velhasıl Kürt milletinin bir kısmını Türkleştirmek ve daha büyük bir kısmını da muhtelif suretlerle imha etmek, Türk iç siyasetinin en başta gelen icraat ve gayesidir. Türkiye hükümeti işte bu görülmemiş zulümlere *Temdin* adını veriyor. Bu hükümet bu suretle hakikat ve adaletin ne kadar zıddını işliyorsaydı, Kürt milleti de, sesini medeni dünyaya işittirememekle o kadar felakete uğruyor.

“Beş milyonluk Türkiye Kürdistanı içerisinde beş yüz bin nüfusluk bir mıntıka olan *Dersim* için, bilhassa iki yıldan beri Türk hükümetinin ne kadar cehennemi bir hayat yarattığını bu hükümetin tatbik ettiği icraat iyiden iyiye göstermeye kâfidir. Mıntıkamızda en yükseğinden en aşağısına kadar bütün idari ve adli hizmetler umumen askerler elindedir. En adi hukuk işlerine kadar her mesele, subaylardan mürekkep askeri bir mahkeme tarafından İstinaf ve Temyiz gibi adalet derecelerine tabi olmaksızın görülüyor. Bu askeri mahkemenin sürü halinde celp ettiği Kürtler hakkında verdiği idam hükümleri bile, ne ikinci bir tetkike ve ne de mafevk bir tasdike tâbi değildir. Hatta hiçbir adalet teşkilatı ve hukuk mevzuatında görülmemiş bir esas olarak, bu mahkemenin pek nadiren vermiş olduğu beraat kararları bile, aynı zamanda fevkalade kumandanlık vazifesi de gören Vali tarafından hemen cezaya ve çok kere idam cezasına tahvil olunuyor.

(...)

“Mıntıkamızda bir kısım Kürtler de, hiç mahkemeye sevk edilmeye hacet görülmemeyerek ya geceleri evlerinden alınıp götürülmek veyahut maaşlı caniler tarafından gafletten vurdurulmak suretiyle imha edilmektedir. Bütün Kürdistan’a ve yalnız Kürdistan’a mahsus ve münhasır olmak üzere *Umumi Müfettişlik* adı altında vücuda getirilen hususi teşkilat, Türk hükümetinin gizlice tanzim ettiği kanunların böyle ateş ve kanla tatbik ve icrasına memurdur”.

Bu dilekçe, Türkiye Kürdistanı’nda uygulanan çıplak sömürgeci yöntemleri tüm açıklığı ile yansıtır ve Lenin’in “Sömürgelerin ateş ve kılıçla zapt edildiğini, sömürgelerin halkına zorbalık yapıldığını ve bunların bin bir yolla (sermaye ihracıyla, ödünlerle, vb. malların satışlarında hile yaparak, “egemen” ulusun otoriteleri karşısında baş eğdirilerek ve benzeri yollarla) sömürüldüğünü herkes bilir” sözlerini bir kez daha doğruluyor.⁸¹

1950’lerle birlikte Türkiye’de kapitalizm kendi ayakları üstünde yavaş yavaş yürümeye başladı. Kapitalizmin çarkları ilkel birikimin yağlarıyla yağlanmış, ülkede hızlı bir kapitalistleşme dönemi başlamıştı 1950–1960 arasında hızla gelişen kapitalizm, 1960’larla birlikte tekelliliğin

⁸¹ V.I. Lenin, *Collected Works*, Moscow, Vol.21, p.37.

ağır bastığı 1960'lar sonrasında ekonomiye egemen olduğu bir döneme girdi. 1950–1960 arasında Kürdistan, posası sıkılmış, bitkin bir durumda varlığını sürdürdü. Ulusal baskı azalmadı, ama yavaş bir kapitalist gelişme, Türkiye'nin bütününün etkisiyle, Kürdistan'da da yol aldı.

Tekelci kapitalizmin giderek finans-kapitale yükselmesi süreci Kürdistan'ı derinden etkiledi. Artık finans-kapitale yükselen tekelcilik, Türkiye Kürdistan'ına ilkel birikim döneminden farklı bir gözle bakıyordu. Türkiye Kürdistanı, zengin bir pazar ve hammadde kaynağı olarak finans-kapitalci burjuvazinin iştahını kabartıyordu. İşte 1960'lar sonrasında özellikle devlet-tekelci kapitalizminin Türkiye'de egemen olduğu 1970'ler sonrasında, Kürdistan, finans-kapital tarafından yeni yöntemlerle sömürülmektedir.

Ve Türkiye Kürdistanı Türkiye'nin iç sömürgesi durumundadır.

II. ULUSLARIN AYRILMA HAKKI

“Ezen ulusun Sosyal-Demokratları (komünistleri — S.S.), ezilen ulusların ayrılma hakkını savunmalıdır.

“Bu tezi benimsemeyen Sosyal-Demokratlar (komünistler — S.S.) proletaryanın düşmanı ve en kötü cinsten sahtekârlar sayılmalı ve partiden atılmalıdır.”⁸²

EZİLEN ULUSLARA AYRILMA HAKKI TANINMADAN ULUSAL SORUNDA DEVRİMCİ TUTUM OLAMAZ

“Yurdumuz zaman zaman gerileyen, ilerleyen ama giderek derinleşen bir süreç içinde devrimci durum yaşamaktadır:

“Devrimci durum olgunlaştıkça düşmanın her yönden saldırısı artar. O arttıkça, devrimci cephede oportünizmle savaşın önemi artar”.

Emperyalizmin Zayıf Halkası Türkiye kitabında R. Yürükoğlu yoldaş devrimci durumda ideolojik savaşın artan önemini böyle dile getiriyor.

Bugün, ulusal soruna yanaşmada da oportünizme, proleter ideolojisiyle burjuva ideolojisini uzlaştırmaya çalışan ortacı görüşlere karşı savaş yeni bir önem kazanıyor. Çünkü *Türkiye’de burjuvazinin saldırısının en yoğun olduğu bir alan da ulusal sorun, Kürt sorunudur*. Türkiye’de Kürt halkının isterse ayrılıp devlet kurma hakkı olmalıdır demek, bugün yalnızca Türk ulusuna tanınmış olan bu hakkı Kürtlere de tanıyalım demek, burjuvazinin bütün şimşeklerini üstüne çekmek demektir. Böyle olduğu için de ayrılma hakkı üstünde çeşitli laf oyunları, komünist siyasetle burjuva siyasetin çeşitli biçimlerde bağdaştırma çabaları eksik olmuyor.

LENİNCİ İLKELERİ ÖDÜNSÜZ SAVUNURUZ

Günümüzde Marksist-Leninist olduğunu söyleyen hiç kimse veya hareket, ulusların ayrılma hakkını açıkça yadsıyamaz. Bu nedenle oportünizm de, ancak ayrılma hakkı ilkesini “sözde benimsemek, özde yadsımak” biçiminde ortaya çıkabilir. Böyle olunca da zararı çok daha fazla oluyor. *Çünkü bulanıklık güvensizlik tohumları eker. Ulusal sorunda bulanıklık yaratmak ise savaş arabasının tekerleğine çomak sokmaktır*. Lenin, “ulusal sorunda psikolojinin ne kadar önemli olduğunu neden anlamıyorsunuz” derken buna işaret ediyordu.⁸³

Türkiye’de sınıf savaşı keskinleşiyor. *Hızlı kapitalist gelişme, yerli finans-kapital egemenliği, devlet-tekelci kapitalizminin oluşması Kürt ulusunun ezilmesini, sömürülmesini yeni bir ta-*

⁸² V.I. Lenin, *Collected Works*, Vol. 39, p.738.

⁸³ V.I. Lenin, *Collected Works*, Vol. 19, p.499.

rihsel temelde katmerleştiriyor. Kürt ulusal hareketi yeni bir ivme kazanıyor. İran'daki son gelişmeler bu hareketlenmeyi daha da hızlandırmıştır.

Bu koşullarda bütün uluslardan işçilerin birliğini sağlamak, şovenizmi ezmek, Kürt halkının güven ve desteğini kazanmak için Leninci ilkeleri ödünsüz savunmak, açık konuşmak gerekiyor. Çünkü oportünist, ortacı görüşler en başta işçi sınıfının enternasyonal birliğini böler, Türk ve Kürt halkları arasına güvensizlik tohumları saçar ve devrimci hareketi yenilgiye götürür.

KOMÜNİSTLERİN ULUSAL SORUNA YANAŞIMI

Her türlü ulusal baskının varlığı işçi sınıfı için zararlıdır. Çünkü ulusal baskıların ezilen ulusların varlığı, proletaryayı uluslara göre böler. Emek-sermaye çelişkisini bulandırır, gözlerden saklanmasını kolaylaştırır, halklar arasına düşmanlık, güvensizlik sokar. Proletaryanın, ana düşmana karşı bütün güçleri kendi çevresinde birleştirmesini, seferber etmesini engeller.

Emperyalizm döneminde tüm ulusların ezen ve ezilen uluslar olarak (kapitalist dünyada) ikiye ayrılması, proletaryanın enternasyonalist ruhta eğitilmesinin önemini bir kat daha artırmıştır.

Bu nedenlerle komünistler, bütün uluslardan işçilerin birliğini sağlamak, *proletaryanın sosyalizm savaşıyla ezilen halkların ulusal baskı ve sömürüye karşı savaşını bütünleştirmek için* her türlü ulusal baskı ve ayrıcalığa karşı amansız savaşmalıdır. Lenin şöyle diyor:

“Emperyalizm, sermayenin ulusal devletler çerçevesi dışına büyümüş olması demektir; ulusal baskının, yeni bir tarihsel temel üstünde genişlemesi ve yükselmesi demektir. Dolayısıyla, bundan çıkararak, (...) sosyalizm için devrimci bir savaşımı ulusal sorun üstünde devrimci bir programla bağlamalıyız.”⁸⁴

Bu, hem uluslararası düzeyde ezen-ezilen uluslar sorunu açısından hem de belli bir devletin sınırları içindeki ulusal sorun açısından temel görevdir. Sosyalizm için devrimci savaşımı, devrimci bir ulusal programla birleştirmek! Bu program nasıl olmalıdır sorusuna geçmeden önce önemli bir noktaya değinmeliyiz.

Komünistler, ulusal sorunun kesin çözümünün sosyalizm koşullarında gerçekleşeceğini bilirler. Ne var ki, buradan yola çıkarak ulusal sorunun çözümünü “sosyalizme bırakan”, “sosyalist devrim her şeyi çözecektir” diyen görüşlere karşı çıkarlar. Bu görüşler baştan aşağı yanlıştır! Lenin şöyle diyor:

“Ezilen ulusların kurtuluşu istemini... sorunu sosyalizm kurulana dek ‘erteleyerek’ değil... net ve kesin formüle edilmiş bir siyasal programla ileri sürmeliyiz...”⁸⁵

Ürün dergisininin 47. sayısında Kadir Şimşek imzalı yazıda aynı görüş şöyle dile getiriliyor:

“Bu nedenle *sosyalist devrim aşamasında olmayan bir ülkede işçi sınıfı partisinin programında, ulusal soruna kesin çözüm aramak olanaklı değildir.* İşçi sınıfı partisinin programı, ulusal baskı ‘ve eşitsizliğe karşı çıkar, ulusların özgürce

⁸⁴ V.I. Lenin, Collected Works, Vol. 21, p.408.

⁸⁵ V.I. Lenin, Collected Works, Vol. 12, p.147.

gelişimini savunur, ezilen ulus için genel demokratik istemleri dile getirir.”⁸⁶
(abç)

Bu söylenen, her şeyi sosyalist devrim çözecektir diyerek ayrılma hakkını rafa kaldıran görüşün değişik bir biçimidir. “Bizim programımızda ulusal soruna kesin çözüm aramayın, yoktur, hem de *olmaması gerekir!*” demektir. Bu, oportünist bir görüşür.

Ulusal sorun, ulusların ayrılma hakkı, demokratik sorunlardır. Komünist partisinin minimum, demokratik programının parçasıdır. Kapitalizm koşullarında gerçekleşmesi çok zor olabilir, ama “gerçekleşmez”, “gerçekçi değil” vb. gibi gerekçelerle ayrılma hakkının “ileri evlere” atılması da kesinlikle olamaz.

Ayrılma hakkı ve demokratik program konusunda Lenin şöyle diyor:

“*Demokratik programın maddelerinden biri olan ulusların yazgılarını çizmesi...*”⁸⁷ (abç)

“...yalnızca ulusların yazgılarını çizmesi istemi değil, fakat demokratik minimum programımızın bütün maddeleri...”⁸⁸

Şimdi, komünistlerin ulusal programı (ulusal sorun üstüne programı) nasıl olmalıdır sorusuna geçebiliriz. Lenin şöyle diyor:

“Bütün uluslara tam hak eşitliği; uluslara yazgılarını belirleme hakkı; bütün ulusların işçilerinin birliği — Marksizm’in, bütün dünya ve Rusya deneyiminin işçilere öğrettiği ulusal program böyledir.”⁸⁹

Stalin de Bolşevik Partisi’nin bu konudaki programını şöyle özetliyor:

1. Halkların ayrılma hakkını tanımak.
2. Söz konusu olan devletin içinde kalan uluslara bölgesel özerklik.
3. Ulusal azınlıkların özgürce gelişmelerini garantileyen özel yasalar.
4. Söz konusu devlet içindeki bütün uluslardan proleterler için tek, bölünmez bir kolektif.”⁹⁰

Özetlersek, işçi sınıfı kapitalizmi yıkma savaşında temel belgisi olan “Bütün ülkelerin proleterleri ve ezilen halkları birleşin” belgisini yaşama geçirebilmek için:

1. Her türlü ulusal baskı ve ayrıcalığa karşı, ayrılma özgürlüğü için savaşmalı,
2. Bütün uluslardan proleterlerin örgütsel birliğini gerçekleştirmelidir.

Türkiye’deki somut koşullar açısından bakarsak:

1. Kürt halkının ulusal baskıya karşı savaşıyla, proletaryanın emperyalizme ve işbirlikçilere karşı savaşını birleştirebilmenin, Kürt halkının ayrılma hakkını laf oyunları yapmadan savunmaktan başka yolu yoktur.
2. Kürt halkının ayrılma hakkını savunmak, Türk ve Kürt proletaryasının örgütsel birliğini sağlamanın da vazgeçilmez bir koşuludur. Çünkü Türk proletaryasının enternasyonalist

⁸⁶ *Ürün*, sayı:47, s.84-85.

⁸⁷ V.I. Lenin, *Collected Works*, Vol. 22, p.144.

⁸⁸ V.I. Lenin, *Collected Works*, Vol. 22, p.147.

⁸⁹ V.I. Lenin, *Collected Works*, Vol. 20, p.454.

⁹⁰ J.V.Stalin, *Collected Works*, Vol. 3, p.58.

ruhta eğitimi olmadan bu birlik sağlanamaz. Bu birlik sağlanmadan da Türk proletaryası tek başına başarıya ulaşamaz.

ULUSAL PROGRAMIN TEMELİ

Ayrılma hakkı veya başka bir deyişle ayrılma özgürlüğü egemen ulus şovenizmine karşı savaşın temel taşıdır. Lenin ve Stalin, ayrılma hakkını savunmayı her zaman ulusal programın başına almışlar, bunu özellikle vurgulamışlardır. Çünkü birliğe giden yol bu hakkı savunmaktan geçer.

Ayrılma hakkını açıkça, ikircimsiz savunmak gerekir. Çünkü genel olarak ulusların “*eşit haklara sahip olmasını savunmak*” *ayrılma hakkını savunmak anlamına gelmez.* Burada liberal-burjuvaziyle komünistleri ayıran ince bir çizgi vardır. Lenin şöyle diyor:

“... ezilen ulusların kurtuluşu politik alanda çifte bir dönüşümü içerir: 1. Ulusların tam eşitliği. Bu... belli bir devletin içinde olup bitene ilişkindir; 2. Politik ayrılma özgürlüğü. Bu devlet sınırlarının ayrılmasına ilişkindir.”⁹¹

Açıkça görüldüğü gibi, *var olan devlet sınırlarını hiç söz konusu etmeden de uluslara eşit haklar verilmesi, kardeşçe yaşamaları, baskıların kalkması vb. savunulabilir.* Ne var ki, devlet sınırlarını söz konusu etmeden (ayrılma hakkını en başta savunmadan) *yapılacak her türlü propaganda, burjuva ulusçuluğundan öteye geçmiş olmaz.* Lenin şöyle diyor:

“...yalnız ulusların genel olarak eşitliği değil (bunu Kokoşkinler de destekliyor) fakat aynı zamanda uluslara yazgılarını belirleme hakkı”

Ve yine:

“...bütün uluslara, yalnız genel olarak eşit haklar tanımak değil, aynı zamanda devlet konusunda da eşit haklar, yani yazgısını belirleme, ayrılma hakkı tanımak.”⁹²

Buraya kadar söylediklerimizden şu sonuç çıkıyor: Ayrılma özgürlüğünü kayıtsız şartsız savunmadan, uluslara eşit haklar savaşımından söz etmek bir aldatmacadan öteye geçemez. Çünkü devlet sınırlarını, ayrı devlet kurabilme *hakkını* söz konusu etmeyen *eşit* hakları liberal burjuvazi de benimseyebilir. Liberal burjuvazinin benimseyip benimsememesi açısından yapılan değerlendirmelere göre de çok “*gerçekçi*” bir hedeftir. Ama ne yazık ki bu tür bir hedef ileri sürerek ezilen ulus emekçileriyle, ulusal hareketiyle değil, ancak liberal burjuvazi ile cephe kurulabilir.

Ayrılma özgürlüğünü savunmak ayrılmayı savunmak değildir. Lenin şöyle diyor:

“Kendi yazgısını belirleme özgürlüğünü, yani ayrılma özgürlüğünü destekleyenleri ayrılıkçılığı destekliyorlar diye suçlamak, boşanma özgürlüğünü destekleyenleri aile bağlarının parçalanmasını destekliyorlar diye suçlamak kadar aptalca ve ikiyüzlüdür.”⁹³

Komünistler, ulusların küçük küçük ulusal devletlere parçalanmasını değil, onların kardeşçe, her türlü ulusal baskıdan kurtulmuş olarak gönüllü birliğinin sağlanmasını isterler. Ayrılma hakkını bunun için ödünsüz savunurlar. Bunu yalnızca bir kez söyleyip geçmezler çünkü ayrıl-

⁹¹ V.I. Lenin, *Collected Works*, Vol. 22, p.322.

⁹² V.I. Lenin, *Collected Works*, Vol. 20, p.429, 453–454.

⁹³ V.I. Lenin, *Collected Works*, Vol. 20, p.422.

ma hakkını dilinin ucuyla, yasak savar gibi söylemek yetmez. Söylediğimizde içten olduğumuza göstermek, pratiğe uygulamak, günlük propaganda ve ajitasyonu bu yolda yürütmek gerekir.

Komünistler somut duruma göre, ayrılma konusunda görüş belirtirler. *Ve eğer ayrılma proletaryanın çıkarına olmayacaksa, ayrılmaya çıkarlar. Ne var ki bu karşı çıkış kesinlikle zora dayanamaz.* Ayrıca, bu tavrı alırken ezilen ulus halkını, proletaryasını bizim içten olduğumuza inandırmış olmamız gerekir. Ayrılma hakkı uğrunda ödünsüz savaşmış olmamız gerekir. Lenin Norveç'in İsveç'ten ayrılması konusunda bunu şöyle belirtiyor:

“Örneğin, eğer Norveç'in İsveç'ten ayrılması Almanya İngiltere arasında kesinlikle bir savaş yaratacak olsaydı, Norveç işçileri *yalnızca bu nedenle* ayrılmaya karşı çıkmalıydı. İsveç işçilerinin ayrılmaya karşı çıkması hakkı, fırsatı ve bu yönde ajitasyon yapması ise *yalnızca*, Norveç'in ayrılma *özgürlüğü* için İsveç hükümetine *karşı* düzenli, tutarlı ve sürekli bir savaşım vermişlerse, sosyalistliklerinden ayrılmadan söz konusu olabilirdi. Yoksa Norveç işçileri ve halkı İsveç işçilerinin önerisini içten *saymazlardı, sayamazlardı.*”⁹⁴

GÜVENİNİ KAZANMAK GEREKİR

Bu çok önemli noktaya Kürt sorunu açısından özellikle dikkat etmek gerekir. Kürt halkı üzerindeki ulusal baskı toplu kıyım boyutlarına varmıştır. Dersim anıları, acıları daha çok tazedir. Türk burjuvazisi Kürt halkına sayısız kez vurmuştur. Ve proletarya hareketi geçmişte Kürt sorununu yok saymış, varsayınca da yanlış tutum almıştır. Bunu İ. Bilen biyografisinde şu sözlerle açıkça belirtiyor:

“1925'te burjuvazi, TKP'ye saldırısını Kürt halkına karşı açtığı yığınsal, kanlı baskısıyla yan yana yürüttü. Partinin o zamanki yönetiminin bu kanlı olay karşısında tutumu, davranışı ne oldu? Olayı nasıl değerlendirdi? Tutarlı değildi, çelişkiliydi, yanlıştı olayı değerlendirmesi. Olaya, kökünden 'gericilik' deyip çıktı. Böylece Kürt beyleriyle Kürt halkını bir tuttu, bunları bir kaba doldurdu. Ayırım yapmadı. Böylece burjuvaziyi, onun konumunu tutmuş oldu. Öte yandan, 'Kürt beylerinin topraklarının ellerinden alınmasını istedi. Ama bu belge de soyut, yalıtılmış bir nitelik taşıyordu. Kürt halkının ana istekleri ele alınmıyor, ulusal ezgiye, kanlı kırma karşı çıkılmıyordu. Şevket Süreyya Aydemir gibilerin tutumu, burjuvaziyi desteklemekten başka bir şey değildir. Onların kuyrukçuluk politikası, şovenlikle kaynaşmış oportünistlikleri bundan başka da bir sonuç vermezdi.”⁹⁵

Bu koşullarda en başta gelen görev, Kürt halkının ayrılma hakkını kayıtsız şartsız savunmaktır. Bunu yapmadan, bu yönde ardıcıl savaş yürütmeden, Kürt halkının güvenini kazanmadan ileri sürülen birlik çağrılarını Kürt proletaryası, Kürt halkı ne gözle bakar?

Bunun, Kurtuluş Savaşı döneminde Kemalistlerin yaptığı birlik çağrılarından farklı olduğuna nasıl inanır? Burjuvazi de aynı “birlik” çağrılarını ileri sürerken komünistlerin liberal burjuvaziden farkını Kürt halkı somutta nasıl görecektir? Komünistlerin görevi, boş birlik çağrılarını ileri sürmek değil, ayrılma hakkını kayıtsız şartsız savunarak gerçek birlik yolunda adımlar at-

⁹⁴ Lenin, *Collected Works*, Vol. 23, p.57.

⁹⁵ İ. Bilen, *Biyografi*. İşçinin Sesi Yayınları, s.42

maktır. Bu noktayı, bu psikolojiyi anlamadan, bunu benimsemeden ulusal soruna devrimci yaklaşım olamaz. Olsa olsa burjuva-liberal, “gerçekçi” yaklaşım olur.

Öte yandan, bu güven, Kürt halkının ayrılma hakkını birtakım günlük, *yararcı* düşüncelerle demagojik olarak savunmakla da kazanılmaz. Böyle bir tutum, Kürt halkını bu yollarla *tavlayacaklarını* düşünen ortacı oportünistlerin, tavrıdır. Kürt halkının güvenini kazanmak için, ona güvenilir, *ilkeli* bir sınıf politikası izlediğimizi göstermemiz, böyle bir politika izlememiz gerekir.

ULUSAL SORUNDA BİR ÇARPITMA

Ezilen ulusların kendi bağımsız devletlerini kurma *hakkını* savunmadan Leninci olunamaz. Komünistler bu konuda Leninci ilkelere bağlıdır.

Ne var ki, *Ürün* dergisinin 52. sayısında çıkan H. Erdal imzalı yazı bu ilkelerle açıkça çelişiyor.

En başta şunu belirtmek gerekir. Türkiye’de ulusal sorun deyince Kürt sorunu anlaşılır. Bunu başka biçimde anlamak, bu konudan bulanıklık yaratmak, en azından Kürt sorununu *küçümsemek* olur. “30’a yakın milliyet” yaklaşımıyla, Kürt sorunu ele alınamaz. Bu nedenle H. Erdal bu yazısında en başta Kürt sorununu küçümseyici bir tavır almıştır.

İkincisi, H. Erdal “yazısına”, “bu konuda görüşlerimi yazmaya karar verdiğimde...” diye başlıyor. Hâlbuki “görüşlerim” diye yazdıklarının önemli bir bölümü satır, satır *Leninizm ve Ulusal Sorun*⁹⁶ adlı bir kitaptan çevrilmiş bölümlerdir! H.Erdal bunu belirtseydi herhalde daha iyi olurdu (!)

Fakat asıl önemli olan, ayrılma hakkı konusunda yazılan oportünist görüşler ve Lenin’in çarpıtılmasıdır. En başta H.Erdal’ın Lenin’i nasıl çarpıtıldığını, nasıl tahrif ettiğini görelim. Şöyle yazıyor H.Erdal:

“Son olarak vereceğim kaynak yine Lenin’den. 1914 başlarında V.İ.Lenin, bütün parti örgütlerinden ‘ulusal devlet ayrıcalıkları’ ve ‘bütün ulusların eşit olarak kendi ulusal devletlerine sahip olma hakkı’ ALEYHİNDE günlük sürekli ajitasyonda bulunulmasını istedi. Bir başka deyişle, sorun henüz ulusların kendi yazgılarını kendilerinin çizmesi hakkının TANINMA, KABULLENİLME evresinde idi, yoksa sorun henüz bu hakkın UYGULANMA evresinde değil idi. Çünkü Lenin’e göre, hiçbir ön koşulsuz ulusal bağımsızlık, birleşik işçi sınıfı cephesini çarlığın ve kapitalizmin karşısında küçük ama zayıf ulusal devletlere parçalayarak kasıtlı olarak bölebilir idi.”⁹⁷

H.Erdal’ın bu yazdıklarına karşılık, *Leninizm ve Ulusal Sorun* adlı kitabın 111. sayfasında ise şöyle deniyor:

“1914 başlarında (Lenin), ulusal-devlet ayrıcalıklarına karşı ve tüm ulusların eşit olarak kendi ulusal devletlerine sahip olma hakkı için günlük propaganda ve ajitasyon çağırdı.”

H.Erdal’ın aktardığı ile kitapta yazılanın taban taban ters olduğu ortadadır. Bu birincisi.

⁹⁶ *Leninism and the National Question*, Progress Publishers.

⁹⁷ *Ürün*, sayı:52, s.34.

İkincisi, ayrılma hakkı konusunda TANINMA evresi ve UYGULANMA evresi diye ayrımlar yaparak kafa karıştırıcı yanlış görüşler ileri süren H.Erdal'ın bu "görüşünü" biraz açalım. H.Erdal'a göre:

1. "Ulusların kendi yazgılarını kendilerinin çizmesi hakkının TANINMA, KABULLENİLME evresinde" "ulusların kendi ulusal devletlerine sahip olma hakkı"na karşı çıkmalıyız.
2. "Ulusların kendi ulusal devletlerine sahip olma hakkı" ancak "kendi yazgılarını kendilerinin çizmesi hakkı"nın UYGULANMASI evresinde söz konusu olur.
3. Bu nedenle Lenin 1914'te "Ulusların kendi ulusal devletlerine sahip olma hakkı" ALEYHİNDE günlük ajitasyonda bulunulmasını istedi".

Neresinden başlamalı?

Bir kez, ayrılma hakkı, yazgısını çizme hakkı, ulusal devletini kurma hakkı aynı şeylerdir. İkincisi, ayrılma hakkını tanımayan komünist değildir, hatta partiden atılmalıdır diyen Lenin'in kendisidir. Öyleyse, bu hak ALEYHİNDE günlük ajitasyon ne demek oluyor? Bu, ayrılma hakkına karşı çıkmaktır. Lenin bunu nerede söylemiş, kime söylemiş?

H.Erdal, Lenin'in ayrılma hakkına karşı çıktığını söylüyor. Bu iddiasını kanıtlamak zorundadır!

BİR BAŞKA ÇARPITMA

Bu tür yanaşımların, bu çabanın altında "ulusların kendi yazgılarını çizme hakkı" ile "ayrılma hakkı aynı değildir" görüşü yatıyor. Çünkü:

- A. Ulusların yazgılarını belirleme hakkını ikiye ayırıyor:
 1. TANINMA, KABULLENİLME evresi
 2. UYGULANMA evresi.
- B. Devlet kurma hakkı, ayrılma hakkı ancak UYGULANMA evresinde söz konusu edilebilir, deniyor.

Şimdi sormak gerekir, bu evreler nelerdir? Neye göre ayrılıyor? Neden TANINMA evresinde ayrılma hakkına karşı çıkmak gerekiyor?

Komünistler ezilen ulusun ayrılma hakkını her zaman için tanırlar, savunurlar, bu yolda çalışırlar. Tanınması ve uygulanması için her zaman savaşırlar.

Bu böyleyken oportünistler Lenin'in, devlet sınırları üstüne söylediklerini de çarpıtıyorlar, ters, kendi mantıklarına göre yorumluyorlar. Yine aynı yazıda H.Erdal Lenin'den şu alıntıyı veriyor:

"...Proletaryanın uluslararası sınıf savaşımının birliği, devlet sınırları sorununda kıyaslanamayacak ölçüde önemlidir."⁹⁸

Lenin, "proletaryanın sınıf savaşımının birliği devlet sınırları sorunundan çok daha önemlidir" derken ne demek istiyor? Bu açıktır. Lenin, sınırlar önemli değil, ayrılma hakkını kayıtsız

⁹⁸ V.I. Lenin, *Collected Works*, Vol. 39, p.738.

şartsız savunmalıyız çünkü önemli olan proletaryanın birliğidir diyor. *Bunu yapmayı partiden atmalyız* diyor. H.Erdal ise, sınırlar önemli değil, öyleyse ayrılma hakkını, ayrı devlet kurulabilme hakkını *birakalım bir kenara* diyor. İki mantık birbirinin tam tersidir. Lenin ayrılma hakkını başa koyuyor, ötekisi kaldırıp atıyor. Nereye attığını göreceğiz.

“EŞİT HAKLAR SAVAŞIMI”

Ulusal sorunun sonul çözümünün ancak sosyalizmde gerçekleşebileceğini yukarıda belirttik. Ne var ki, bunu böyle söylemek, bizim bugün ulusal sorun programımızı EŞİT HAKLAR SAVAŞIMI'na indirgememizi getirmez. Çünkü ayrılma hakkını savunmadan ulusal sorunda devrimci bir program çizilemez. Bütün bunlar açıkken EŞİT HAKLAR SAVAŞIMI diye hedef belirlemek ve bu hakları sayarken içine ayrılma hakkını *katmamak* oportünizmdir.

H.Erdal bu konuda da şöyle diyor:

“Elbette, Komünistler her şeyden önce hayalci değil *gerçekçidirler*. Kaldı ki, Marksist-Leninist teori de ulusal sorunun kapitalist koşullardaki çözümü ile sosyalizm koşullarındaki çözümünün farklı olacağını gösteriyor. Soruna şöyle bakalım: Ulusal sorunun nihai çözümlenmesi ancak sosyalizm koşullarında mümkün. Ama bu bizi kapitalizm koşullarında da Ulusal Sorun'un çözümlenmesi savaşımından alıkoymamalıdır. Çünkü kapitalizm koşullarında da Ulusal Sorun'un kısmi çözümü mümkündür. İşte bu Leninist doğrudan hareket eden Türkiye Komünist Partisi bütün ulusal azınlıklara, yani Türkiye'de yaşayan bütün uluslara ve milliyetlere EŞİT HAKLAR SAVAŞIMINI öne alıyor. Kapitalizm koşullarında eşit haklar savaşımını ilk, zorunlu ve *gerçekçi* demokratik hedeflerinden biri olarak görüyor.”⁹⁹ TKP Programı eşit hakları savaşımının demokratik içeriğini de açıklıyor. Her türlü ulusal ayrıcalığa, baskıya ve ezgiye son verilmesi; Anayasa'nın Türkiye'deki ulusal azınlıkları tanıyacak yönde değiştirilmesi; eşit yurttaşlık haklarının kullanılabilir biçime getirilmesi; ulusların kendi dilini kullanması ve kendi dillerinde okuma-yazma serbestisi ve ulusal kültürlerin geliştirilmesi, eşit haklar savaşımı'nın kapsamına giriyor.”¹⁰⁰ (abç)

Görüyoruz ki H.Erdal'ın bu “EŞİT HAKLAR SAVAŞIMI”, ayrılma hakkını *içermiyor*. Böylece H.Erdal *gerçekçilik* adına, ulusal sorunun çözümünü eşit haklar savaşımına indiriyor. Kısacası, oportünist bir görüşü savunuyor.

“GERÇEKÇİLİK” ADINA BURJUVA KUYRUKÇULUĞU

Gerçekçi hedef ne demektir! Ayrılma hakkına, “gerçekçi değil”, “burjuvazi buna kesinlikle izin vermez” diye karşı çıkanlarla Lenin'in yaptığı tartışmaları yinelememiz gerekmiyor. Ancak şunu belirtelim. Ayrılma hakkı tanınması, uygulanması, benimsenmesi vb. kapitalizm koşullarında gerçekçi hedeftir.

Oportünistlere göre ise “gerçekçi” olmayan, devrimci istemlerin tümüdür. Onlara göre, burjuvazinin vermeye yanaşmayacağı istemlerin tümü gerçekçi değildir! Lenin şöyle diyor:

⁹⁹ TKP Programı, s.34

¹⁰⁰ Ürün, sayı:52, s.35.

“Ulusların yazgısını çizmelerinin kapitalizmin sınırları içinde gerçekleşmeyeceği savı, mutlak bir biçimde, ekonomik anlamda veya göreceli olarak, politik anlamda, anlaşılabilir.

“Birinci durumda, teori açısından kesinlikle yanlıştır.

“İkinci durumda bu sav eksik, tam doğru değildir.”¹⁰¹

H. Erdal, ulusal sorunun “en son” çözümünden söz ediyor ve şöyle diyor:

“TKP Programı öte yandan ulusal sorunun ve özellikle Kürt sorununun çözümünü salt eşit haklar savaşımına da indirgemiyor. Sorunun Marksizm-Leninizm ve proletarya enternasyonalizmi ilkeleri çerçevesindeki en son çözümünü de öngörüyor.”¹⁰²

Ulusal sorunun “en son çözümü” ne demektir? Sınıfların, ulusların ortadan kalkmasıdır. H. Erdal’a göre sosyalizme kadar ulusal sorun bir eşit haklar savaşımıdır; ayrılma hakkını *içermeyen* bir eşit haklar savaşımı! “Gerçekçi” bir eşit haklar savaşımı! Bu, liberal burjuvazinin kuyruğuna takılmak, onun kabul edebileceği kadarını ileri sürmek demektir.

Ulusal sorun, Kürt sorunu bugün en fazla açıklık isteyen konulardan biridir. Her alanda olduğu gibi burada da bulanıklığa, Leninci ilkeleri sözde benimseyip, şu veya bu şekilde özde yadsımaya yer yoktur. Ayrılma hakkını savunuyormuş gibi görünerek aslında bunu *burjuvazinin kabul edebileceği bir şekilde yorumlamak* sınıf uzlaşmacısı bir tutumdur. Ortacı bir politikada. Ve bugünkü, yükselen sınıf savaşımı, devrimci durum koşullarında özellikle zararlıdır.

Şöyle bağlayalım. *Leninci politika, proleter enternasyonalizmi, ezen ulus komünistlerinin ulusal soruna yanaşımında birinci görevlerinin ayrılma hakkını savunmak olduğunu öğretir. Bunu yapmadan yapılacak birlik çağrıları birlik değil bölünme getirir. Sözde birlik istemek ama özde birliği engellemek demek olur.*

İşçinin Sesi, sayı: 97–98; 25.6.1979

¹⁰¹ V.I. Lenin, *Collected Works*, Vol. 22, p.144–145.

¹⁰² *Ürün*, sayı:52, s.35.

III. OPORTÜNİZM VE ULUSÇULUK

TARİHSİZ VE TALİHSİZ MK BİLDİRİSİ VE ULUSÇULUK

Oportünistlerin bugüne kadar *İşçinin Sesi* hakkında yalan, karalama ve iftira kampanyaları yürütmekten bir adım öteye geçmedikleri bilinen bir gerçektir. Bu yöntemler onların klasik yöntemleridir. İdeolojik tartışma gibi yöntemlerle pek alışverişleri yoktur. Bu nedenle, geçen aybaşında Türkiye’de dağıtılan ‘*Sol*’ *Oportünist Fraksiyoncu Akımla İdeolojik Politik Savaşın İlk Çerçevesi* başlıklı tarihsiz TKP MK bildirisi bir “yenilik” gibi gelebilir. Fakat süregelen (ve de şiddetlenen) küfür, saldırı ve iftiralar arasından bu bildirinin çıkagelmesini “olumluya doğru bir adım” olarak değerlendirebilecek yoldaşlarımızı hemen uyaralım. Bu girişim, oportünistlerin olumluya doğru yönelişinden değil, parti içinde ve dışındaki militanların, uygulanan *bayağı* yöntemlere karşı giderek artan öfkesinden kaynaklanmıştır. Oportünistlerin, militanların gözünü boyamak, onların artan tepkisinin buharını almak için giriştikleri bir manevradan başka bir şey değildir. Bu bildirinin gösterdiği *üç* şey vardır: Birincisi, “klasik” oportünist yöntemlerin bugünün Türkiye’sinde sökmediğidir. Bu, devrimci hareketimizin eriştiği düzeyi gösterir. İkincisi, oportünistlerin nasıl “belkemicsiz” oldukları, yılan gibi kıvrıldıklarıdır. Bildiriyi bize gönderme cesaretini bile gösterememişlerdir. Üçüncüsü ise, içeriğe ilişkin olarak, oportünistlerin gerçek yüzünü çok güzel sergilemektedir. Burada, bildiride *İşçinin Sesi*’ne yöneltilen ve “bir cümlede kahreden” eleştirilerden biri üstünde duracağız.

Bildirinin bir cümlesinde şöyle deniyor: “Söz konusu akım, küçük burjuva, ‘sol’ oportünist, serüvenci *milliyetçi* bir akımdır” (abç). *İşçinin Sesi* milliyetçidir diyor ve kestirip atıyor. Ne var ki ferman buyurma dönemleri çok gerilerde kaldı. Padişahlık yıkıldı, Kurtuluş Savaşı bitti. Türkiye’de kapitalizm gelişti, işçi sınıfı büyüdü ve güçlendi. Fermanlar müzeler için. Bizim oportünistlerimiz Türkiye’yi, devrimci hareketi değerlendirmelerinde olduğu gibi, bu yönleriyle de hâlâ 50 yıl öncesini yaşıyorlar.

ULUSÇULUK VE OPORTÜNİSTLERİN DEĞERLENDİRMELERİ

İşçinin Sesi’ni ulusçulukla suçlayan TKP MK bildirisi bu suçlamasına hiçbir kanıt getirmemiştir. Ama bu kararı *İşçinin Sesi*’ne bulaştırmaya çalışanların ne azgın ulusçular olduğunu gösteren kanıtlar çoktur. En başta Kürt sorunundaki tutumları ortadadır. Bu bir yana, oportünistler ulusçulukta o denli ileri gitmişlerdir ki, proletaryanın sınıf savaşının her yönü onlar için “ulusal” olmuş çıkmıştır. Yayınlarına bir göz atınca görüyoruz: Savaş hedefi: Ulusal bağımsızlık; Kim yapacak: Ulusal güçler, Ulusal Cephe, Ulusal Parti; Kim katılacak: Ulusal burjuvazi, Ulusal Ordu; Ne kuracağız: Ulusal ekonomi, Ulusal endüstri vs. Ardından geliyor *ulusal birlik, ulusal omur* vb. Kısacası her şey ulusal! Liste daha uzatılabilir.

Oportünistler, özellikle ortacıları, arada bir kendi söylediklerinden de ürkererek, “tabii bunların altında sınıf savaşı yürümektedir” gibi *hoş* sözler de söylüyorlar ve her şeyi kapattıklarını

sanıyorlar. Ne var ki onların her konuda yazdıklarını teker teker alıp incelediğimizde burjuva ulusçulukları en çarpıcı biçimde ortaya seriliyor.

Oportünistlerin yazdıklarının onları kaçınılmaz olarak burjuva ulusçuluğuna götürdüğünü söyledik. Fakat iş bu kadarla kalmıyor. Eğer böyle olsaydı, *yalnızca yanlış değerlendirmeler yüzünden*, farkında olmadan burjuva ulusçusu görüşlere gittiklerini söylememiz gerekirdi. Hayır, o kadar basit değil. Oportünistleri o değerlendirmeleri yapmaya iten, onlara o yanlışları yaptıran burjuva ulusçuluğudur. Çünkü onlar yalnızca burjuva ulusçusu sonuçlara ulaşan değerlendirmeler yapmıyor, aynı zamanda burjuva ulusçuluğunun “felsefesini yapıyorlar”. Burjuva ulusçuluğunu ikiye ayırıp, bir kısmına *iyi*, bir kısmına *kötü* diyorlar. Ve kendilerinin iyi tarafını benimsediklerini, desteklediklerini söyleyerek her şeyi örttüklerini sanıyorlar. Oportünistlerin, *şovenizm-ulusçuluk, militarizm, ordu, sağ kanat-sol kanat, ulusal-işbirlikçi* vb. ayrımlarının tümünün altında aynı kaba anlayış yatar. Onlar bütün anlayış ve politikaları bu çeşit ayrımlara dayandırıyorlar. Sonuçta tüm bu ayrımların altında yatan, hepsini bıçak gibi ortadan kesen ana ayırım, *sınıf savaşı, sınıf ayrımı* ortadan kayboluyor. Maocuların yaptığının da bundan başka bir şey olmadığını hatırlatmaya gerek var mı?

TÜRKİYE’NİN GELİŞME AŞAMASI

Oportünistler Türkiye’yi sanayi burjuvazisinin yeni yeni geliştiği, komprador burjuvazinin egemen olduğu bir yarı-sömürge ülke olarak görüyorlar. Bu, bazı yoldaşlara şaşırtıcı gelebilir. Gelmesin. Oportünistler Maocuların söylediklerinden değişik bir şey söylemiyorlar. Yalnız onlar kadar açık söylemiyorlar.

1975 yılında Ahmet Saydam şöyle yazıyordu: “Ancak, yarı-sömürge parlamentarizm şartlarından ki, Türkiye’de emperyalizme karşı savaş alanında Atatürk’ün egemenliği devrinden çok daha gerilere gidilmiştir.”¹⁰³

Bundan iki sonuç çıkar: 1) Türkiye yarı-sömürgeci. 2) Bugün Atatürk döneminden daha geriye gidilmiştir.

Bundan iki ay sonra yine Ahmet Saydam şöyle yazıyordu:

“Türkiye’de *egemen olan büyük aracı, komisyoncu, işbirlikçi burjuvazidir*. Bu burjuvazinin kendine göre(!) bir tekelciliği, holdingciliği vardır. Bunların niteliği gelişmiş kapitalist memleketlerde olanlardan farklıdır. *Sanayi burjuvazisi ise büyük tekellerin ve gelişmiş kapitalist ülkelerin baskısı altında olduğundan* gelişme ve bazı sosyal, ekonomik istemleri yerine getirme olanağından önemli ölçüde yoksundur.”¹⁰⁴ (abç)

Yani, 1) Egemen olan, aracı ve komisyoncu olan işbirlikçi burjuvazidir. 2) Bu aracı ve komisyoncu burjuvazi sanayi burjuvazisi değildir. 3) Sanayi burjuvazisi tekeller ve emperyalizm tarafından ezilmektedir.

Peki, ama sanayi burjuvazisi olmayan bir aracı ve komisyoncu burjuvazi nedir? Tabii ki komprador burjuvazidir! Öyleyse yukarıda yazılanların anlamı, Türkiye’de komprador burjuvazinin egemen olduğudur. Sanayi burjuvazisi de anti-emperyalisttir!

¹⁰³ *Yeni Çağ*, Haziran 1975, s.560.

¹⁰⁴ *Yeni Çağ*, Eylül 1975, s.835–836.

Fazla uğraşmaya hiç gerek yok. Yürükoğlu Yoldaşın *Üçüncü Program ve Görevlerimiz* kitabında belirttiği gibi, Ahmet Saydan bunu açıkça da yazmıştır. Şöyle diyor:

“Türkiye’de işbirlikçi kapitalizmin bunalımları gittikçe yoğunlaşmakta olan emperyalizmle, devlet tekelci kapitalizmiyle ilişkilerde yeni gelişmeler, oluşmalar vardır. Bu yeni gelişmelerin, oluşmaların başlıca niteliklerinden biri komprador burjuvazinin, işbirlikçilerin holdingciliğe, tekeliciliğe yönelmeleridir. *Holdinglelerin, tekellerin yönetimi komprador ticaret burjuvazisinin elinde kalmıştır. Vehbi Koç, Hacı Ömer Sabancı, Fuat Süren* gibi kompradorluktan, aracılıktan, büyük ticaret burjuvazisinden gelenler Türkiye’de en büyük sermaye birikimini sağlayan holdinglerin başındadır. Bu holdingler artık yalnız ticaretle yetinmiyor, yalnız Amerikan, Batı Alman ve öteki kapitalist ülkelerin, uluslararası tekellerin ürünlerini Türkiye’de pazarlamakla kalmıyor, aynı zamanda sanayi üretimine de yöneliyor.”¹⁰⁵

“Türkiye ekonomisine *büyük ticaret burjuvazisi*, ithalat, ihracat şirketleri, büyük komisyoncular, yabancı firma temsilcileri, silah tüccarları önemli ölçüde egemen olduklarından devletin kredi ve döviz kaynakları da önemli ölçüde bunların çıkarlarına harcanmaktadır.”¹⁰⁶

Türkiye’nin yar-sömürge olduğu yine *Atılım*’da şöyle vurgulanıyor:

“...ülkemiz emperyalizmin bir yar-sömürgesi durumuna getirilmiştir. Bunun başlıca nedeni ülkemizin ekonomik ve politik bakımdan emperyalizme bağımlı olmasıdır.”¹⁰⁷

Birkaç örnekle özetlediğimiz görüşlere daha birçok başka örnek verilebilir. Biz ortaya çıkan sonucu kısaca toparlayalım.

Oportünistlere göre Türkiye, komprador burjuvazinin egemen olduğu, pazara egemen olmak isteyen bir sanayi burjuvazisinin yeni olduğu ve giderek artan ölçüde emperyalizm ve komprador burjuvazi ile çelişkiye düştüğü yar-sömürge bir ülkedir. Böyle bir anlayışın doğal sonucu ne olur? Eğer tutarlı olunacaksa, oportünistlerin yeni bir *ulusal kurtuluş savaşı* önermeleri gerekir. Nitekim tam da böyle yapıyorlar ve her şey “ulusal” oluveriyor. Öyle ya, “Atatürk’ün egemenliği devrinden çok daha gerilere gidildiği” bir Türkiye’de başka ne olabilir?

“ATATÜRKÇÜLÜK”

“Atatürkçülük” Kemalizm’in “olgunlaşmış” biçimidir. Türkiye burjuvazisinin, *Türk* burjuvazisinin ulusçuluğudur. Ülkenin içinde bulunduğu ekonomik, politik, tarihsel aşamaya göre ilerici ya da gerici rol oynamıştır. Ama özü değişmez.

Kurtuluş savaşı sırasında, özellikle ülkenin siyasal egemenliği kazanması söz konusuken ilerici bir rol oynamıştır. Daha sonraki dönemde, ülkenin kapitalist gelişmesine paralel olarak giderek bu “ilericilik” gericiliğe dönüşmüştür. Zaman ve koşullardan *bağımsız* bir Kemalizm, daha kötüsü Atatürkçülük düşünmek yanlış ve saçmadır. Kemalizm *daha baştan* ilerici ve gerici yönleriyle *birlikte* var olmuştur.

¹⁰⁵ *Yeni Çağ*, Şubat 1975.

¹⁰⁶ *Yeni Çağ*, Ağustos 1975.

¹⁰⁷ *Atılım*, “Ulusal Endüstri”, Ocak 1976.

Daha savaş yıllarında ve en şiddetli olarak da savaş sonrasında komünistlere ve Kürt halkına karşı giriştiği kanlı ve alçakça saldırılar bunun örneğidir.

Durum daha baştan böyleyken, “Atatürkçülüğü” zaman ve koşullardan soyutlayıp, ilkesel düzeye yükseltip, hem de bugünün Türkiye’inde “*olumlu*”, “*güzel*” bir şeymiş gibi göstermek, burjuva ulusçuluğu olması bir yana gericiliktir! *Atılım*’dan bir alıntıyla bu söylediğimizi kanıtlayalım: “Egemen çevrelerin perde arkasındaki adamlarından biri de(!) Cumhurbaşkanı Korumturk’tür. Hindenburg gibi halkın koruyucusu pozunu takınan bu eski amiralin görevi, *Atatürkçülüğün iddiasıyla*, halkı avutmak, kamuoyunu şaşırtıp faşizmin yolunu temizlemek... Türkiye’de imtiyazlı sınıf olmadığını, buna ‘müsaade edilmeyeceğini’ iddia eden... Korumturk...”¹⁰⁸

Korumturk bu söylediklerini Atatürkçü olmadığı için değil, tam tersine, *Atatürkçü olduğu için söylemiştir*. Bunu anlamamak, görmek istememek burjuva ulusçuluğundan başka bir şey değildir. O kadar içlerine işlemiş ki, Atatürkçülüğü kimseye bırakmayız diyorlar! Oportünistlerin arasında, böyle yaparak Atatürkçülüğü olduğundan başka bir şeymiş gibi gösterebileceklerini, içini başka türlü doldurabileceklerini sananlar da olabilir. Ama böyle “*niyetlerle*” gerçekler değişmiyor. Kaldı ki Atatürkçülük, devrimci savaşımızda en önemli bir yer tutan Kürt halkı, Kürt ulusu için kan ve zulümden başka bir anlam taşımaz. Ayrıca oportünistlerin de yazdığı gibi (zaten her şeyi, her çeşit yazmakta üstlerine yok!) “Kemalistler ve CHP yöneticileri ‘sınıfsız imtiyazsız bir kitle’ gevezelikleriyle bütün halka karşı (Kurtuluş Savaşı sonrasında—S.S.) amansız bir diktatura yürütüyorlardı.”¹⁰⁹

Oportünistler “Atatürkçülük” edebiyatıyla yığınlara burjuva ulusçuluğu “bilinci” veriyorlar. Bu, proletaryaya ihanettir.

KÜRT SORUNU, ORDU VE ULUSAL ÇIKARLAR

Bu konularda oportünistlerin burjuva ulusçuluğunu nasıl “tatlı tatlı kaşındığını” Yürükoğlu Yol-
daş *Üçüncü Program ve Görevlerimiz* kitabında çok güzel gösteriyor.¹¹⁰

Kürt sorununda nasıl şovenist bir tutum içinde olduklarını da daha önce *İşçinin Sesi*’nde geniş olarak ele aldık. Burada ordu konusunda bir örnek vermekle yetinelim:

Atılım, Ağustos 1975’te şöyle yazıyor: “*Silahlı kuvvetlerimizin varlığının gerçek nedeni yurdumuzu emperyalistlere karşı korumaktır*. Halkımız, işçimiz, köylümüz, aydınımız, gencimiz, yaşlımız ‘Bağımsız Türkiye’, ‘Barış ve Özgürlük’ diye haykırıyor. Türkiye Komünist Partisi ulusal kurtuluş savaşımızın ateşleri içinde doğmuştur. Ordumuzun gericilerden, faşistlerden temizlenip, *bağımsızlığın sarsılmaz bekçisi*, ulusal ordu olabilmesi için tüm yurtseverler el ele vermelidir. Gericili-faşist karması hükümeti alaşağı etmek, başta işçi sınıfı olmak üzere tüm ilericilerin *ulusal görevidir*.”¹¹¹ (abç)

¹⁰⁸ *Atılım*, Mart 1975.

¹⁰⁹ *Yeni Çağ*, Haziran 1975, s.560.

¹¹⁰ R. Yürükoğlu, *Üçüncü Program ve Görevlerimiz*, s.53–63.

¹¹¹ *Atılım*, “Ulusal Ordu”, Ağustos 1975.

ULUSÇULUĞU AÇIKTAN SAVUNUYORLAR

Böylece adım adım “ilerleyen” oportünistlerin, giderek ulusçuluğa da açıktan sahip çıkmaları hiç de şaşırtıcı değildir. Bu bir bakıma kaçınılmazdır. Nitekim aşağıdaki örnekler bunu kanıtlıyor:

“İşbirlikçilerin, Demirellerin, Sancarların ‘ulusçuluğu’ *mulusçuluğu* budur. Anayurdu NATO’nun emperyalistlerin boyunduruğunda tutanlar, halkımızın *ulusal omurunu* pazara çıkaranlar *ulusal* hiçbir şey yapamazlar.”¹¹² (abç)

“Olaylar *TKP’nin ulusal, onu yasaklayanlarınsa kökü dışarıda*, emperyalizmin bataklığında olduğunu doğrulamıştır.”¹¹³ (abç)

Böylece, oportünistlere göre “ulusçuluk” iyi bir şeydir! Demireller, Sancarlar ise “ulusçu mulusçu” değildir. Gerçek ulusçu oportünistlerdir. Ne kadar da açık söylüyorlar. Bu kez söylediklerine biz de katılıyoruz. Gerçekten ulusçudurlar.

ULUSÇULUĞUN “FELSEFESİ”

Bu “ilerleme”nin sonunun ulusçuluğun felsefesini yapmaya gideceğini ve zaten bütün bu söylenenlerin ana kaynağının da burjuva ulusçuluğu olduğunu başta söylemiştik. Bunun en güzel kanıtını *Atılım*’ın Haziran 1975 sayısında görüyoruz. “Ulusçuluk-Şovenizm” başlıklı yazıda şöyle diyor:

“Ulusçuluk eski deymi ile milliyetçilik, üzerinde çok tartışılan bir konudur. Burjuvazinin gelişmesi ile ulusçuluk da değişik biçimler almış, özellikle bir burjuva ideolojisi ve burjuva egemenliğinin bir aracı olarak, işçi sınıfını, emekçi yığınları amaçlarından şaşırtan bir araç olarak kullanılmıştır. hâlâ da kullanılmaktadır. Ulusçuluğun burjuvazi ile birlikte doğmuş bir burjuva ideolojisi olduğuna şüphe yoktur. Ama aynı zamanda *kapitalizmin emperyalizm aşamasına girmesiyle ulusçuluğun bir yandan şovenizme, bir yandan da anti-emperyalist bir öze dönüştüğü de görülür.*

“Başka halkları köleleştirmek isteyen emperyalizmin ideologları öteki halkları aşağılayan ırkçılık, kafatasçılık öğelerinin de katıldığı bir şovenizmi geliştirmişlerdir. Türkiye planında bu öğelere bir de Turancılığı katmak gerekir.

“Öte yandan emperyalizmin, sömürgeciliğin boyunduruğundan kurtulmak isteyen *halklar da ulusal kurtuluşun itici güçlerinden biri olan bir ulusçuluk geliştirmişlerdir.* Bu ulusçuluğun başta gelen niteliği anti-emperyalizmdir. Demokratiktir. *Hatta bu tip ulusçuluk zamana ve koşullara göre sosyalizme doğru bir gelişme bile gösterebilir.* Demek oluyor ki, *şovenizmle ulusçuluğu birbirinden ayırmak gerekir.* Genellikle şovenizm ulusçuluğun bir uzantısıdır, ama bu uzanti hemen kökeninden ayrılır ve ayrı bir sosyal politik yön olarak belirir.

“Türkiye’de ulusçuluğun her iki yönü de gelişmiştir. *Çünkü Türkiye burjuvazisi hem başka halkları ezmiş, hem de kendisi emperyalizmin baskısı altında kalmıştır.*

¹¹² *Atılım*, Temmuz 1975, s.7.

¹¹³ *Atılım*, Ağustos 1975.

“Her yerde olduğu gibi Türkiye’de de şovenizm ulusçuluktan kopmamıştır. Irkçı, Turancı, din sömürücülüğü, kafatasçı görüntüleri ile şovenizm, işbirlikçi tekelci burjuvazi, emperyalizm tarafından körüklenmektedir. Örneğin Türkeş, Demirel, Erbakan, Feyzioğlu gibi faşist, aşırı sağcı politikacılar haşhaş ve petrol sorunlarında Türkiye emekçilerinin, halkın çıkarlarını emperyalizme peşkeş çekmek istemişlerdir. *Bu politikacıların ulusçulukla herhangi bir ilişkisi olmaz.* Bunlar ancak şovenist bir demagoji ile halk yığınlarını afyonlamak, uyuşturmak çabasındadırlar.

“Öte yandan *burjuvazinin ilerici kolu*, sınırlı da olsa, *anti-emperyalist bir ulusçuluğu geliştirmek çabasına girmiştir.* Burjuvazinin ilerici koluna bağlı bazı politikacıların: ‘uluslararası şirketlere karşı direnmeyen ulusçu olamaz’ sözünü sık sık kullanmaya başlamaları bu gelişmenin belirtisidir.

“Ne var ki, ulusçulukla şovenizm arasında sınır kesin değildir. Ulusal burjuvazi ile işbirlikçi burjuvazi arasındaki sınırın kesin olmadığı gibi. Ulusçu olan veya politik, sosyal gelişmelerin baskısı ile ulusçu olmak zorunda olan burjuvazinin ulusçuluğu, azınlıklara, örneğin Kürtlere karşı kolaylıkla şovenizme dönüşmektedir. Bu görüntüye Kıbrıs olayları sırasında da şahit olduk. Ama toplum yaşamının bazı bunalım anlarında, ya da emperyalizmin dayattığı bunalımların sivrildiği anlarda şovenizme sapan, burjuvazinin ilerici kolu, yine ulusçuluğun normal sınırlarına dönebilmektedir. Demek oluyor ki, burjuva ulusçuluğunun sınırının kaypak olması birçoklarını şaşırtıyor. *Şovenizmle ulusçuluğu birbirine karıştırmalarını kolaylaştırıyor.*

“Ulusun özünü, dinamik gücünü meydana getiren, ulusun muhtaç olduğu malları üreten, üretimde temel dayanak olduğu gibi, toplum yaşamının demokratik yönde gelişmesini sağlayan başlıca güç olarak da beliren işçi sınıfıdır. Onun etrafında ve ona bağlı köy ve şehir emekçileridir. Orta tabakalar, sınıfsal çıkarları ayrı olmakla beraber, işbirlikçilere ve emperyalizme karşı yönü ile işçi sınıfına yaklaşan ulusal burjuvazidir. İşbirlikçiler ulusun özünün dışına çıkmış, emperyalizmle birlikte ulusa karşı cephe almışlardır.

“*Ulusçuluğun, ulusseverlik anlamı bu temel üzerinde gelişiyor.* Ulusunu sevmenin başka şartı, emekçi halkın iç ve dış sömürücüler tarafından sömürülmesine karşı çıkmaktır.”¹¹⁴ (abç)

İşte böyle. Ulusçuluğu şovenizmden ayırarak oportünistler her şeyi hallediverdiler! Ulusçuluk iyidir, şovenizm kötüdür. Ve gelsin arkasından ulusçuluğun savunusu! Bu görüşle Mihri Belli’nin yazdıkları, Kemalistlerin söyledikleri, tüm burjuva ulusçusu akımların savundukları arasında ne fark vardır? Mihri Belli 1969’da şöyle yazıyordu:

“Her ne kadar ulus sloganını ilk ileri süren, devrimci çağında burjuvazi olmuşsa da, bugün artık bütün dünyada ulusçuluk bayrağı, emekçilerin ellerinde dalgalanmaktadır.”¹¹⁵

Evet, tüm oportünistler aynı görüştedir. Ulusçuluk bayrağını yukarılarda dalgalandırıyorlar ve kimseye de bırakmak niyetinde değiller. Fakat korkmasınlar, bizim de bu bayrağı onların elinden almaya niyetimiz yok.

¹¹⁴ *Atılım*, Haziran 1975.

¹¹⁵ *Aydınlık*, Mayıs 1969, s.38.

Uluşçuluk, burjuva ideolojisidir. Ulusların oluşma süreci içinde gelişmiş ve olgunlaşmıştır. Şovenizm ise *şiddetli* uluşçuluktur. Bu nedenle uluşçuluk şovenizmden *ayrılmaz*.

Proletarya, komünistler enternasyonalisttir. Uluşçuluğun her biçimine karşıdırlar. İdeolojik planda uluşçuluğun bir biçimi arasında ayırım yapmazlar. Bu oportünizm olur.

İdeolojik planda bir ayırım yapmamak, uluşçuluğu içinde yer aldığı koşullardan *bağımsız* olarak, soyut bir biçimde ele almak demek değildir. Emperyalist ya da ezen bir ulusun uluşçuluğu ile ezilen bir ulusun uluşçuluğu arasında fark vardır. Komünistler taktiklerini saptarken bu farkları gözden kaçırmazlar. Fakat biri *iyidir*, ötekisi *kötüdür* gibi oportünist değerlendirmelere kesinlikle karşı çıkarlar.

Buna karşılık oportünistler iki suçlu bir arada işliyorlar. Bir yandan çok “gerçekçi” olduklarını iddia ediyor, her şeyi yaşamda içinde *yer aldığı bütün içinde* incelediklerini söylüyorlar. Ama tam tersine, içinde yer aldığı koşullardan soyutlandığı anda yanlış sonuçlara varacak olguları soyutlayarak ele alıyorlar. Atatürkçülüğü anlayışları buna örnektir. Öte yandan ilkesel planda *mutlaklaştırdıkları* görüşleri gerçek yaşama uygulayabilmek için, gerçekleri çarpıtıyorlar. Türkiye’yi değerlendirmeleri de buna örnektir. Ve bu, zincirleme olarak sürüyor. Sonunda her şey, her planda çarpıtılıyor.

SONUÇ

Oportünistlerin *İşçinin Sesi*’ni, uluşçulukla karalamaya çalışmaları rast gele değildir. Kendi kalarını bilinçli olarak bize bulaştırma çabasıdır. Türkiye devrim hareketinde burjuva uluşçuluğu ta başından vardır. Oportünizmin en önemli köklerinden biri budur. Bu burjuva uluşçuluğuna tek karşı koyabilecek gerçek güç ise işçi sınıfının kendisidir. Yürükoğlu Yoldaş, *Emperyalizmin Zayıf Halkası* Türkiye kitabında TKP içindeki oportünizmi ve 1970’lerde gelen atılımı anlatırken buna değinmiştir. Ancak gerçek bir sanayi proletaryası üstünde yükselen bir komünist partisi bu köklü burjuva uluşçuluğuna karşı koyabilir. Bunun Türkiye’de çok güçlü, sanayi proletaryasından başka bir gücün karşı koyamayacağı (bugüne kadar karşı koyamadığı çok açık ortadadır) tarihsel nedenleri vardır. Biz bunu oportünistlere birçok kez belirttik. Bu kara çalmanın ardında işte bu gerçeği hissetmeleri de yatmaktadır.

Türk ulusu “büyük” ulustur. Tarihte küçük ve “büyük” uluslar vardır. Bu ulusların uluşçuluğu da ona göredir. Türk uluşçuluğu yüzlerce yıl içinde gelişmiş bir uluşçuluktur. Sonu gelmez savaşlarla, talana dayanan toplum düzenleriyle beslenmiş, toplumun en dip köşelerine kadar sızmıştır. Türk militarizminin kökleri de buradadır.

Bunun yanı sıra, Türkiye bir “küçük burjuvalar ülkesidir”. Küçük burjuvazinin “yurtseverlik” duyguları gerek burjuvaziden, gerekse işçi sınıfından çok daha güçlüdür. Kapitalist bir toplumda küçük burjuvazinin bu niteliği onun burjuva uluşçuluğunu kolaylıkla benimsemesini getirir.

Bu iki neden Türkiye’de uluşçuluğun genel tarihsel nedenleri olarak ele alınabilir. Bunlara bir de devrimci hareket içindeki uluşçuluğun eklenmesi gerekir. Türkiye devrimci hareketinin kökeni İttihat ve Terakki hareketiyle önemli ölçüde bağlıdır. Bu hareketin ayrışması ile beslenmiştir. Buradan kopup gelen burjuva uluşçuluğu tüm hareketi etkilemiştir. Komünist hareket içinde ta baştan var olan “iki çizginin” anlamı budur. Daha sonra oportünistlerin bazılarının, Şevket Süreyya, Vedat Nedim gibilerin *Kadro* hareketini oluşturmalarının, ötekilerin de her zaman uluşçuluğu savunmalarının anlamı buradadır. Kürt halkının en barbar katliamlara uğra-

dığı dönemde Kemalizm'e nağmeler dizmenin anlamı da budur. Bu İttihat Terakki ulusçuluğu, Kemalizm'in de Türk faşizminin de, Turancılığın da babasıdır. Ne yazık ki komünist hareket kendini bu beladan kurtaramamıştır.

Komünist hareketin bu ulusçuluk belasından kendini kurtarmasının objektif temeli, güçlü bir sanayi proletaryasına dayanmasıdır. 1960'lar sonrası gelişmelerin, burjuva ulusçuluğuna karşı gerçek proleter enternasyonalist çıkışların gelişmesi bunu kanıtlıyor. Bu objektif bir gelişmedir ve zafer kazanması da kaçınılmazdır.

Komünist hareket içinde, TKP içinde, burjuva ulusçuluğunun temizlenmemesinin son bir nedeni daha vardır. O da kişisel nedenlerdir. Burjuva ulusçuluğunun temsilcisi olan oportünistlerin ağababaları ne yazık ki daha hâlâ Kurtuluş Savaşı yıllarında yaşıyor, Türkiye'yi, bugünün Türkiye'sini başka gözlüklerle izliyorlar. Ve bugün artık bu kişiler için geçmişin bu artıklarından kurtulmak, burjuva ulusçuluğunu, İttihat Terakki etkilerini atmak için korkarız zaman geçmiştir.

Gördüğümüz gibi, *İşçinin Sesi*'ni ulusçulukla suçlayanlar gırtlığına kadar ulusçuluk batağındadır. Bu batağın çamurunu bize bulaştıramazlar.

İşçinin Sesi, sayı 113–114; 6.12.1979

ULUSAL SORUN ÜSTÜNE YENİLİKLER: ÜRÜN'ÜN BİR YAZISI ÜSTÜNE

Marksizm-Leninizm, yaşamın zenginliği, çeşitliliği ile zenginleşen bir teoridir, bir bilimdir. Bu özelliğiyle Marksizm-Leninizm ölü ve dogmatik değil, tam tersine, canlı ve devrimcidir. Ne var ki, Marksizm-Leninizm'i yaratıcı, bilimsel, devrimci bir biçimde geliştirmek ne kadar önemlisede, onu "geliştirme" adı altında hadım edenlere, devrimci özünü boşaltanlara karşı savaşmak da o kadar önemlidir.

Marksizm-Leninizm'in yerine oportünizmi getirmek amacıyla, "değişen koşulları" öne sürerek yapılan "geliştirmelere" karşı inatla savaşmak, bu anlamda "dogmatik" olmak boynumuzun borcudur. Oportünizme, revizyonizme karşı devrimci teorinin saflığını korumak, en başta gelen görevimizdir.

Öte yandan, teoriyi devrimci özünde en ufak bir değiştirme yapmadan geliştirmek ise, proletaryanın uluslararası alandaki sınıf savaşımına katkıdır. Bu da en önemli bir görev, yüksek bir hizmettir. Ama zaman zaman "değişen koşullar", "yeni gelişmeler" ileri sürülerek, doğruluğu her düzeyde kanıtlanmış gerçek teorik katkılar, formülasyonlar "artık eskidi" diye rafa kaldırılıp atılmak isteniyor. Bunun için yola çıkanların amaçları değişik olabilir. "Orijinalite" merakıyla yola çıkan fakat sonuçta hiç de değişik bir şey söylemeyenler de var, oportünist görüşleri yenilik diye bacadan sokmaya çalışanlar da var. Bir de teorik olarak neyin ne olduğuyla pek fazla ilgilenmeyip yalnızca "esen rüzgârlara göre" rota çizenler var. Fakat ister orijinalite merakıyla, isterse ortacılığın ilkesiz günlük politikası nedeniyle yapılsın, bütün bunlar sonunda oportünizmin işine yarıyor.

Toplumsal savaşın her alanında olduğu gibi, ulusal sorun konusunda da devrimci proletaryanın teorisini, ilkesel politikasını en başta Marks, Engels ve Lenin ortaya koydu. Marks, Engels ve Lenin'in ulusal sorun üstüne yazdıklarını, geliştirdikleri fikirleri Stalin 1913 yılında sistematize etti, bütünselleştirdi ve geliştirdi. Stalin, *Marksizm ve Ulusal Sorun* adlı ünlü kitabını yazarak bu konuda devrimci teoriye önemli, kalıcı bir katkı yaptı. Bu katkının önemini Lenin de belirtmiş ve Stalin'in ulusal sorun üstüne getirdiği görüşler Bolşevik partisinin ulusal programının temelini oluşturmuştur. Stalin daha sonraki yıllarda da, ulusal sorunun yaşamla zenginleşmesine paralel olarak, bu konuda birçok önemli yazılar yayınlamış, teoriye katkılar yapmıştır.

Ne var ki, *Ürün* dergisinin 44. sayısındaki Kadir Şimşek adıyla çıkan bir yazıda bu konuda şöyle deniyor:

"Marks, Engels ve Lenin'in ulus teorisi üzerine geliştirdiklerini Stalin 1913'te birleştirerek ulus kavramını şöyle tanımladı: 'Ulus, kendini ortak bir kültürde gösteren, ortak bir dil, toprak ekonomik yaşantı ve psikolojik yapı temelinde kurulmuş, tarihsel bakımdan oluşmuş düzenli bir insanlar topluluğudur'. Stalin'in bu tanımlaması, Marksist-Leninistlere ulusun özünü kavramada ve her türlü idealist ve metafizik sapmaya karşı ideolojik savaşımında büyük ölçüde yardımcı oldu. Ne var ki, aradan geçen uzun süre içinde ulusların oluşumu ve gelişimi konusunda birçok yeni bilgiler kazanıldı, araştırmalar yapıldı. Sosyalist ulusların oluşmasındaki özgüllükler gibi yeni olgular yaşandı. Ulus konusundaki bu gelişmeler doğaldır ki, Marksist-Leninist ulus teorisine yansımalydı.

“Deneyimler, ulus tanımının şu özelliklere sahip olması gerektiğini de ortaya koydu:

“Birinci olarak, ulus tanımı, ulusun tarihsel olarak oluşmuş bir kategori olduğuna, bu nedenle de sonsuza kadar varlığını sürdürmeyecek olan geçici bir olgu olduğunu vurguyla belirtmelidir.

“İkinci olarak, ulus tanımından, ulusu belirleyen niteliklerin hepsinin eşdeğerli, eşit öneme sahip nitelikler olmadığı, en önemlisinin ve belirleyici olanın ekonomik yaşantı birliği niteliği olduğu açık bir şekilde anlaşılmalıdır.

“Üçüncü olarak, ulusal psikolojinin önemi şimdiye kadar olduğundan daha açık bir şekilde ifade edilmelidir. Çünkü Stalin’in tanımında kullanılan ‘bir ulusun psikolojik yapısı, doğası’ kavramı çok geniş, kültürün de dışına taşan, örneğin bilinci, yaşam tarzını, ahlakı, vb. de kapsayan, salt ulusal olan özelliklere indirgenmeyecek bir anlam taşır. Öte yandan psikolojik özellik kavramı sınıfsal bir nitelik taşımayan bir olgu olarak da yorumlanabilir. *Marksist bir tanımlamanın böyle bir şeye olanak vermemesi gerekir.*

“Bütün bu sayılanları göz önünde bulundurarak, ulus kavramı *uluslararası işçi sınıfı hareketinde yeniden formüle edilmiştir.* Sovyetler Birliği’nde Fedoseyev başkanlığındaki bir bilim adamları kurulunca hazırlanan ‘Leninizm ve Günümüzde Ulusal Sorun’ adlı yapıtta en geliştirilmiş biçimiyle ulus kavramı şöyle tanımlanmaktadır: ‘Ulus, toplumsal gelişmenin bir biçimi olarak, ekonomik yaşantı birliği temeli üzerinde ve dil, toprak, kültür özellikleri, bilinç ve psikoloji birliği ile bağlantılı olarak oluşmuş olan dayanıklı, tarihsel bir insanlar topluluğudur’.

“Bu tanımlama bir kez, ulusun toplumsal gelişmenin bir biçimi olduğuna ilişkin Leninci tezi içermektedir” (abç).

Yukarıda yaptığımız bu uzun aktarma *Ürün*’deki yazının özünü oluşturuyor. Bu nedenle uzun da olsa, olduğu gibi aktarmayı yararlı gördük. Şimdi değerlendirelim:

Birincisi, yazının hemen tümü yine *Leninism and the National Question* adlı el kitabından olduğu gibi çevrilmiş.¹¹⁶ Her nedense *Ürün* yazarları bu kitaba pek tutulmuşlar, çevirip çevirip yazı diye basıyorlar! Daha önce de belirtmiştik. *Ürün*’ün 52. sayısında H. Erdal imzasıyla yayınlanan yazı da aynı kitabın başka bölümünün çevirisiydi. Üstelik H. Erdal, bu çeviriyi kendi yazısıymış gibi gösterebilmek için yalnızca kaynak belirtmemekle de kalmamış, yazıya “ulusal sorun üstüne *düşüncelerimi* yazmaya karar verdiğimde” (abç) diye başlayarak bu işi ne denli bilerek yaptığını da ortaya sermişti. Ama yalnız bu kadar da değil! H. Erdal yaptığı çeviriyi de çarpıtarak, kitapta yazılanı tersyüz etmiş ve işi Lenin’in 1914’te ulusların ayrılma hakkına *karşı çıktığını* söylemeye kadar vardırırmıştı. Bu durumda insanın aklına ister istemez şu soru takılıyor: Mademki kitaplarda ne derse desin, siz yine bildiğinizi, canınızın istediğini yazıyorsunuz, dip not verme zahmeti niye?

Kadir Şimşek, H. Erdal kadar ileri gidip yazdıklarını doğrudan “kendi düşüncelerim” diye sunmamış ama nereden aktardığını da söylemeyiip altına imzasını basmış. Daha önce de söylediğimiz gibi asıl önemli olan bu değil. Yalnız bir anlayış farkını gösterdiği için üstünde duruyoruz.

¹¹⁶ *Leninism and the National Question*, Progress Publishers.

İkincisi, kitabın 540 sayfa olan bütünü içinden alınan bölüm aslında üç sayfa tutuyor. *Ürün* bu üç sayfayı çok önemli görmüş olacak ki, alıp kendi başına bir yazı yapmış. Demek ki özellikle bir şeyi *göstermek için* böyle yapmış.

Üçüncüsü, Kadir Şimşek kitapta yazılanları istediği gibi *yorumlamış* ve çarpıtmış. Örneğin, ulus tanımının “uluslararası işçi sınıfı hareketinde yeniden formüle edildiği”ni söylüyor! Bunun üstünde biraz duralım:

Kitapta ulus konusu tartışıldıktan sonra “şu tanımlı önerebileceğimizi sanıyoruz” denerek yeni bir tanım öneriliyor.¹¹⁷ Hemen şunu belirtelim: önerilen tanım Stalin’in tanımını başka bir yapı ve değişik kelimelerle yineliyor, özünde herhangi bir değişiklik yapmıyor. Buna karşılık Kadri Şimşek, Sovyetler Birliği’nde ulusal sorun üstüne yayınlanan binlerce kitaptan biri olan bu el kitabında, hem de tartışılmak üzere öneri biçiminde getirilen bir tanımlı, dünya komünist hareketinin *resmi görüşü* olarak sunuyor! Anlaşılan Kadir Şimşek böyle yapınca akan suların duracağını sanmış.

Dördüncüsü, Kadir Şimşek Stalin’in ulus tanımını anti-Marksist ve anti-Leninist ilân ediyor! Bunu yapabilmek için de kitapta olmayan bir cümleyi *Ürün*’deki alıntıya ekliyor ve kitaptaki bir başka cümleyi de çarpıtıyor. Şöyle diyor: “Öte yandan psikolojik özellik kavramı sınıfsal bir nitelik taşımayan bir olgu olarak da yorumlanabilir. *Marksist bir tanımlamanın böyle bir şeye olanak vermemesi gerekir.*” Altı çizili cümle (abç) *Ürün*’ün eklemesi ve anlamı açık. Yani Stalin’in “psikolojik yapı” kavramı sınıflar üstü bir kavrammış ve de anti-Marksist’miş! Öte yandan bir de şu cümle var: “Bu tanımlama bir kez, ulusun toplumsal gelişmenin bir biçimi olduğuna ilişkin Leninci tezi *içermektedir*” (abç). Kitapta “içermektedir” kelimesi yerine “vurgulamaktadır” kelimesi kullanılıyor. Yine bir çarpıtma var. *Ürün*’e göre Stalin’in tanımını Leninci tezi içermiyor! Hâlbuki kitap böyle bir şey söylemiyor. Tersine “vurgulamaktadır” sözü ile Stalin’in tanımının da aynı şeyi içerdiğini gösteriyor.

Stalin’in ulusal sorun konusunda yazdıkları, ulusal tanımlaması üstüne Lenin hiç de Kadir Şimşek gibi düşünmüyor. “Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisi’nin Ulusal Programı” adlı yazısında Lenin şöyle diyor: “Sosyal demokrasi (komünistler—S.S.) için bir ulusal programın esasları Marksist teorik yayınlarda son zamanlarda işlendi (ki bunlar arasında en önemli yeri Stalin’in yazısı alır).”¹¹⁸ Ayrıca, Krupskaya da anılarında şöyle yazıyor: “Ulusal sorun konusunda İliç, Stalin’le uzun tartışmalar yaptı. Bu sorunla ciddi olarak ilgilenen ve bu konuda iyi bilgisi olan bir insanla karşılaştığı için memnundu... İliç, Gorki’ye Stalin hakkında şöyle yazdı: Burada *Prosvesceniye* için uzun bir yazı yazmakta olan şahane bir Gürcü var. Bunun için Avusturya ve diğer yerlerden bütün materyalleri topladı.”¹¹⁹

Lenin, Stalin’in bu konuda yazdıklarına bu kadar değer verdiğine ve tanımını da benimsediğine göre demek ki o da Marksist olmayan, Leninci tezi içermeyen bir tanımını benimsemiş! Kadir Şimşek, Stalin’e yönelttiği eleştirinin nerelere kadar gittiğinin farkında değil herhalde.

Toparlayacak olursak: *Leninizm ve Ulusal Sorun* adlı kitapta, kitabın küçük bir bölümünde, Stalin’in 1913’te yaptığı ulus tanımını üstüne fikir yürütülüyor ve tartışmaya açık bir *öneri* getiriliyor. Bunun *resmi* tanım olma gibi bir iddiası yok. Ayrıca Stalin’in tanımından pek bir farkı da yok. Buna karşılık Kadir Şimşek bu konunun tartışıldığı bölümün *bir kısmını* alıp tek bir yazı olarak öne çıkarıyor. Böylece, ana fikir olarak “yeni gelişmeler ve deneyimler”in Stalin’in ulus tanımını eskittiği, geçersiz kıldığı ağırlık kazanıyor. Bu arada, kitapta Stalin’in 1929 yılında

¹¹⁷ *Leninism and the National Question*, Progress Publishers, p.27.

¹¹⁸ V.I. Lenin, *Collected Works*, Vol. 19, p.539.

¹¹⁹ Krupskaya, *Memories of Lenin*, Panther History, 1970, pp.226–227.

yeni gelişmeler ışığında ulus teorisini daha da zenginleştirdiği belirtildiği halde *Ürün* bunu da atlıyor. Ayrıca, yaptığı *eklemelerle* Stalin'in tanımının Marksist olmadığını ima ediyor. Getirilen öneriyi tartışmak gibi bir girişimde de bulunmadığına göre, *Ürün*'ün yaptığı, Stalin'in ulus konusunda söylediklerine gölge düşürmek amacından öteye bir anlam taşımıyor.

Gelelim yazılanların içeriğine. En başta şunu yineleyelim. Marksizm-Leninizm gelişmeye açık bir bilimdir. Bu nedenle, bazı tanımlamaları daha açık, daha kolay anlaşılır bir biçime sokmak için yapılan önerileri baştan elinin tersiyle itmez. Şimdi *Ürün*'den yaptığımız aktarmada “yeni tanımın içermesi gereken” önemli noktalar diye ve *Stalin ulus teorisinde bu noktaları belirtmemiştir anlamında* sıralananlara bakalım. Buna göre Stalin'in gözden kaçırdığı noktalar şunlarmış (!):

1. Ulus tarihsel bir kategoridir. Yani mutlak değil geçicidir.
2. Ulusu belirleyen özelliklerin hepsi eşdeğerde değildir. Belirleyici olan ekonomik yaşam birliğidir.
3. Stalin'in kullandığı, “ulusun psikolojik yapısı” terimi açık değildir. Hem de çok geniştir. “Bilinci, yaşam tarzını, ahlâkı, vb. de kapsayan” ve “salt ulusal özelliklere indirgenmeyecek bir anlam taşır.” Öte yandan bu terim, “sınıfsal bir nitelik taşımayan bir olgu olarak da yorumlanabilir.”

Sırayla gidelim. Birincisi, ulusun tarihsel bir kategori olduğu ve mutlak olmadığını Stalin her zaman, her yerde ve de *Ürün*'ün aktardığı tanımda da belirtmiştir. Tanımdaki “*tarihsel olarak oluşmuş, istikrarlı bir insan topluluğu*” ifadesi yeterince açık değil mi? (*Ürün*'ün çevirideki kötü ifadesini biz düzelttik—S.S.) Ayrıca Stalin, ulusun bir başlangıcı ve bir sonu olduğunu da şöyle dile getirmiştir:

“Diğer her tarihsel olgu gibi, ulusun da değişme yasalarına bağlı olduğunu, bir tarihinin, bir başlangıcının ve bir sonunun olduğunu söylemeye bile gerek yok.”¹²⁰

Bu konuda bu kadar yeter.

İkincisi, modern ulusun ekonomik yaşam birliği üstünde ortaya çıkmış olduğunu Stalin, onun kapitalizmin bir ürünü olduğunu belirterek vurgulamıştır. Kaldı ki, bu Marks, Engels ve Lenin tarafından da açıkça belirtilmiştir. Stalin'in “Ulus yalnızca bir tarihsel kategori değil, fakat belirli bir çağa, yükselen kapitalizm çağına ait bir tarihsel kategoridir”¹²¹ sözleri bunu yeterince açıklıyor.

Üçüncüye gelince, “Ulusun psikolojik yapısı” teriminin bir *geniş* bir de *dar* anlamda ele alınabileceği kitapta belirtilmiş. *Ürün* bu konuda bir şey söylemiyor. Ona göre bu terim, “salt ulusal özelliklere indirgenemeyecek bir anlam taşır.”

Evet, bir ulusun psikolojik yapısı yalnızca o ulusa özgü, başka hiçbir ulusta olmayan özellikleri içerdiği gibi, aynı zamanda, bu özelliklerin bazıları başka uluslarda da olabilir. Örneğin çabuk parlayıp çabuk yatışmak Akdeniz uluslarının ortak bir özelliğidir. Buna karşılık İngilizlerin ve genel olarak da İskandinav uluslarının ulusal özelliği soğukkanlı olmaktır. Ama hiç kimse İngilizlerin ulusal özelliklerini sayarken, soğukkanlılık özelliği olan başka uluslar da var diye bunu İngiliz ulusunun psikolojik yapısı içine katmazlık edemez. Zaten her ulusta yalnızca o ulusa özgü ve başka hiçbir ulusta olmayan özellikler arıyorsak, dünyada böyle bir ulus yoktur!

¹²⁰ J.V.Stalin, *Collected Works*, Vol. 2, p.307.

¹²¹ J.V.Stalin, *Collected Works*, Vol. 2, p.313.

Ayrıca, ulusun psikolojik yapısını belirleyen tek tek özellikler değil, tek tek özelliklerin aritmetik toplamı da değil, bunların *tümüdür*.

Kitap işte bu nedenlerle, bu terimin iki anlamda da ele alınabileceğini belirtmeyi gerekli görmüş. Kadri Şimşek ise bu inceliği anlamak gereğini duymadığı için üstünde durmamış.

Son olarak “ulusun psikolojik yapısı” teriminin “sınıflar üstü” bir anlamda yorumlanabileceği konusu var. İsteyen istediğini istediği gibi yorumlayabilir. Ama bir kere, eğer “psikolojik yapı” böyle yorumlanırsa, o zaman yeni önerilen tanımdaki “kültür, bilinç ve psikoloji” de aynı yoruma açıktır! Aradaki farkı *Ürün* nerede görüyor? Ayrıca eğer Marksizm’e bağlı kalıyorsak öyle de yorumlanamaz!

Sonuç olarak şu ortaya çıkıyor. *Ürün* dergisi bu yazıyı, içeriğini tartışmak amacıyla değil, ulusal sorun ve Stalin konusunda belli bir tavır gösterme amacıyla yayınlamıştır.

Bir küçük nokta daha. Stalin, 1913’te yaptığı tanımlamayı aynı temelde ama biraz daha açıklayıcı olması için 1929’da yeniden şöyle formüle etmiştir:

“Ulus, dört ana özelliğin bir arada varlığı temeli üstünde kurulu, tarihsel olarak oluşmuş istikrarlı bir insan topluluğudur. Bu özellikler şunlardır: Ortak bir dil, ortak bir toprak parçası, ortak bir ekonomik yaşam ve ulusal kültürün belirli ortak yönlerinde kendini gösteren ortak bir psikolojik yapı.”¹²²

Bu da bizden!

İşçinin Sesi, sayı: 102; 31.8.1979

¹²² J.V. Stalin, *Collected Works*, Vol. 11, p.348.

KAHRAMANMARAŞ'TA KÜRTLERİ FAŞİSTLERE KİM KIRDIRDI?

Türkiye burjuvazisinin Kürdistan politikası, onun kendi sınıf çıkarlarını nasıl her zaman *bilinçle* ve şaşmadan savunduğunu gösteren bir ayna olmuştur. Hangi kılıfa girerse girsin, hangi posta bürünürse bürünsün burjuvazinin Kürdistan politikası değişmemiştir.

18 aylık “özgürlükçü” Ecevit hükümeti döneminde, Kahramanmaraş olayları öncesindeki ve sonrasındaki gelişmeler, liberal burjuvazinin bu *bilinçli* sınıf politikasından şaşmadığını bir kez daha gösterdi.

OPORTÜNİSTLER GÖZ BOYAMAYA ÇALIŞIYORLAR

Oportünistler bu gerçeği her zaman çarpıttılar. “Liberal” hükümetler dönemindeki politikayı “istemeden boyun eğme”, bir “yanılgı” olarak göstermeye çalıştılar. Eleştirileri ise bir “dost eleştirisi”nin ötesine geçmedi. Bunun en çarpıcı örneğini Kahramanmaraş olayları ve ardından gelen sıkıyönetim üzerine yazılanlarda gördük.

Kahramanmaraş olaylarından, bu faşist kıyımın *en başta ve her şeyden önce* Türkiye Kürdistanı'nda ortaya çıktığına tek kelimeyle bile değinmeden söz eden *Savaş Yolu*'nda, CHP hükümetinin demokratik hak ve özgürlükleri korumak için bir “çarpınış” içinde olduğu ileri sürüldü. Hükümetin olanı biteni çok iyi bildiği apaçık ortadayken, “Ecevit bunları biliyor mu? Bilmiyorsa ‘devletin istihbarat örgütleri’ niçin haber vermiyor? Verdiyse Başbakan ne yapmayı düşünüyor?” gibi abes şeyler yazıldı. İçişleri bakanının “sol tahrik vardır” sözleri *kınanarak*, “Yanılgı böylece sürüp gitti. Sosyal demokrasinin tarihsel yanılgısı bir kez daha tekrarlandı” dendi. Olayların gerçek niteliği, sınıf özü bulandırıldı.

Genel olarak her alanda sosyal demokrasi için söz konusu olan bir “yanılgı” değil, tam tersine bilinçli sınıf politikasının uygulanmasıdır. Tarihte her zaman böyle olmuştur. Avrupa'da defalarca devrime ihanet ederken, komünistleri kurşuna dizerken sosyal-demokrasi bir *yanlıklık* yapmıyor, bilinçli bir sınıf politikası uyguluyordu. Türkiye'nin özel koşulları bu temel doğruyu değiştirmiyor. Ecevit hükümetinin Kürdistan politikası, Kahramanmaraş olayları bunu apaçık gözler önüne seren bir örnektir. Oportünistlerin bulandırmaya çabaladığı bu konuyu açmak gerekiyor.

KIYIM ÖNCESİ PLANLI HAZIRLIKLAR

Kahramanmaraş kıyımı öncesinde günlük gazetelerde “bölücülük” üstüne bir dizi yazı, haber, demeç çıktı. 19.4.1978 tarihli *Günaydın* gazetesi, “vatani bölmek isteyenler Malatya'da amaçlarına ulaştılar” derken, bir gün sonraki *Hürriyet* gazetesinde Kürdistan'daki gelişmeler “bölücülük doruğa tırmandı” diye anlatılıyordu. Kürdistan'ın kaydığını, ulusal hareketin yükseldiğini çok iyi gören ve izleyen Ecevit hükümetinin aldığı “önlemleri” ise 4.5.1978 tarihli *Tercüman* şöyle verdi: “Doğu'da durum çok gergin. Ağrı ve Iğdır bölgesine askeri birlikler sevk edildi.”

Bu birlikler kime karşı, ne için sevk edildi?

Mayıs 1978’de İçişleri Bakanı İrfan Özaydınlı şöyle diyordu: “Özellikle Doğu Anadolu’yunuzun etnik guruplarının bulunduğu yörelerde bir plan sergilenmektedir. Kasabalar ve şehirleri ayrı ayrı mahallelere bölme cihetine gidilmektedir. Bazı yörelerde de muvaffak olunmuştur. Çok acıdır, çarşılar, dükkânlar ayrılmıştır”.

Bunun yanı sıra, Genel Kurmay Başkanı’nın 10.6.1978 tarihli *Hürriyet* gazetesinde yayınlanan demecinde “doğudaki bölücülük önleneyecek” demesi, hükümetin hiç de “yanılgı” içinde olmadığını gösteriyordu.

1978 yazından Kahramanmaraş olaylarına kadar geçen dönem içinde Ecevit’in basında bir-biri ardından yayınlanan demeçleri de ibret vericidir. 4.7.1978 tarihli *Milliyet* gazetesinde, “sınırlarımıza sızma olasılığına ve bölücülüğe karşı etkin önlemler alındı” diyen Ecevit, 20.9.1978 tarihli *Barış* gazetesinde “doğuyu barışa kavuşturacağız” diye devam ediyor. 24.9.1978 tarihinde ise bir yandan “sol” ve “anti-emperyalist” görünmeye çalışırken, öte yandan hedefi açık koyuyor: “Solculuk görüntüsü altında Doğu ve Güneydoğu’da bölücülük kışkırtması yapanlar kapitalist emperyalizmin aleti olmaktadır.” Yani Kürdistan’a baskı uygulamak anti-emperyalist bir eylem olarak gösteriliyor. Ve 28.10.1978 tarihinde Ecevit tüm söylediklerini bağlıyor: “Türk ulusu kendisini bölmek isteyenlerin oyununa gelmeyecektir.”

Bu demeçler Kürtlere karşı nasıl bir hazırlık içinde olduğunu açıkça gösteriyor. Durum ortadayken oportünistler İrfan Özaydınlı’nın sıkıyönetim ilanı konusunda Meclis’te yaptığı konuşmada faşistleri suçlamamasına şaşırıyorlar! Kim kimi ne için suçlayacaktı?

Bir yandan bu yoğun propaganda yürütülürken, öte yandan da bir dizi hazırlık, prova yapıldı. Kanatlı Jandarma 78 manevraları ilk halkaydı. Ardından, Elazığ, Sivas, Malatya, Erzincan, Kars, Ağrı’da faşistler Kürtlere karşı kıyım hazırlıkları yürüttüler. Kasım ayında Ankara’da yapılan NATO ve CENTO toplantılarında İran olayları ve Kürt sorunu görüşüldü, planlar yapıldı. 1978 yılı sonunda, Kahramanmaraş olaylarıyla aynı sıralarda Irak’ta 150 bin Kürt’ün yurdundan sürülerek yeni “yerleşim bölgelerine” dağıtılması da bir rastlantı değildi. *Tercüman* gazetesi boşuna “Irak’ın politikası (Kürtleri ezmesi—S.S.) bu bölgenin emniyet supabıdır” demiyor!

HÜKÜMETİN SİYASETİNE UYGUN FAŞİST KIYIM

Kahramanmaraş kıyımı üzerine Frankfurt İşçi Dayanışma Derneği’nin çıkardığı bildiri de olaylar sırasındaki danışıklı dövüş bütün çıplaklığıyla anlatılıyor:

“Maraş’ta tezgâhlanan katliamdan hükümetin daha önceden haberi vardır. Ama hiç önlem almamıştır. Çünkü faşistler kanalıyla da olsa, Kürt halkının son yıllarda gelişen demokratik mücadelesine bir darbe indirilmesi hükümetin işine gelmiştir.

“Çeşitli bölgelerden gelerek Maraş’ta yığınlaşan Türkes’in boz itleri, Ahır Dağı yamacına ‘Kürtlere ve Alevilere ölüm’ diye yazılar yazarak işe başladılar. Hedefleri önceden seçtiler, evleri işaretlediler. Alevi Kürtlerin yaşadığı Yörük Selim mahallesine ilk saldırılarını düzenleyen faşistler, daha sonra gene Kürt halkının yaşadığı Yusufklar, Mağara, Kara Maraş ve Yeni Mahalle’de katliama giriştiler. Kadın, çocuk, genç, yaşlı demeden her evi toptan katledip, ateşe verdiler. Faşistler katliamı sürdürürken olay yerine gelen güvenlik kuvvetleri ve ordu birlikleri, ölümlerin çıktığı evleri basarak silâh araması yapmakta ve yaralıları sorguya çekmekteydi. Mahallelere gönderilen ilk yardım ekiplerinin yaralılara

ulaşması da engelleniyordu. Saldırının üçüncü gününde halen silah seslerinin duyulması ordu birliklerinin katliama kasıtlı olarak engel olmadıklarını gösteriyor”.

Bunlara yaralıların hastanelerde uğradıkları saldırılar, ambulansların yollarda çevrilip içindekilerin kurşunlanması da eklenirse, hükümetin olaylar karşısındaki rolü daha açık ortaya çıkar.

İşte durum, olaylar bu kadar açıktır. Kahramanmaraş olayları hükümete *karşın* yapılmış bir faşist kırım değildir. Ecevit hükümetinin başından beri bildiği, faşistler eliyle tezgâhlanan, hükümetin politikasına uyan ve bu nedenle herhangi bir önlem alınmayan, Kürt halkına bir gözdağı verme operasyonudur.

Bugün büyük tantanayla yürütülen Kahramanmaraş olayları yargılaması bu gerçeğin üstüne sünger çekemez. Kaldı ki bu yargılamanın bir göstere olduğu, Ecevit’in davranışlarıyla her geçen gün biraz daha açığa çıkıyor. Ama Ecevit hükümetinin bilinçli sınıf politikasını görmezlikten gelen oportünistler Ecevit’in bu konudaki “tutarsız” tavırlarından yakınıyorlar! Hangi “tutarsız” tavır? Ecevit hükümeti bilinçli olarak “Kürtleri faşistlere kırdırma” politikası uygulamıştır. Bu politikayı en tutarlı biçimde bugün de sürdürüyor.

BURJUVAZİYİ AKLAYANLAR VAR

Mayıs ayından buyana MİT’le Irak güvenlik örgütü arasında düzenli işbirliği kurulmuştur. Yine Mayıs sonundan bu yana Irak silahlı kuvvetlerinin Kürdistan’da giriştikleri operasyonlara Ecevit hükümeti aktif destek veriyor. Kürt köyleri, yerleşim merkezleri bombalanıyor, top ateşine tutuluyor. Türkiye ordu birlikleri ise Irak topçusu için yüksek tepeler üzerinden gözetleyicilik yapıyor. Hedeflerin yerini bildiriyor. Bu işbirliğinin temeli, çok öncelerden Ecevit’in ve daha sonra da Kenan Evren’in Irak gezileri ile atıldı. Ecevit’in “gezisi”nden sonra Irak’ın boru hattına yeniden petrol vermeye başlaması da Kürtleri kırmak için yapılan “işbirliği” anlaşmasının, verilen sözlerin doğrudan sonucudur.

Bütün bunlar ortadayken hâlâ yanılğılardan söz etmek oportünizmden, burjuvaziyi “aklama” çabasından başka bir şey olamaz. Buna olanak vermemek komünistler olarak görevimizdir.

İşçinin Sesi, sayı 99; 14.7.1979

TÜRKİYE KÜRDİSTANI'NDA DEVRİMCİ ÇİZGİ GÜÇLENİYOR

Türkiye'de süregelen bunalım, gelişen devrimci durum bütün çelişkileri her geçen gün biraz daha keskinleştiriyor. Ülkenin tümü için geçerli olan bu gelişme, Türkiye Kürdistanı'nda en şiddetli bir ulusal baskıyla da bütünleşerek daha büyük boyutlar alıyor. Türkiye Kürdistanı kaynıyor. Toplumun her kesiminden insanlar giderek artan ölçülerde toplumsal, siyasal savaşın içine çekiliyor. Kürt ulusal hareketi yeni bir temel üzerinde hızla yükseliyor. Sosyalist fikirler, sosyalizmin tek kurtuluş yolu olduğu inancı hızla yığınlar arasında yayılıyor. Bu gelişmelere bağlı olarak da çeşitli örgütlenmeler Türkiye Kürdistanı'nı sarıyor.

Türkiye Kürdistanı'ndaki bu gelişme, örgütlenmenin yükselmesi, sosyalizme yönelmesi nesnelidir. Burjuvazi çok uzun yıllar Kürt halkını yok etmek için, oportünizm de yok saymak için uğraştı. Ama Türkiye'nin bütünündeki hızlı kapitalist gelişme Kürdistan'ı dışarıda bırakmadı. Gelişen kapitalizm, keskinleşen çelişkiler, yükselen devrimci durum temelinde tüm *yok etme* ve *yok sayma* çabaları iflas etti. Kürdistan'da ulusal hareket, sosyalist hareket yükseldi. Hem de kimseye sormadan...

Komünistlerin görevi, bu gelişmenin doğru devrimci çizgide ilerlemesini sağlamak, başı çekmektir. Gelişmenin önüne engel koymak değil! Yanlışlar, kuşkusuz, her zaman eleştirilmelidir. Ama gelişen bir hareketin gerisinde kalmanın verdiği kızgınlığından kaynaklanan suçlamalar eleştiri sayılmaz. Asıl önemlisi, burjuva ulusçuluğunun zehriyle, Kürdistan'da gelişen hareketlere bir türlü *ısınamamaktan* kaynaklanan suçlamalar hiç olmaz. Bu tür yanılgılar, oportünizmin günahlarını Kürt halkına, demokratik devrimci Kürt hareketine yükleme çabasından başka anlam taşımaz.

Türkiye'de devrimin zaferinin "sosyalizmin tüm temel meselelerinde tutarlı, Marksist-Leninist ilkelere göre örgütlenmiş bir partinin varlığına bağlı" olduğu açıktır. Proletarya enternasyonalizmine sıkı sıkıya bağlılık bunun temelinde yatar. "Enternasyonalizm, bir işçi sınıfı partisi için, lafla değil, özellikle kendi ulusu tarafından ezilen bir ulusa karşı takınılan tavırla kendini gösterir. Kendi burjuvazisinin ezdiği bir ulusun üstündeki zulmü yiğitçe teşhir etmeyen ve bu zulme karşı yüreklice mücadele etmeyen bir parti kendi ulusunun proletaryasını devrimci bir ruhla eğitemez, burjuva politikasının kuyruğundan kurtaramaz ve devrimi başaramaz". Lenin, proletaryanın enternasyonalist ruhla eğitilmesinin önemini her zaman en başta ve önemle vurgulamıştır. Doğru tavır, proletarya enternasyonalizmi temelinde, tüm burjuva önyargılarına karşı savaşarak alınır. "Bazıları bu ikinci sapmayı önemsemiyorlar ve bu sapmaya rağmen bu örgütlerin işçi sınıfının partisi olabileceklerini sanıyorlar. Oysa sosyal şovenizm de en az sol revizyonizm kadar tehlikeli bir sapmadır. Avrupa'da sosyal şovenizmin birçok işçi sınıfı partisini hangi batağa götürdüğü İkinci Enternasyonal örneği ile canlıdır". Bugün, sosyal demokrat Ecevit hükümetinin Türkiye'yi bunalımdan çıkarmayacağını, tek çıkış yolunun devrim olduğunu görenler giderek artıyor. Kürt devrimcileri de bunu görüyor. "Türkiye burjuvazisinin emekçi kitlelere ekonomik, demokratik tavizler vermeye gücü yetmez. O, ileri kapitalist ülkelerde olduğu gibi işçi sınıfına nispi rahat şartlar, tüketim olanakları sağlayamaz, bu nedenle de sınıf mücadelesini yumuşatamaz..."

"Bunalım geçici değildir. Türkiye egemen sınıfları artık ülkeyi yönetemez duruma düşmüşlerdir. Bir çürüme ve yozlaşma devlet organlarının her kesimini sarmıştır". Bu görüşlerin Kürt devrimcileri arasında yayılması, benimsenmesi çok olumlu bir gelişmedir. Çünkü çıkış yolu

olmayan burjuvazinin genel olarak ülkede sömürüyü, özel olarak da Kürt halkı üzerindeki baskı ve terörü artıracığı kuşkusuzdur.

İleri demokratik halk devrimi için savaşta Kürt ve Türk devrimci güçlerinin birliği sağlanmadan başarı olanaksızdır. Komünistler olarak bu birliği sağlamanın, Kürt ulusunun tüm demokratik haklarını, en başta da ayrılma hakkını savunmaktan geçtiğini biliyoruz. Bunu yapmadan, ezen ulus devrimcilerini enternasyonalist ruhla eğitmeden birlikten söz edilemez.

Öte yandan, Kürt devrimcileri “faşizme, emperyalizme ve ulusal zulme karşı demokratik cephenin oluşturulmasından yana” tavır alıyorlar. Şöyle diyorlar:

“...Biz her iki halkın devrimci ve demokratik birliğinden yanayız, çünkü bu güç birliği her iki halkı daha güçlü kılacak, daha kolay zafere ulaştıracaktır. Boş durmayalım, halkımızın devrimci gücünü seferber edelim, örgütlenelim, ama bu mücadelede dostumuz olan emekçi Türk halkıyla, onun devrimci demokratik güçleriyle de dayanışma kuralım, bir cephe ve ortak program üzerinde anlaşalım, diyoruz. Zafer ortak bir zafer, demokratik halk iktidarı ortak bir iktidar olacaktır. Böyle bir iktidar Kürt halkına özgürlük getirmelidir ve getirecektir: Kürt halkı kendi kaderini özgürce tayin edecektir: ya demokratik bir birlik, bir federasyon ya da bağımsızlık.”

Evet, ileri demokratik halk devrimini gerçekleştirmek, ileri demokratik halk iktidarını kurmak, Türk ve Kürt emekçilerinin ortak savaşıyla gerçekleşecektir. Bunu gerçekleştirmek için Leninci ilkelere sıkı sıkıya sarılmak gerekir. TKP Programı, “Türkiye Komünist Partisi ulusların yazgılarını kendilerinin çizmesi konusunda Leninci ilkelere bağlıdır” diyor. Bu ilkelerin çarpıtılmasına, içinin boşaltılmasına, nereden gelirse gelsin, karşı çıkmak, Kürdistan’da yükselen harekete doğru tavır almak zorundayız. Bu bizim Türk ve Kürt halkına karşı, Türkiye devrimine karşı en temel görevimizdir.

İşçinin Sesi, sayı 101; 15.8.1979.

İRAN KÜRDİSTANI VE OPORTÜNİSTLER

Geçtiğimiz aylarda İran Kürdistanı'nda gelişen olaylar ve son olarak da İran Kürt ulusal hareketini ezmek için ordu birliklerinin Humeyni'nin doğrudan emirleriyle giriştikleri operasyon, bazı önemli gerçekleri bir kez daha gözler önüne serdi. İran'da Kürt ulusal hareketine karşı girişilen bu alçakça saldırı, Humeyni hareketinin demokratik güçlere karşı burjuva şovenizmi ve gericilik bayrağını yükseltmesinden başka bir şey değildir.

Gerici faşist Şah rejimine karşı yükselen devrimci savaş, İran toplumunun bütün kesimlerini derinden etkiledi. Gelişen devrimci durum ülke çapında krize yükseldi. İran'daki koşullar nedeniyle en örgütlü muhalefet olarak ortaya çıkan Humeyni ve imamlar hareketi bu yükselişin üstüne oturdu. Şah devrildi. Halkın derin nefretini kazanmış olan SAVAK'a, Şah rejimi artıklarına, işbirlikçilerine karşı uygulanan politika, yığınların karşı konulmaz itici gücü sonucu ortaya çıktı. Böylece birçok ileri adımlar atıldı.

Ne var ki, yığınların itici gücüyle Şah'a, onun kanlı diktatörlük rejimine karşı savaşta olumlu bir rol oynayan Humeyni hareketinin, sınıfsal niteliği nedeniyle bir süre sonra işçi sınıfına, ilerici, demokratik hareketlere karşı dönmesi kaçınılmazdı. Komünistler için soru, böyle bir dönüşün olup olmayacağı değil, *ne zaman* olacağı idi. Devrimci örgütlere saldırılar, bu örgütlerin kapatılması, yayınların yasaklanması ve İran Kürdistanı'nda girişilen kanlı bir saldırı bu gerçeği gösteriyor.

YİNE “KÜRTLER VE KOMÜNİSTLER”

Yükselen Kürt ulusal hareketine karşı silahlı ordu birliklerini sürerken Humeyni şöyle diyordu: “Kürdistan'da bozgunculuk yaymaya çalışan bir avuç kanserli uru yok etmeye kararlıyız. Bunlar komünistlerdir”. Ve ordunun saldırısının hemen ardından Kürdistan'a giden Humeyni'nin cellâtları, ilk ağızda 80 yurtsever kurşuna dizdi. Köyler, kentler, uçaklarla bombalandı.

Humeyni'nin “Kürtler ve komünistler” hedefini göstermesi bizler için, Türkiye komünistleri için hiç şaşırtıcı değildir. Kemalistler de gerici yüzlerini en başta Kürtlere ve komünistlere karşı savaş açarak ortaya sermişlerdi. Sosyal-demokrat Ecevit hükümetinin de sıkıyönetimi uzatırken, halka karşı savaş açarken yine aynı hedefi gösterdiğini biliyoruz.

Ama bu benzerlik burada da kalmıyor. Türkiye'de oportünistler nasıl o gün Kemalistlerin, bugün de liberal burjuvazinin kuyrukçuluğunu yaparak Kürt ulusal hareketine karşı girişilen şovenist, ırkçı, burjuva saldırılarına ses çıkarmamışlarsa, aynı tutumları bugün İran'da da görüyoruz.

EMPERYALİST OYUNU MU?

Türkiye Kürdistanı'nda önce amansız bir baskı uygulayan, sonra da Kürtler bu baskılara karşı başkaldırınca bunları “emperyalizmin oyunu” diye tanımlayarak oportünistlere de bir kapı açan Türkiye burjuvazisinin bu taktiği bugün de işliyor. Burjuva kuyrukçusu oportünistler, küçük burjuva sosyalistleri, hep birlikte İran Kürdistanı'ndaki olayları, Kürt halkının saldırılara karşı

kendini savunmasını, “emperyalist oyunu” diye nitelediler. *Yürüyüş* dergisinin 209. sayısında bu görüş yer alıyordu. Fakat asıl önemlisi, *Politika* gazetesinin 10 Eylül tarihli sayısında, hem de baş sayfada, İran’daki Kürt halkının ulusal, demokratik savaşını “CIA oyunu” olarak damgalamasıdır. (Dahası da var. Bunun hemen yanı başında da şöyle bir başlık daha yer alıyor: “TKP 59 yaşında, CHP 56 yaşında’: Burjuvaziye hoş görünme çırpımışının, burjuva kuyrukçuluğunun, burjuva şovenizminin bu kadar çarpıcı örnekleri bir arada az bulunur.) Şöyle yazıyor *Politika* gazetesi:

“CIA’nın ‘Kıbrıs’a karşı Doğu Anadolu bölgesi’ adı altında uygulamaya soktuğu bu plan çerçevesinde, İran’daki sistem değişikliğinden de yararlanarak, Orta Doğuda suni bir ‘Kürt’ sorunu yaratmak istediği, bu amaçla da MİT-MOSHAD-SAVAK üçgeninin dağılmasından sonra ortaya çıkan boşluğu doldurmak amacıyla İsrail istihbarat örgütü MOSHAD’la tam bir işbirliği içinde olduğu kaydediliyor.

“Ankara’da diplomatik kaynaklardan alınan bilgiye göre, kısa adı MOSHAD olan İsrail İstihbarat Örgütü, CIA ile yaptığı ortak çalışmalar sonucunda Türkiye’yi uluslararası platformda yalnız bırakmak amacıyla Orta Doğu’da bloksuz ülkelerin de desteğini alabilecek yeni bir devlet kurmak için yoğun çalışmalar yapıyor.”

Bu yazının başlığı da şöyle: “CIA, Doğu Anadolu’da ‘Kürt sorunu’ yaratmak istiyor”. *Politika* gazetesi bu yazdıklarıyla gerçekten artık oportünizmin de sınırlarını aşmış, doğrudan doğruya ve açıkça burjuvazinin şovenist ağzıyla konuşmaya başlamıştır. En başta şunu sormak gerekir. Doğu Anadolu’da, daha doğrusu Türkiye Kürdistanı’nda bir Kürt sorunu yoktur da böyle bir sorunu CIA mı yaratmaya çalışıyor diyorsunuz? Sonra, “Türkiye’yi uluslararası platformda yalnız bırakmak...” ne demektir? Yazılanlara neresinden baksan bir başka pislik çıkıyor.

Avrupa DDKD ile Dayanışma Komitesi’nin bir bildirisinde şöyle deniyor:

“Giderek İran yönetimi ülkeyi ortaçağ karanlığına götürüyor. Humeyni, kamuoyundan gerçek kimliğini gizlemek için İslam Cumhuriyeti’ne karşı ayaklanma’, ‘Amerika ve SAVAK ajanları’ yalanı ile jenosit vahşiliklerini temize çıkarmak istiyor. Mustafa Kemal’in kendi jenosit ve caniliklerine ‘halifeliği geri getirmek’ ve ‘Cumhuriyete karşı ayaklanma’ uydurmacası gibi...”

Komünistler enternasyonalisttir. Proletarya enternasyonalizmini her şeyden önce tutarlar. Proletaryayı, özellikle ezen ulus proletaryasını enternasyonalist bilinçle eğitmenin can alıcı önemini hiçbir zaman unutamazlar. Oportünistler ise burjuva kuyrukçusudur. Ulusal sorunda burjuva kuyrukçuluğu ise şoven burjuva ulusçuluğu demektir. İran olayları ve İran’daki Kürt ulusal hareketine karşı tutum bu gerçeği bir kez daha doğrulamıştır.

İşçinin Sesi, sayı 105–106; 8.10.1979.

İŞÇİ HAREKETİ VE KÜRT HALKININ BİRLİĞİ İÇİN SAVAŞ

Türkiye’de bugün Kürt ulusal kurtuluş hareketi ile proletaryanın sosyalizm için yürüttüğü savaşın tek bir yumruk olarak egemen sınıflara karşı birleşmesinin nesnel koşulları vardır. Proletarya devriminin utkusu, Kürt ulusunun gerçek özgürlüğe kavuşması da bu birliğin hayata geçirilmesiyle ayrılmaz biçimde bağlıdır. Bunu başarabilmenin yolu, Türk komünistler için, oportünizme karşı amansız, ödünsüz savaşmaktan, Kürt halkının güvenini kazanmaktan geçer.

Cumhuriyet tarihi boyunca Türkiye egemen sınıflarının her zaman iki korkulu rüyası oldu: Kürtler ve komünistler. Bu iki hareketin bir gün birleşebileceğini düşünmek ise burjuvaziyi kâbusların en koyusunun derinliklerine çekiyor. Neden? Çünkü kendi erkine yönelen en gerçek tehlikeyi burada görüyor. Bu nedenle, bugün egemenliği elinde tutan işbirlikçi-tekelci, holdingci burjuvazi, her ne pahasına olursa olsun böyle bir gelişmeyi engellemeye kararlıdır.

Burjuvazi, işçi sınıfı hareketiyle Kürt ulusal hareketini ayrı tutmak için her dönemde, bazen kaba bazen ince, çeşitli taktikler uyguladı. Bugün de uyguluyor. Koşullar değişti ama bir nokta hiç değişmedi. Oportünizm, oportünistler bu taktikleri uygulamada her zaman burjuvazinin başyardımcısı oldu. Bugün de böyledir.

Oportünizm burjuva kuyrukçuluğudur. Ulusal sorunda burjuva kuyrukçuluğu ise burjuva ulusçuluğu demektir. Cumhuriyet’in kuruluşundan sonra erke oturan burjuvazi, bir yandan işçi sınıfına, komünist harekete karşı ağır baskı, terör uygularken öte yandan da Kürt ulusuna karşı şovenist sirk ulusçuluğu bayrağını yükseltti. Kürt ulusuna karşı önce amansız bir baskı uyguladı. Kürtler başkaldırınca da “isyan ettiler” diyerek on binlercesini gözünü bile kırpmadan öldürdü, yok etti. Önceden planlayarak giriştiği, “Dersim’i dize getirme” operasyonuna bile “Kürt isyanı” dedi. On binlerce Dersimliyi kesti. Öte yandan bu başkaldırıları “emperyalizmin oyunu”, “gericilik hareketleri” diye tanımladı. Böylece oportünistlere bir kapı açtı.

Bu arada Kemalistler ülkede kapitalizmi “ilerletmek” için bir takım reformlar yapıyordu. Hem ulusal kurtuluş savaşında da emperyalizme karşı savaşmışlardı... Oportünizm bu nesnel koşullarda “Kemalizm’in ilerici yönlerini destekleyip yanlışlarını eleştirelim” belgisiyle çıktı ama burjuva kuyrukçuluğu yaptı. “Gericici Kürt isyanlarına” karşı “ilerici” Kemalistleri destekledi. Kürt ulusunun boğazlanmasına göz yumdu. Sonunda hem Kürt ulusu hem de komünist hareket ezildi.

Kurtuluş Savaşı yıllarında hegemonyasını kuran burjuvazi, gericici-şoven yüzünü göstermekte hiç gecikmedi. Zaten daha savaş sürerken gerek Kürt halkına, gerekse komünistlere karşı yapılan saldırılar, bu hareketleri silahla ezme girişimleri, burjuvazinin hangi yoldan yürüyeceğini çoktan göstermiştir.

Ne var ki, daha kuruluş yılı dolmadan önemli bir darbe yemiş olan ve daha sonra Şefik Hüsnü ve arkadaşlarının yönetimine geçen Türkiye Komünist Partisi ısrarla burjuvazinin gericici yüzünü görmeyi reddetti. Kemalist burjuvaziyi kayıtsız şartsız destekledi. Oportünist politika izledi.

1924 yılında toplanan Komintern 5. Kongresi TKP’nin oportünist yöneticiler elinde izlediği bu kuyrukçu, burjuva ulusçusu politikayı şöyle eleştiriyordu:

“Gerçekte, proletarya ile burjuvazinin sınıfsal işbirliği yapmalarını savunan *Aydınlık*’çı yoldaşlarımızın yanlışları yeni değildir.

“Eski Avusturya İmparatorluğu’nun Ukraynalı Sosyal Demokratlarının ve Avrupa’nın Polonyalı Sosyalistlerinin tutumunu hatırlayan herkes, Türk yoldaşlarımızın yanlışının köklerinin *İkinci Enternasyonal’in bütün sosyal-patriyotik ideolojisinde olduğunu anlayacaktır.*”¹²³ (abç)

Bu kongrenin daha mürekkebi kurumadan Türkiye Kürdistanı’nda Şeyh Sait ayaklanması geldi. Bu olay karşısında oportünistlerin, Şefik Hüsnü’ler yönetimindeki TKP’nin Leninci bir tutum alması elbette beklenemezdi. Öyle de oldu. 26 Şubat 1925 tarihli *Orak-Çekiç* gazetesinde şöyle yazıyordu:

“İrtica başında Şeyh Sait değil derebeylik duruyor; İrticaa karşı mücadelesinde halk Hükümetlerdir”. (Manşet Haber)

“Ankara Büyük Millet Meclisi’nde müfrit sol burjuvazinin tırnakları, kafasına kurun-u vustayı dolamış yobazların girtlağına yapıştı...” (abç).

Orak-Çekiç gazetesinin 5 Mart 1925 tarihli sayısında da şöyle deniyordu:

“Yobazların sarıkları yobaz zümresine kefen olmalı! Yobazlarıyla, ağalarıyla, şeyhleriyle, halifeleriyle, sultanlarıyla birlikte kahrolsun derebeylik!” (Manşet).

“İngilizlerin oynattığı irtica kuklası” başlıklı başyazıda, “ekalliyet milletlerinin sergerdelerini” ayaklandırmanın eski bir *İngiliz ve Rus* oyunu olduğunu yazıldığını da *Türkiye’de Sol Akımlar* adlı kitabında Mete Tuncay belirtiyor.¹²⁴

TKP’nin yayın organı olan *Orak-Çekiç* gazetesinde bu yazılanlar, oportünistlerin Kürt halkının boğazlanmasına yalnız göz yummakla kalmadığını, bunu aktif olarak da desteklediğini gösteriyor. Komintern’de eleştirilen burjuva kuyrukçuluğunun, ulusal sorunda nasıl burjuva ulusçuluğu, şovenizm olarak açığa çıktığının bundan güzel örneği olur mu? ‘

Fakat oportünizm bu kadarla da kalmadı. 1936–38 Dersim olaylarıyla birlikte şoven yüzünü bir kez daha açıkça gösterdi. Her önemli toplumsal dönemecin, virajı alamayan oportünizmin kendini sergilemesiyle sonuçlandığı böylece bir kez daha kanıtlandı.

Dersim’de Kemalist burjuvazi tarafından girişilen yok etme operasyonu karşısında, Komintern’in *Rundschau* dergisinde, R. Davos imzalı yazıda şöyle deniyordu:

“İki ayı aşkın bir zamandan beri Ankara hükümeti *Dersim* bölgesindeki Kürt aşiretlerinin yeni bir gerici ayaklanmasını bastırmakla uğraşiyor. (...)

“Dersim’de devlet otoritesi sadece kâğıt üzerinde kalıyordu. Feodal aşiret reisleri her fırsatta devleti hiçe sayarlardı. (...)

“Bugün, Kemalist hükümetin enerjik reformları yüzünden kendi iktidarlarını tehdit altında hisseden feodal unsurların ümitsiz bir direnişiyle karşı karşıya bulunuyoruz. (...)

¹²³ Fifth Congress of the Comm. int. Abridged report of meetings held in Moscow. June 17th to July 8th 1924 (London, p.188–189, 193). Aktaran Mete Tuncay, s.349. (Sovyet delegesi Manuilski’nin konuşması.)

¹²⁴ Mete Tuncay, *Türkiye’de Sol Akımlar*, s.366.

“...feodalizm, kendi yasa dışı egemenliğinin iktisadi temellerini yitirme tehlikesiyle karşı karşıya bulunduğunu hissetti. İşte, özellikle bu tedbir, isyana yol açan neden olmuştur.

“...birçok aşiret kendi arasında ittifak yaptı ve ‘Genel Müfettişe’ yazılı bir açıklama göndererek, idari makamlarla anlaşma temeli olmak üzere utanmazca şartlar ileri sürdü.

“Şu anda askeri harekât bütün hırsıyla sürmektedir. Çok sayıda uçak filosu bu harekâta katılıyor. Mücadelenin nasıl sonuçlanacağı şimdiden bellidir.”¹²⁵

Bu alıntının üstünde fazla tartışmaya gerek yok. Her şey apaçık ortada. Bu, oportünizmin katıksız burjuva şovenizmine çok güzel bir örnek oluşturuyor. Aynı konuda Mustafa Kemal de 1936 yılı Meclis açılış konuşmasında şöyle diyordu:

“Dâhili işlerimizde en mühim bir safha varsa, o da Dersim meselesidir. Dâhilde bulunan işbu yarayı, bu korkunç çibanı ortadan temizleyip koparmak ve kökünden kesmek işi her ne pahasına olursa olsun yapılmalı ve bu hususta en acil kararların alınması için hükümete tam ve geniş salâhiyetler verilmelidir.”

Bu sözler ak kâğıt üstünde kara leke gibi dururken, Kemalist burjuvazi Dersim’de planlı bir “ezip yok etme” harekâtını daha 1936’lardan planlamışken hâlâ “isyana yol açan neden”lerden söz etmek nedir? Kürtlerin “utanmazca şartlar ileri sürdüğünü” söyleyen R. Davos’un kendi söylediklerinden yüzü kızarmıyor mu?

Dünden bugüne köprülerin altından çok sular aktı. En başta, ülkede kapitalizm dev adımlarla ilerledi. Tekeller, finans-kapital gelişti. Devlet tekelci kapitalizmi doğdu, egemenlik kurdu. Buna paralel olarak gerçek bir endüstri proletaryası oluştu. Şanlı savaşıardan geçti, serpildi, kendisi için sınıf oldu. Bu temel üstünde güçlü bir komünist hareket yükseliyor. İkincisi, gelişen kapitalizm Türkiye Kürdistanı’nı da etkiledi. Feodal yapıyı yıktı, ulusal hareketi kapitalist gelişme temeli üstünde canlandırdı.

Türkiye’de bugün Kürt ulusal kurtuluş hareketi ile proletaryanın sosyalizm için yürüttüğü savaşın tek bir yumruk olarak egemen sınıflara karşı birleşmesinin nesnel koşulları vardır. Proletarya devriminin utkusu, Kürt ulusunun gerçek özgürlüğe kavuşması da bu birliğin hayata geçirilmesiyle ayrılmaz biçimde bağlıdır. Bunu başarabilmenin yolu, Türk komünistler için, oportünizme karşı amansız, ödünsüz savaşmaktan, Kürt halkının güvenini kazanmaktan geçer. Çünkü oportünizm, dün nasıl Kemalist burjuvazinin kuyruğuna takılıp oradan da burjuva ulusçuluğuna, şovenizme alkış tuttuysa bugün de aynı şeyi yapıyor. Bazı isimler ve biçimler değişti ama oportünizmin özünde değişen bir şey yok.

Lenincilere karşı savaş açan *Atılım*, TKP’nin Kürt sorununda *her zaman* doğru tutum aldığı-nı yazarken kendi kendisiyle tutarlı olma gereğini bile duymadığını gösteriyor. Daha dün İ. Bilen biyografisinde Şeyh Sait ayaklanması ve TKP’nin oportünist yönetiminin bu konudaki, burjuva ulusçusu tutumunu şöyle belirtiyordu.

“...Partinin o zamanki yönetiminin (...) yanlıştı olayı değerlendirmesi. Olaya kökünden ‘gericilik’ deyip, çıktı. (...) Şevket Süreyya Aydemir gibilerin (...) kuyrukçuluk politikası, şovenlikle kaynaşmış oportünistlikleri bundan başka da bir sonuç veremezdi.”¹²⁶

¹²⁵ *Rundschau*, sayı: 32, 1937.

¹²⁶ İ. Bilen, *Biyografi*, İşçinin Sesi Yayınları, s.41–42.

Evet doğrudur. Oportünistlerin kuyrukçuluk politikası, şovenizmleri başka sonuç veremezdi. Peki, ama kimdi bunlar? *Orak-Çekiç* gazetesini kim çıkarıyordu? Dahası, 1937’de Dersim’de Kürt halkının toptan yok edilmesine alkış tutan, o uğursuz yazıyı yazarların eleştirisi nerede? Kimdir bu ırkçı-şovenist politikanın sorumluları? Şeyh Sait ayaklanması üzerine TKP’nin oportünist yöneticilerinin tavrını eleştirmek yetmiyor. Çünkü 1937’lerde söylenenlerle 1925’lerde yazılanlar arasında bir fark olmadığı gibi, aynı oportünist, burjuva ulusçusu tutum TKP içinde günümüze kadar da süregelmiştir. TKP içindeki bu oportünistleri ayıklamak, TKP’nin Leninci, enternasyonalist bir parti olmasını engelleyen bu inatçı oportünist çizgiyi söküp atmak, sorumlularını açığa çıkarmak görevleri önde duruyor. “Şevket Süreyya Aydemir gibilerin tutumu, burjuvaziyi desteklemekten başka bir şey değildi” demek göz boyamaktır.

Burjuvazinin fiili ve ideolojik saldırıları karşısında kuyrukçuluğa, oradan da burjuva ulusçuluğuna kaymak uzun sürmüyor. Türkiye komünist hareketi de daha baştan burjuvazinin fiili ve ideolojik saldırısına uğramıştır. Sağlam bir *ideolojik ve proleter temele oturmamanın sonucunda* da hareket içinde oportünizmin boy atması, egemen olması kaçınılmaz olmuştur. Türkiye burjuvazisi bunu çok iyi görmüş, oyununu ona göre kurmuştur.

Türkiye burjuvazisi eski oyununu oynuyor. Her ne gerekçeyle olursa olsun proletarya hareketiyle Kürt ulusal hareketinin birliğini engelleyecek, geciktirecek her davranış yalnızca burjuvaziye hizmettir.

Burjuvazi, Kürt ulusuna karşı giriştiği ve girişeceği her harekette proletaryanın Kürt ulusuyla birlikte karşısında olduğunu bilmelidir.

İşçinin Sesi, sayı 96; 1.6.1979

OPORTÜNİZMİN ULUSAL SORUN ÇIKMAZI

Savaş Yolu'nun 29. sayısında "Sol Serüvenciliğin Ulusal Sorun Çıkmazı" başlıklı bir yazı yayınlandı. Yazının üst başlığı da şöyle: "Yürükoğlu mu Berzanioglu mu?"

Uzun bir suskunluk döneminden sonra oportünistlerin ulusal sorun konusunda bir yazı yazmaya karar vermiş olmaları bizi sevindirdi. Çünkü her ağızlarını açtıklarında gerçek yüzlerini bir kez daha yığınlar önünde sergiliyorlar.

Ulusal sorun konusunda *İşçinin Sesi*'ne karşı ağızlarını açmak için bu kadar beklemelerinin nedeni, demagojilerini daha kolay "pazarlamak" için geçmişte biraz "küllandirmeyi" gerekli gördüklerinden olsa gerek.

Savaş Yolu'nun yazısı baştan aşağı demagoji, çarpıtma, yalan ve ihbarcılık örneği olmaktan öteye geçmiyor. Okuyanları inandırmaya çalıştığı ise kendilerinin ulusal sorun konusunda her zaman doğru tutum almış olduklarıdır.

Oportünistler, aradan zaman geçti diye daha önceleri söylediklerinin unutulmuş olduğunu sanıyorlarsa yanılıyorlar. Ne var ki, gurultular çıkararak söyledikleri şu cümle, öyle sandıklarının gösteriyor:

"Sonra, TKP'nin ayrılma hakkını tanımadığına bir tek örnek veremezsiniz. Siz okuduğunuzu anlayamıyor, dinlediğinizi kavrayamıyorsanız komünistler ne yapsın?"¹²⁷

Bu meydan okuma karşısında titrememek elde değil! Ama bırakmıyorlar ki! Bir yandan bunu söylerken, öte yandan üç satır altında şöyle diyorlar:

"Yalnız şunu da iyi bilmek gerekir ki komünistler hiçbir zaman *kayıtsız şartsız ayrılma hakkı savunucuları* değildir". (Altını da onlar çizmiş!)

Pes doğrusu. Her zaman doğru tutum almış olduklarını söyleyen, tersine bir tek örnek göstermeyeceğimizi ileri süren Menşeviklerin, "doğru tutum"larının ne olduğunu açıklamak için söyledikleri ilk cümlede içine düştükleri bu duruma gülelim mi ağlayalım mı? Bizi, örnek gösterme zahmetine bile sokmuyorlar.

EVET, AYRILMA HAKKINI YADSIYORSUNUZ

Savaş Yolu, "...komünistler hiçbir zaman kayıtsız şartsız ayrılma hakkı savunucuları değildir" dedikten sonra şöyle sürdürüyor:

"Bu konuda da onlar soyut, zaman ve mekân koşullarından kopuk genel yargılarda bulunmazlar. Ulusların kendi yazgılarını kendilerinin belirlemesi hakkının içeriğini duru bir şekilde ortaya koyarlar. Ama *asıl olan, uğrunda savaşım verilmesi gereken* tüm ulusların birbirine yakınlaşması, bunun için tüm milliyetlerden işçilerin birliğidir. Leninizm'in ulusal sorun anlayışı proletarya enternasyonalizmi anlayışıyla kopmaz bir şekilde bağlıdır ve komünistler her somut du-

¹²⁷ *Savaş Yolu*, sayı 29, s.9.

rumda ulusal sorunun çözümlenmesini, uluslararası proletarya hareketinin ve söz konusu ülkedeki kolunun çıkarlarına tâbi kılarlar. Lenin, ‘*ulusal bağımsızlık taleplerine destek vermeyi proletaryanın savaşımının çıkarlarına tabi kılıyoruz*’¹²⁸ (altını Lenin çizmiş) diye açıkça belirtilmiştir”.

Demagojinin, çarpıtmanın parlak bir örneğidir bu. Ama aynı zamanda çok da acemice bir örneği. Leninizm’in ulusal sorun anlayışının proletarya enternasyonalizmi anlayışıyla kopmaz bir biçimde bağlı olduğuna kim karşı çıkabilir? Ama siz bunu, ana noktadaki çarpıtmanızı ve ayrılma hakkını yadsımanızı gözlerden gizlemek için söylüyorsunuz. En başta belirtelim. Lenin’den yaptıkları alıntıyı biz *Savaş Yolu*’nun söylediği yerde bulamadık (Hangi dilden okuduklarını söyleseler iyi olacak), ama aynı görüşü Lenin birçok başka yerde de yinelediği için doğrudur. Önemli olan, Lenin’in ve *Savaş Yolu*’nun söz ettikleri konunun başka başka olması. Lenin, *ayrılmayı* destekleyip desteklemekten söz ediyor, *Savaş Yolu*’nun oportünistleri ise *ayrılma hakkını* savunup savunmamaktan söz ediyorlar! Bunların ayrı ayrı şeyler olduğunu militanların, Lenin’i okuyan herkesin bildiği, bilmese de kolaylıkla öğrenebileceği apaçıkken siz ne yaptığınızı sanıyorsunuz? Sonra da hiç sıkılmadan, “İşte (Hem de *İşte!*—S.S.) Lenin’in bu öğütlerinin tümüne sadık olan Türkiye işçi sınıfının politik öncüsü, ulusal sorun konusuna da somut bir şekilde yaklaşıyor” diyebiliyorsunuz.

Lenin, hiçbir yerde, hiçbir zaman ayrılma hakkını tanımayı ve savunmayı koşullara bağlamamıştır. Koşullara bağlı olan, *ayrılma hakkı değil*, ayrılmanın (ya da ayrılmamanın) kendisidir. *Savaş Yolu*, Lenin’in ayrılma üzerine söylediklerini kendisinin *ayrılma hakkı* üzerine söylediklerine *kanıt* olarak getiriyor. Bu, kendilerinin pek sevdiği bir deyimle, Lenin’i kendi oportünist görüşlerine “kılıf yapmak” değil midir? *Savaş Yolu*’nun yaptığı, açık demagoji ve Lenin’i çarpıtmaktır. Lenin, *Programımızda Ulusal Sorun* başlıklı yazısında şöyle yazıyor:

“Sosyal-Demokratlar (komünistler—İ.S.), ulusların kendi yazgılarını belirlemelerini, şiddet ya da herhangi bir adaletsizlikle dışarıdan etkileyecek her girişime karşı savaşacaklardır. Ne var ki, bizim, *kendi yazgısını belirleme özgürlüğü savaşımını kayıtsız şartsız tanımamız*, ulusların her yazgı belirleme istemini desteklememizi hiçbir şekilde zorunlu kılmaz.”¹²⁹ (abç).

Lenin ne diyor, bizim Menşevikler ne diyor. *Ayrılma* ile *ayrılma hakkı* arasındaki bu tek kelimelik fark oportünizmle Leninizm’i ayıran farktır.

Yukarda, *Savaş Yolu*’ndan verdiğimiz alıntıda bir de “asıl olan uğrunda savaşılması gereken... tüm milliyetlerden işçilerin birliğidir” deniyor. Hem de, ayrılma hakkını savunup savunmamak koşullara bağlıdır dendikten sonra. Bunun, hiçbir kıvırtmacaya yol vermeyen tek anlamı vardır: Önemli olan ayrılma hakkını savunup savunmamak değil, birliği savunmaktır diyor *Savaş Yolu*! Bizim baştan beri söylediğimiz de budur zaten. *İşçinin Sesi*’nin 97–98. sayısında şöyle demiştik:

“Şöyle bağlayalım. Leninci politika, proleter enternasyonalizmi, ezen ulus komünistlerinin ulusal soruna yanaşımında birinci görevlerinin ayrılma hakkını savunmak olduğunu öğretir. Bunu yapmadan yapılacak birlik çağrıları birlik değil bölünme getirir. Sözde birlik istemek ama özde birliği engellemek demek olur.”¹³⁰

¹²⁸ Lenin, c.6, s.483.

¹²⁹ Lenin, *Toplu Yapıtlar*, İngilizce basım, c.6, s.454.

¹³⁰ *İşçinin Sesi*, sayı 97–98, s.8.

İşte *Savaş Yolu* harfi harfine bunu yapıyor.

Savaş Yolu, bir yandan ayrılma hakkını yadsırken öte yandan mangalda kül de bırakmıyor. Şu yazdıkları, demagojik militanlık gösterisinin parlak bir örneğidir:

“Evvvela bu sığ görüşlü küçük burjuvalara belirtmek gerekir ki Lenin’e göre ulusların kendi yazgılarını belirleme hakkı yalnız ulusal devletin kurulmasıyla sınırlı olmayıp, bir halkın gelişmesindeki iç sorunların tümünü ve kendi politik ve toplumsal rejimini seçme hakkını da kapsar.”

Bunu okuyanın, “vay canına, bunlar ayrılma hakkını tanımakla da yetinmiyorlar, daha ötesini, daha kapsamlı şeyler savunuyorlar” demesini bekliyorlar herhalde. Ama öyle değil! Üç beş satır ötede ayrılma hakkını yadsırken kimseyi yanıltamazsınız. Yadsıdığınız şeyin kapsamını genişletirsiniz, o kadar.

SAVAŞ YOLU H. ERDAL’LA AYNI ÇARPITMAYI YAPIYOR

Ayrılma hakkını koşullara bağlayan ve bu görüşe Lenin’i ortak edebilmek için Lenin’i çarpıtan *Savaş Yolu*’nun yaptığığın aynını *Ürün* dergisinin 52. sayısındaki H. Erdal imzalı yazıda görmüştük. Şöyle diyordu H. Erdal:

“Son olarak vereceğim kaynak yine Lenin’ den. 1914 başlarında V.İ. Lenin, bütün parti örgütlerinden ‘ulusal devlet ayrıcalıkları’ ve ‘bütün ulusların eşit olarak kendi ulusal devletlerine sahip olma hakkı ALEYHİNDE’ günlük sürekli ajitasyonda bulunulmasını istedi. Bir başka deyişle, sorun henüz ulusların kendi yazgılarını kendilerinin çizmesi hakkının TANINMA, KABULLENİLME evresinde idi, yoksa sorun henüz bu hakkın UYGULANMA evresinde değil idi. Çünkü Lenin’e göre, hiçbir ön koşulsuz ulusal bağımsızlık, birleşik işçi sınıfı cephesini çarlığın ve kapitalizmin karşısında küçük ama zayıf ulusal devletlere parçalayarak kasıtlı olarak bölebilir idi.”¹³¹

Açıkça görüldüğü gibi, H. Erdal da aynı *Savaş Yolu* gibi ayrılma hakkını savunmayı koşullara bağlıyor. Ve aynen *Savaş Yolu*’nun yaptığı gibi, *ayrılma hakkı* ile *ayrılmayı* birbirine dolaştırıp, Lenin’i çarpıtarak oportünist görüşlerine Lenin’i kanıt olarak göstermeye çalışıyor. Tek örnek veremezsiniz diyen *Savaş Yolu*’nun kulakları çınlasın.

EŞİT HAKLAR SAVAŞIMINI AYRILMA HAKKINA KARŞI KOYAN KİMLERDİR?

Savaş Yolu, *İşçinin Sesi*’ni şöyle suçluyor:

“İşçinin Sesi’ gurupçuğunun ‘Kürdistan uzmanları’, *Ulusların kendi yazgılarını kendilerinin belirleme hakkı* ile *ulusların eşitliği* talebini karşı karşıya koymakla, ulusal eşitlik talebini ulusal sorunu kültürel soruna indirgemek olarak görmekle Lenincilikten ulusal sorun konusunda da nasiplerine bir şey düşmediğini iyice kanıtıyorlar”.

¹³¹ *Ürün*, sayı 52, s.34.

Buradaki çıplak demagoji, oportünistlerin artık başvurarak başka yöntem bulamadıklarını gösteriyor. En başta şunu belirtelim. Biz *Savaş Yolu*'nun ileri sürdüğü gibi, "ulusal eşitlik talebini ulusal sorunu kültürel soruna indirgemek" olarak görmedik ve böyle bir şey söylemedik. Bu, *Savaş Yolu*'nun uydurmasıdır. "Ulusların kendi yazgılarını kendilerinin belirleme hakkı ile ulusların eşitliği talebini" karşı karşıya koyan *İşçinin Sesi* değil, H. Erdal'dır. Bizim söylemiş olduğumuz ve şimdi de söylediğimiz şudur:

"Ayrılma hakkını savunmadan ulusal sorunda devrimci bir program çizilemez. Bütün bunlar açıkken EŞİT HAKLAR SAVAŞIMI diye hedef belirlemek ve bu hakları sayarken içine ayrılma hakkını *katmamak* oportünizmdir."¹³²

Aynı sayıda yine şöyle yazdık:

"Buraya kadar söylediklerimizden şu sonuç çıkıyor: Ayrılma özgürlüğünü kayıtsız şartsız savunmadan, uluslara eşit haklar savaşımından söz etmek bir aldatmacadan öteye geçemez. Çünkü devlet sınırlarını, ayrı devlet kurabilme *hakkını* söz konusu etmeyen *eşit* hakları liberal burjuvazi de benimseyebilir. Liberal burjuvazinin benimseyip benimsememesi açısından yapılan değerlendirmelere göre de çok 'gerçekçi' bir hedeftir. Ama ne yazık ki bu tür bir hedef ileri sürerek ezilen ulus emekçileriyle, ulus hareketiyle değil, ancak liberal burjuvazi ile cephe kurulabilir."¹³³

Söylediklerimiz açıkken, *Savaş Yolu* demagojiye başvurarak, bizim, eşit haklar için savaşmayı oportünizm olarak gördüğümüzü söylemeye çalışıyor. Bu arada Lenin'den de alıntılar yaparak, Lenin'in eşit haklar savaşımına verdiği önemi bize karşı kullanmaya çabalyor. Yineleyelim: Biz *Savaş Yolu*'na, H. Erdal'a ve tüm Menşeviklere, "ulusal azınlıklara (Kürtlere, Lazlara, vb.) tüm demokratik eşit anayasal haklar tanınmalı" dedikleri için değil, ayrılma hakkını yadsıyıp her şeyi yalnızca eşit haklar savaşımına (o da yarım yamalak) indirgedikleri için oportünist diyoruz. *Savaş Yolu* ise çırpınmasını sürdürüyor ve şöyle diyor:

"İşte ulusların kendi yazgılarını kendilerinin belirleme hakkı ile tam hak eşitliği talebinin, böylesi bütünsel bir şekilde programda yer alması şaşırtıyor bu 'sol' serüvenci gurupçuğu. 'Tam demokratik, eşit anayasal haklar tanınmalı, bu uluslara kültürlerini geliştirmek olanaklar tanınmalıdır' talebini, ulusal sorunu kültürel soruna indirgemek olarak görüyorlar. Lenin 'Parti'de Bund'un yerine ilişkin karar sureti taslağı'nda Parti'nin ezilen halklar arasında yürüteceği propaganda ve ajitasyonla ilgili olarak 'sosyal demokrat programın tam hak eşitliği ve tam dil, ulusal kültür özgürlüğü, vb. vb. konusundaki genel ve temel maddelerini' esas almak gerektiğini vurguluyor. *İşçinin Sesi* gurupçuğu açıktan söylemese bile, mantıklarıyla, Lenin'i de ulusal sorunu kültürel soruna indirgemekle suçlamak durumundadır. Sonunda nereye varacağını bilmeden konuşmak işte insanı böylesi içinden çıkılmaz durumlara düşürür".

Burada açıklığa kavuşturulması gereken iki önemli nokta var. Biri, eşit haklar ve ayrılma hakkının Programda ne denli *bütünsel* olarak ele alındığı, ötekisi Lenin'in bir kez daha çarpıtılması. Sırayla değinelim: önce Programda yazılanların ne anlama geldiğini H. Erdal'dan okuyalım:

¹³² *İşçinin Sesi*, sayı 97-98, s.8.

¹³³ *İşçinin Sesi*, sayı 97-98.

“Elbette komünistler her şeyden önce hayalci değil *gerçekçidirler*. Kaldı ki Marksist-Leninist teori de ulusal sorunun kapitalist koşullardaki çözümü ile sosyalizm koşullarındaki çözümünün farklı olacağını gösteriyor. Soruna şöyle bakalım: Ulusal sorunun nihai çözümlenmesi ancak sosyalizm koşullarında mümkün. Ama bu bizi kapitalizm koşullarında da Ulusal Sorun’un çözümlenmesi savaşımlarından alıkoymamalıdır. Çünkü kapitalizm koşullarında da Ulusal Sorun’un kısmi çözümü mümkündür. İşte bu Leninist doğrudan hareket eden Türkiye Komünist Partisi bütün ulusal azınlıklara, yani Türkiye’de yaşayan bütün uluslara ve milliyetlere EŞİT HAKLAR SAVAŞIMINI öne alıyor. Kapitalizm koşullarında eşit haklar savaşımını ilk, zorunlu ve *gerçekçi* demokratik hedeflerden biri olarak görüyor.¹³⁴

“TKP Programı eşit haklar savaşımının demokratik içeriğini de açıklıyor. Her türlü ulusal ayrıcalığa, baskıya ve ezgiye son verilmesi; Anayasa’nın Türkiye’deki ulusal azınlıkları tanıyacak yönde değiştirilmesi; eşit yurttaşlık haklarının kullanılabilir biçime getirilmesi, ulusların kendi dilini kullanması ve kendi dillerinde okuma-yazma serbestisi ve ulusal kültürlerini geliştirebilmesi, eşit haklar savaşımı’nın kapsamına giriyor.”¹³⁵ (abç).

Görüyoruz ki H. Erdal’ın, TKP Programı’na dayanarak savunduğu bu “EŞİT HAKLAR SAVAŞIMI” ayrılma hakkını içermiyor. *Savaş Yolu*, hâlâ, programın, sorunu “bütünsel” olarak ele aldığı ısrar ediyor mu?

İkinci önemli nokta olarak, *Savaş Yolu*’nun Lenin’i yine çarpıttığını söylemiştik. *Savaş Yolu*’na göre Lenin, ajitasyon ve propagandada *esas alınması gereken*, programın genel ve temel maddeleri olan tam hak eşitliği, tam dil, ulusal kültür özgürlüğü vb. gibi konulardır diyor. Bu, Lenin’in o yazıda söylediğini utanmazca çarpıtmaktır! Lenin şöyle diyor:

“...Yahudi ve Yahudi olmayan proletaryanın Sosyal-Demokrat örgütlerinin tam kaynaşması, bizim Yahudi yoldaşlarımızın şu ya da bu dilde propaganda ve ajitasyon yürütme bağımsızlığını, belirli bir yerel ya da ulusal hareketin gereksinimlerine uyarlanmış yayın basmalarını, ya da Sosyal-Demokrat programın tam eşitlik ve tam dil, ulusal kültür, vb. özgürlüklerin ilişkin genel ve temel ilkelerinin uygulanması ve geliştirilmesi olacak olan ajitasyon ve doğrudan siyasal savaş için belgiler ileri sürmelerini hiçbir bakımdan ya da biçimde kısıtlamaz.”¹³⁶

Lenin burada, ajitasyon ve propagandada esas alınması gereken eşit haklar savaşımı mı diyor? Yoksa onu *Savaş Yolu* mu uydurmuştur? Lenin’in söylediği, Sosyal-Demokrat programın, tam eşitlik, dil, kültür vb. özgürlüklerin ilişkin genel ve temel ilkeleri olduğu ve proleterlerin örgütsel birliğinin bu ilkelerin uygulanmasını ve geliştirilmesini engellemeyeceğidir. *Savaş Yolu* bir yandan sorunun “bütünsel” olarak koyulması gerektiğini söylerken, öte yandan sürekli eşit haklar savaşımını öne alıyor. Bu çabasına Lenin’i de ortak etmeye uğraşiyor ve bu yolla TKP programını ve H. Erdal’ı aklayabileceğini umuyor. Ne var ki kendisinin de hiç farklı düşünmediği, bütün bu çabaların ardından, ayrılma hakkını açıkça yadsımasıyla ortaya çıkıyor.

¹³⁴ *TKP Programı*, s.34.

¹³⁵ *Ürün*, sayı 52, s.35.

¹³⁶ Lenin, c.6, s.470.

SÖMÜRGE SORUNU VE YİNE BİR DİZİ ÇARPITMA

Savaş Yolu, “Ana Sorun” başlığı altında o kendine özgü üslubu ile verip veritirdikten sonra şöyle diyor: “Bugün Kürdistan’da kimse Kürdistan’ın sömürge olup olmadığını artık tartışmıyor. Böylesi anlamsız tartışmalar geride kaldı”. *İşçinin Sesi*’nin, “bugün ana sorun sömürge sorundur” dediğini de hiç sıklımadan ileri süren (hem de tırnak içinde, *alıntı* olarak) *Savaş Yolu* şöyle sürdürüyor yazdıklarını:

“Bugün Kürdistan’daki ana sorunun ne olduğunu öğrenmek istiyorlarsa biz söyleyelim. Bugün Kürdistan’da ana sorun ortak savaşım sorundur. Kürdistan sömürge olsa da olmasa da bu durum iki halkın ortak savaşımına engel değildir. Hangi milliyetten olursa olsun tüm işçilerin tek bir örgütte, Türkiye işçi sınıfının öncüsü TKP’de birleşmesine engel değildir. Lenin’in yapıtlarını ‘mıncıklamayı’ marifet sayan bu gurupçuğun, bu konuda Lenin’e *başvuramaması*, onu kendine *kalkan* edememesi de oldukça anlamlıdır”.

Kürdistan’ın sömürge olup olmaması ortak savaşım, proleterlerin örgütsel birliğine engel değildir diyor *Savaş Yolu*. Doğru, ama biz bunun tersini mi söylüyoruz? Tabii ki engel değildir. Sizin burjuva ulusçusu, sosyal-şoven tutumunuzdur engel olan. Siz, aynen ayrılma hakkı uğruna savaşmaktan yan çizdiğiniz gibi, sömürgeciliğe karşı savaştan da yan çiziyorsunuz. Aynen, ayrılma hakkını yadsıdığınız gibi, sömürgeciliği de yastıyorsunuz. Hem de korkakça yapıyorsunuz bunu. Açıkça, Kürdistan sömürge değildir demek varken, *bu konu artık tartışılmıyor, olsa da olmasa da fark etmez* diyerek işin içinden sıyrılmaya çalışmak ne anlama gelir? Lenin’e başvuramadığımızı söylerken de yine aynı ürkeklik sürüyor. Bunun “oldukça anlamlı” olduğu söyleniyor. Neden “oldukça”?

Oportünistlerin, sömürgecilik konusunda Lenin’e başvurup vurmadığımız konusundaki merakını yakında gidereceğiz. Ancak burada şu kadarını söyleyelim. Lenin, İç-Sömürgecilik terimini *Rusya’da Kapitalizmin Gelişmesi* yapıtında kullanmıştır. Şöyle diyor Lenin:

“Ve böylece Rusya’da nüfusun tarımdan uzaklaşması, kentlerin, banliyölerin, fabrika ve ticaret ve sanayi köylerinin, kasabalarının büyümesinde (*iç sömürgeciliğin* kısmen gözlerden sakladığı bir büyüme) ve de tarım dışı göçlerde ifadesini buldu.”¹³⁷ (abç).

Ana sorunun sömürge sorunu olduğunu söylediğimiz konusuna gelince, biz şöyle diyoruz: Türkiye Kürdistanı Türkiye’nin iç sömürgesidir. Bunu açıkça belirtmek bugün özellikle önem kazanmıştır. Burjuva ulusçuları ve burjuva ulusçuluğunun zehrine bulaşmış olanlar, bu gerçeği yadsıyarak yıllar Türkiye Kürdistanı’nda uygulana gelen bu çok yönlü hegemonyayı, kanlı sömürgeci siyaseti gözlerden saklamaya çalışıyorlar. Türkiye Kürdistanı’nın iç sömürge olduğunu yadsıyanların, siyasal düzeyde de Kürt ulusunun savaşımı bir eşit haklar savaşına indirgемeleri rastlantı değildir. Bugün nüfusu 10 milyona yaklaşan Kürt ulusu, Türkiye sınırları içinde *ezilen* bir ulus olarak yaşıyor. Türkiye’de egemen ulus Türk ulusudur. Kürt ulusu, en başta kendi yazgısını çizmek, kendi devletini kurmak hakkı olmak üzere, her türlü ulusal haklarından yoksun bırakılmıştır.

Kürt ulusu üzerindeki bu baskı yalnızca siyasal değildir. Bu baskının altında şiddetli ve sistematik olarak yürütülen bir ekonomik sömürü yatıyor. Kürdistan’da üretim güçlerinin gelişmesine sekte vuran bu sömürü Kürdistan’ın bugünkü geriliğinin ana nedenidir. *İşçinin Sesi*’nin

¹³⁷ Lenin, c.3, s.581.

109–110. sayısında şöyle yazmıştık: “... ‘Kürt Sorunu’ bir iç sömürge ve ezilen ulus sorunudur.” *İşçinin Sesi*’nin bu konudaki değerlendirmesi ortadayken, *Savaş Yolu*’nun söylenenleri çarpıtmaya yeltenmesi yalnızca onun çaresizliğini gösterir. Ne var ki bu çarpıtma ile oportünizmi saklayamıyorlar. *Savaş Yolu* ve yol arkadaşları, bir yandan sömürgeciliği ve ayrılma hakkını yadsırken, öte yandan “birlik”, “birlik” diye bastırıyorlar. Bunun liberal burjuvazinin tavrından hiçbir farkı yoktur.

SON BİRKAÇ NOKTA

Savaş Yolu’nun demagogileri bitmiyor. Örneğin, *Politika* gazetesini, *Savaş Yolu*’nu bulduranlar serbest bırakılmıyor, *İşçinin Sesi*’ni “tomarla” bulduranlar serbest bırakılmıyormuş! Buna kargalar bile güler.

Savaş Yolu ihbarcılık yapmayı da hiç boşlamıyor. Kürdistan’da nerede, nasıl *İşçinin Sesi* dağıtıldığına ilişkin örnekler veriyor. “Örnekleri çoğaltmak mümkün” diye de eklediğine göre, mutlaka bu örnekleri el altından çoğaltıyorlardır!

Barzani ile ilgili olarak söylediklerinin mantığını anlamak ise gerçekten zor. *Savaş Yolu*, Barzani şöyle yaptı, Barzani böyle yaptı diye sıraladıktan sonra dönüp, Barzani bunları yaptı diye *İşçinin Sesi*’ni suçluyor! Çok hoş doğrusu. *Savaş Yolu* şöyle soruyor: “Ey Berzanioglu... Senin ‘Kürt komünistleri’ olarak ilan ettiklerin bunlar mıdır?”.

Bizim Kürt komünistleri diye kimlerden söz ettiğimiz, *TKP Leninciler Konferansı Kararları*’nda şöyle belirtiliyor:

“Konferansımız, TKP oportünist yöneticilerinin geçmişteki ve bugünkü sosyal şovenist tutumları nedeniyle parti dışında kalan Kürt komünistlerini TKP’nin Leninci güçleriyle bütünleşmeye çağırır. Kürt demokratlarının Kürt ulusunun gerçek kurtuluşu yolunda ilk adım olan ileri demokratik halk devrimini gerçekleştirme yolunda, TKP Leninci güçleriyle yakın bağlaşıklık kurmasının önemini vurgular. Türkiye Kürdistanı’ndaki tüm devrimci demokratik örgütlerle kardeşçe ilişkiler kurmayı Eşgüdüm Komitesi’ne görev olarak verir.”¹³⁸

Son olarak bir noktaya daha değinelim. *Savaş Yolu* diyor ki: “Sonra, Berzanioglu, mektup yazanın ‘Kürt komünisti’ olduğunu nereden biliyor acaba? Kanımızca, Berzani milliyetçiliğinin ideologlarından olan ve şu anda onunla aynı yerde yaşayan ‘Baba’ İsmet Şerif Vanlı’dan almış olduğu bilgilere(!) dayandırıyor”. *Savaş Yolu*’nun yazarı bu söyledikleriyle baltayı tam taşa vurmuş. Bir kere İsmet Şerif Vanlı İngiltere’de değil, Lozan’da yaşıyor. İkincisi biz, İsmet Şerif Vanlı’yı duymuşuzdur, görmüşlüğümüz yoktur. Üçüncüsü, İsmet Şerif Vanlı’nın İngiltere’de yaşadığına ilişkin bilgiyi, uzunca bir zaman önce oportünistlere biz vermiştik. Fakat sonradan bu bilginin yanlış olduğunu öğrendik. Oportünistler ise bıraktığımız yerde kalmışlar. *Atlum*’da “mektubunu” bastıkları “İngiltere’den bir komünist” de iyi çalışmıyor herhalde. Ona bir soruverselerdi... Dönüp, “aynı yerde yaşayan” diye buna sarılmaları, acizliklerini gösteriyor.

Menşevikler, yeni çıkarmaya başladıkları *Çağ* dergisinde de aynı zavallı masala sarılmışlar. Hem de daha zenginleştirerek! Ama yalancının mumu yatsıya kadar yanar. Bu yöntemlerle baktlığın daha dibinden başka yere varamazlar.

¹³⁸ *TKP Leninciler Konferansı*, 2.basım, s.49.

Savaş Yolu'ndaki yazı, demagogileriyle, çarpıtmalarıyla, Menşeviklerin burjuva ulusçusu, sosyal-şoven yüzünü sergiliyor. Kürt ulusunun ayrılma hakkını bir kez daha yadsıyor ve *İşçinin Sesi*'nin bütün söylediklerini doğruluyor. Oportünistlerin, ulusal sorunda da nasıl bir çıkmazda olduğu açıktır.

Sözü *TKP Leninciler Konferansı*'nın, *Kürt Ulusal Hareketi Üstüne Kararı*'ndan bir alıntıyla bağlayalım:

“Türkiye’de bugün Kürt ulusal hareketi ile proletaryanın öncülük ettiği sosyalizme açılan ileri demokratik halk devrimi savaşımını tek bir yumruk olarak birleştirmeliyiz. Bunu başarabilmenin yolu, Türk komünistler için oportünizme ve şovenizme karşı amansız, ödünsüz savaşmaktan, Kürt halkının güvenini kazanmaktan geçer.”

İşçinin Sesi, sayı:128; 21.4.1980

EKLER

KÜRT ULUSAL HAREKETİ ÜSTÜNE (TKP LENİNCİLER KONFERANSI KARARI — 1980)

Ulusal baskıların, ezilen ulusların varlığı, emek-sermaye çelişkisini bulandırır, gözlerden saklanmasını kolaylaştırır, halklar arasına düşmanlık, güvensizlik sokar.

Bugün Türkiye’de ulusal sorun, Kürt sorunudur. Türkiye devleti sınırları içinde Kürt ulusu, Türkiye nüfusunun dörtte birine yakınına oluşturan ezilen bir ulustur. Türkiye Kürdistanı, Türklerin zor kullanarak ülke sınırları içine kattıkları bir bölgedir. Zenginliklerini Kürt egemen sınıfla birlikte giderek hızlanan biçimde sömürdüğü bir alandır. Türkiye Kürdistanı Türkiye’nin iç sömürgesidir. Bugün çeşitli yarı-feodal biçim ve kalıntıların da belirli ölçüde varlığını sürdürdüğü Türkiye Kürdistanı’nda kapitalizm egemendir. Bunun yanı sıra, Türkiye bütünündeki hızlı kapitalist gelişme, finans-kapital egemenliği, devlet tekelci kapitalizminin oluşması, Kürt ulusunun ezilmesini, sömürülmesini yeni bir tarihsel temelde katmerleştiriyor. Kapitalist gelişme, Kürt ulusal hareketinin bugün ulaştığı boyutların altında yatan temel etmendir.

Türkiye’de bugün Kürt ulusal hareketi ile proletaryanın öncülük ettiği sosyalizme açılan ileri demokratik halk devrimini savaşımını tek bir yumruk olarak birleştirmeliyiz. Bunu başarabilmenin yolu, Türk komünistler için oportünizme ve şovenizme karşı amansız, ödünsüz savaşmaktan, Kürt halkının güvenini kazanmaktan geçer.

Kürt ulusunun ayrılma hakkını savunmak, Türk ve Kürt proletaryasının örgütsel birliğini sağlamanın vazgeçilmez koşuludur. Çünkü Türk proletaryasının enternasyonalist ruhta eğitimi olmadan bu birlik sağlanamaz. Öte yandan, Kürt komünistlerinin de ezilen ulus dar görüşlülüğüne ve ulusçuluğuna karşı savaş vermeleri gerekir.

Konferansımız, TKP oportünist yöneticilerinin geçmişteki ve bugünkü sosyal şovenist tutumları nedeniyle parti dışında kalan Kürt komünistlerin TKP’nin Leninci güçleriyle bütünleşmeye çağırır. Kürt demokratlarının, Kürt ulusunun gerçek kurtuluşu yolunda ilk adım olan ileri demokratik halk devrimini gerçekleştirme yolunda, TKP Leninci güçleriyle yakın bağlaşıklık kurmasının önemini vurgular. Türkiye Kürdistanı’ndaki tüm devrimci demokratik örgütlerle kardeşçe ilişkiler kurmayı Eşgüdüm Komitesi’ne görev olarak verir.

İSMET ŞERİF VANLI'NIN *İŞÇİNİN SESİ*'NE MEKTUBU

Sayın editör, değerli yoldaşlar,

Bir arkadaşım gazeteniz *İşçinin Sesi*'nin 21 Nisan 1980 tarihli sayısını bana yolladı. Kürt halkının tarihi konusunda benden bilgi almak amacıyla beni İngiltere'de aramışsınız.

Yukarıdaki adresimden anlaşılacağı gibi "İsviçre"de yaşamaktayım. Kürt tarihiyle ilgili olarak size yardımcı olmaya çalışmak benim için gerçekten bir mutluluk ve bir görevdir. Çünkü Türkiye Cumhuriyeti'ndeki Kürt ulusal sorununun önemini farkında olduğunuz ve siyasal çizginizi ideolojinizle tutarlı kılmak için çalıştığımız açıkça görülüyor.

Yazılarında ilerici terminolojiyi (emperyalizme karşı, faşizme ve gericiliğe karşı, sosyal, ekonomik ve ulusal kurtuluş için) kullanan guruplar, ya da insanlar, kanımca üç ana kategoriye ayrılabilir.

1. Yaptıkları (yani pratik siyasal savaşmaları), hiçbir ödün vermeden doğrudan doğruya ideolojileri tarafından yönlendirilenler. Bunlar tam ve gerçek ilericidir. Bildiğim kadarıyla (tam olarak bilmiyorum), *İşçinin Sesi* çevresindeki gurubu ya da partiyi bu birinciye, samimi ve cesur militanlar kategorisine koymam gerekir.
2. Öte yanda, kendi kullandıkları ilerici terminolojiye bile inanmayanlar vardır. Bunlar için bu terminoloji yalnızca "moda kelimelerdir". Bunlar yalancı ve sahte ilericilerdir.
3. Bu ikisinin arasında, ortada fakat değişik yerler tutan farklı birtakım guruplar vardır:
 - a) Emperyalizme karşı savaşıma inandıkları halde (ki bu savaşıma genellikle soyut olarak düşünürler) bilinçli ya da bilinçsiz olarak yönetimdeki gericiliğin (burjuva ya da latifundiya) ulusçu-şoven ideolojisinin etkisi altında kalanlar. Eğer bunlar Türklerse, Amerikan emperyalizmine karşı savaşım verirler, coğrafyasal olarak uzak bölgelerdeki bağımlı halkların ulusal kurtuluş hareketlerini desteklerler, ama şovenist olmaları nedeniyle Türkiye Cumhuriyeti'nde olup bitenlere gözlerini kapatırlar, yani Kürt ulusal sorununu görmemezlikten gelirler. Bunlar gerçek ilerici değil, oportünisttir.
 - b) Yukarda "a" maddesinde ele alınanlarla, şovenist olduklarından değil ama büyük olasılıkla daha sert bir baskıdan çekindikleri için, pratikte aynı konumda olanlar. Bunlar taraf tutmaya cesaret edemezler, sorunlardan ve "dertlerden" "kaçınırlar". Bunlar "yarı-ilerici"den başka bir şey olamazlar.
 - c) Son olarak, belki de deneyim yetersizliğinden ya da bilgi eksikliğinden, haklı bir ideolojiyi tutarlı bir çizgiye dönüştürmeyi bilemeyenler var. Bunları, belki de "ütopik ilerici" olarak tanımlayabiliriz.

TKP'nin yayınları *Savaş Yolu* ve *Çağ* dergilerinin bana, Irak Kürdistanı halkının devrimine hizmet etmem nedeniyle, "gerici" dediklerini öğrendim. 21.4.1980 tarihli yazınızda, bu dergiler ve TKP'nin, oportünizm, yalancılık ve çarpıtma yaptığını belirtiyorsunuz.

Gerçekte, bu konuda, nasıl bir tanımlama kullanılması gerektiğine hiç önem vermiyorum. Beni kişisel olarak ilgilendirdiği halde şimdilik, TKP'nin ve dergilerinin bana karşı bu "nezaketini" bilgi eksikliğine yoracağım. Bu mektubun yazarı Türkiye ve Türkiye Kürdistanı'nda "Baba İsmet" diye tanınma onuruna sahip olduğuna göre (öyle anlaşılıyor), eh, "Baba"nın sabırlı

ve açık yürekli olduğunu kanıtlaması gerekir. Onun için, ezilen Kürt halkının gerçek dostları arasında olduklarını kanıtlamaya davet ettiğim, hâlâ “dostlarımız” diye tanımlamak istediğim TKP’lileri aydınlatmak için sorunu yeniden anlatacağım. Bir başka deyişle onları, biz Kürtlerin kendilerine hâlâ uzattığımız dostluk eline layık olduklarını ve bunu hak ettiklerini kanıtlamaya davet ediyorum. Sorunu yeniden ele alırken, bunu hiçbir şekilde bir “suçlamadan” kendisini “temize çıkarma”ya çalışan bir kişi olarak yapmadığımı da açıkça belirtmek isterim:

— Emperyalizme karşı ve çok kereler de (Kürt halkı sorununda olduğu gibi) hem emperyalizme, hem de faşizm ve gericilik tarafından yürütülen ya da uygulanan iç sömürgeciliğe karşı tüm bağımlı ve ezilen halkların davasını her zaman savundum.

— Irak Kürdistanı devriminin liderliği, benim devrimin Avrupa’daki sözcüsü olmamı istedi. Her Kürt kendi halkına yardımcı olmaya çalışıyordu. Yalnızca ulusal baskı altında kalmakla kalmayan, aynı zamanda toplu kıyım ve göçe zorlamayla yok edilmek istenen Irak Kürt halkı adına bu görevi kabul etmek görevimdi. Irak Baas Partisi’nin başındaki Saddam Hüseyin kliğinin uyguladığı bu ırkçı, Nazi politikası şimdilik belirli ölçüde amacına ulaştı.¹³⁹ Bu, Mustafa Kemal ve İsmet İnönü’nün Türkiye Kürtlerine karşı uyguladığı politikayı bazı yönleriyle hatırlatmıyor da değildir.

— Bu halk uğruna bu sözcülüğü, kabaca 1962–1966 ve sonra, yine devrimin liderliğinin ricası üzerine, 1974-1975’te görev ve onur olarak üstlendim. Bu arada, 1970’te Lozan Üniversitesi’nde Irak Kürdistan devrimi üzerine bir doktora tezi yazdım ve yayınladım.¹⁴⁰

— Bu sözcülüğün bana yüklediği görevler, uluslararası basına, siyasal partilere ve dünya kamuoyuna bilgi vermeyi, uluslararası örgütlere protestolar yollamayı ve Uluslararası Kızıl Haç’tan Kürt halkına insancıl yardımlar (ilaç ve yiyecek) sağlamayı içeriyordu. Devrimin siyasal veya askersel yönetiminde hiçbir sorumluluğum yoktu. Irak-KDP’nin üyesi bile değildim ve şu anda da değilim.

— Irak-İran arasındaki 6 Mart 1975 tarihli anlaşmadan ve Kürt devriminin liderliğinin, yani Molla Mustafa Barzani ve Irak-KDP Merkez Komitesi’nin, devrime (halkın devrimine) son vermesi ve İran’a çekilmesi kararından sonra, Tahran ve Bağdat hükümetlerini ve Kürt liderliğini şiddetle eleştirerek bu karara kamuoyu önünde karşı çıktım ve Irak’taki Kürt halkını devrimi sürdürmeye çağırdım. Bunu, biri Cenevre’de, diğeri Paris’te ve üçüncüsü Roma’da olmak üzere Mart-Nisan 1975’te düzenlediğim basın toplantılarında açıkladım. Molla Mustafa Barzani buna sinirlendi ve 2 Mayıs 1975’te Tahran’da bir basın toplantısında “devrimin sona erdiğini” doğruladı, Şah’ı kutladı ve kişisel olarak da bana “bir Müslüman, iyi bir Kürt hatta erkek bile olmadığımı” söyleyerek saldırdı.¹⁴¹ Bunu İran yönetiminin baskısı altında — ki olabilir — söyleyip söylemediği benim için önemli değil.

— Fransa’nın en büyük anti-emperyalist basımevi olan Maspéro (Paris) tarafından 1978’de yayınlanan Kürtler ve Kürdistan hakkındaki kolektif bir kitabın Irak Kürtleri bölümünü ben yazdım ve burada Irak Kürdistanı devrimi liderliğinin yanlışlarını ve kendi görüşlerimi açıkladım. Bu kitap Almanca ve sanırım İngilizce olarak da yayınlanacak.¹⁴²

¹³⁹ “Yönetici Gücün Faşizmi” adlı Arapça yazıdan, *Al Asas* (Esas, Temel), Aralık 1979, sayı 9.

¹⁴⁰ *Le Kurdistan Irakien entité nationale étude de la révolution de 1961*, ed. LaBaconiere, Neuchâtel, Suisse, 1970.

¹⁴¹ Bak, İran gazetesi *Kayhan*, Tahran, 3 Mayıs 1970.

¹⁴² *Le Kurdes et le Kurdistan*, Fransızca.

Almanca yayınlanacak ve İngilizce yayınlanma olasılığı da olan “Ayetullah’ın Dinci (Teokratik) İran Cumhuriyeti ve Ulusal Sorun” hakkında’ yeni bir kitabı Fransızca olarak hazırladığımı bilginiz olsun diye belirtmek isterim.

Şimdi Türkiye’ye dönerek Cumhuriyet halkının neler çektiğini değerlendirmeye çalışalım: Burada binlerce haksızlıktan söz edilebilir ve doğrudur da. Fakat bu haksızlıkları en temel ve ortak noktalara indirirsek iki ana sorun buluruz:

1. Emekçi sınıfların (kent proletaryası ve yarı-proleterler, köylülük, ücretliler, artizanlar, vb.) sömürsü ve bu duruma son vermek için savaşım veren parti, hareket, sendika ya da kişiye karşı baskı. Bu durum tüm Türkiye için geçerlidir.
2. Temel olarak Kürt sorunu olan ulusal sorun. Bu sorun, Cumhuriyet sınırları içindeki Kürdistan’da yaşayan Kürt ulusunun — ya da milliyetinin yok sayılmasından ve baskı altında tutulmasından kaynaklanıyor. Kürtlerin (sınıırım toplam nüfusun %20’sinden fazladır) aynı zamanda daha ufak ulusal ya da etnik grupların — ulusal baskı altında bulunmalarına bir de Kürt bölgelerinin, Kürt köylü ve işçilerinin, Türk yığınlarından çok daha fazla sömürülmesi ekleniyor ki bu güçtür. İsmail Beşikçi’nin yapıtını ve daha başkalarını da bilirsiniz.¹⁴³ Bu durumu özetlersek, Türkiye Kürdistanı’nın bir yandan ulusal, diğer yandan sosyal ve ekonomik olmak üzere çifte baskı altında ezilen, Cumhuriyet sınırları içinde bir sömürge olduğunu söyleyebiliriz.

Çalışan halk yığınlarını — gerek Türk, gerek Kürt ve gerekse diğer — sömüren ve Kürt halkını ve Kürdistanı bir iç sömürge durumunda tutanlar aynı insanlardır: Bir iç uşak olan Kürt gericiliğinin ve yabancı bir efendi olan Amerikan emperyalizminin yardım ettiği Türk yönetici sınıfı (kapitalistler, işadamları, toprak sahipleri).

Yönetici sınıf, kendi sınıf ayrıcalıklarını sürdürmek ve artırmak, bu sömürüyü, bu sömürgeciliği ve bu baskıyı korumak ve yabancı efendisine daha iyi hizmet etmek için, sistemin kurbanlarının artan protestoları karşısında her geçen yıl daha faşist bir güç haline geldi. Batı Avrupa’dan ithal edilen, biçimsel olarak “demokratik”, “saygıdeğer” bir anayasa paravanası artık bu çirkin faşist gücü gözlerden saklamaya yaramıyor.

Türkiye’de perde arkasında başka bir güç daha “Atatürk ilkeleri adına”, bu haksızlıkları püskürtmek için durumu dikkatle izliyor: Türk ordusunun genelkurmayı, Albay Türkeş ve “bozkurtları” ile Bay Prof. Erbakan ve sözde “Müslüman”larından söz etmeye gerek yok. Bunun bizi getirdiği noktada artık, Mustafa Kemal’in yaptığı işleri “efsane olmaktan kurtarma”mız gerekir. Sorun çok basittir. Objektif olmak, konuları yerli yerine oturtmak yeterli olacaktır. Mustafa Kemal, Osmanlı monarşisini yıkmak, Cumhuriyeti ilan edip ülkeyi emperyalizm ve askeri işgalden kurtarmakla olumlu ve ilerici bir iş başarmıştır. Bu, Kurtuluş Savaşı olarak bilinen tarihsel bir işti. Fakat yaptığı bütün öteki işler ya yüzeysel ya da olumsuz; ya da kesinlikle faşist ve ırkçıydı. Türkiye içindeki “modern sömürge Kürdistan”ı yaratan oydu. Ulusal baskıdan, sömürden ve Kürt halkının — ki onlar da Kurtuluş Savaşı’nda çarpışmışlardı — yığınsal olarak sürgün edilmesi siyasetinin bir bölümünden sorumlu olan odur. Bu siyaset, ırkçılık ve faşizm karması ve bir bakıma, Hitler’ciliğin ve nazizmin öncülüdür. “Ünlü” ve sözde “reformlar”ına gelirse, bugün bunların yüzeysel, tamamen değişik bir topluma yapay olarak zorlamayla uygulanan kör bir Batı taklitçiliği ve eski ekonomik toplumsal yapıya ve kafa yapısına hemen hemen hiç dokunmayan yalnızca bir dış görünüş olduğunu birçokları biliyor. Mus-

¹⁴³ Bak *Doğunun Sorunları*, M.E. Bozaslan, Ankara, 1966; *Az gelişmişlik, Türkiye’deki Kürt Bölgesinin Bölgesel bir Çalışması*, Majeed Jafar, Tez, Helsinki, 1976; benim *Tarihsel Geçmişle Türkiye Kürdistanı’ndaki Ulusal Sorunun Tetkiki* adlı kitapçığım, Hevra tarafından 1971’de basıldı.

tafa Kemal'in yok etmediği, onun izleyicilerinin de kendi mülk sahibi sınıfları ve emperyalizm yararına şiddetlendirdiği, geniş halk yığınlarının, işçi ve köylülerin sömürülmesiydi. Üstelik ve daha da ciddi olarak, gördük ki, bugün "Atatürk" adının kendisi en karanlık ve en berbat faşist müdahaleler için kullanılıyor. Bunu Mustafa Kemal'in kendisi belki kabul etmezdi.

Kürt halkını sömüren ve baskı altında tutanla, genelde, Türkiye'nin geniş halk yığınlarını sömüren ve baskı altında tutanın aynı yönetici sınıf olması açısından kolaylıkla şu sonuca ulaşabiliriz: Bu sistemin kurbanlarının tümünü, bir yandan bir halk olarak Kürtler, öte yandan emekçi ve köylü yığınları ve bunları temsil eden ya da savunuculuğunu yapan bütün güçler (siyasal partiler, sendikalar, ilerici guruplar, aydınlar ve öğrenciler) tüm çabalarını birleştirip ortak düşmana karşı savaşmalı, faşizm ve gericiliğe son vermeli, onu yok etmelidirler.

Türkiye'de faşizm o kadar güçlü, gericilik o denli güçlü bir şekilde emperyalizm tarafından silah ve para ile destekleniyor ve "Büyük Türk" şovenist ulusçuluğu öyle şiddetli ve Türk nüfusunun geniş kesimlerine Kemalizm tarafından öyle sağlam "ekilmiş" ki eğer değişik emekçi sınıflar ya da Kürtler savaşa ayrı girerler, ya da en azından çabalarını uyumlaştırmazlarsa, toplumsal ve ulusal kurtuluş ya uzak bir gelecekte ve çok yüksek bir bedelle ulaşabilirler ya da hiç ulaşamazlar.

Türkiye'de Kürt ulusal kurtuluş hareketiyle ülkedeki emekçi yığınların genel, toplumsal ve ekonomik kurtuluş hareketi arasındaki "eşgüdüm" ne anlama gelir? Eşgüdümün ve işbirliğinin ön koşulu olarak her şeyden kendi adıyla söz etmek gerekir. Cumhuriyet'teki Kürt halkı, Kürdistan için kullanılan "doğu" ve "doğu bölgeleri" deyimlerini, ulusal grup ya da ulus yerine "etnik grup" teriminin kullanılmasını, dilleri için "lehçe", halk için "dağ aşiretleri" denmesini ya hiç ya da artık kabul etmiyor (Ben de kişisel olarak çok uzun bir süredir kabul etmiyorum). Söylemeye gerek yok, sömürgeciliğin özelliği olan, "doğu için gelişme planı" yolu ile ulusal soruna çözüm bulunmasını da kabullenmiyorlar. 1980'de toplam nüfusu, tahmini 45 milyon olan Türkiye'de Kürt halkı (herhalde 10,5–11 milyon arası) artık ekonomik olarak sömürülen, siyasal olarak baskı altında ve askeri olarak işgal altında tutulan, kendi dilini ve ulusal kültürünü geliştirmesine, doğal kaynaklarını kendi ya da en başta kendi yararına işletmesine, köylü ve işçilerin ürettiklerini yine onlar için kullanmasına, kısacası, bir ulus olarak gelişmek ve ilerlemek için kendi topraklarında kendi kendisini yönetmesine (ki o bunu Ankara'daki gerici ve faşist yönetici sınıftan daha iyi bilir) engel olunan sömürgeleştirilmiş bir ulus olmayı kabul etmiyor. Bazı kimseler beğense de beğenmese de, günümüz Türkiye'sinde toplumsal, ekonomik ve ulusal kurtuluş için savaşılan bir Kürt hareketinin varlığı bir gerçektir. Ve bu hareket, güçte ve kararlılıkta her gün gelişiyor. Türk solu bu gerçeği, bunun gerektirdiği doğru terminolojiyle birlikte, kabul etmelidir. Yoksa ona nasıl hâlâ "sol" denebilir?

Güçlerin eşgüdümü - ya da işbirliği hatta birlik — ilerici Türk ve Kürt unsurlar mutlaka aynı siyasal partiler, sendikalar ve dernekler içinde savaşım vermelidir anlamına gelmez. Özellikle kardeşlerimiz olan Türk ilericileri arasında, başarı için bir koşul olarak, Türk ve Kürt ilericilerinin aynı örgütlerin üyesi olmaları gerektiğinde ısrar edenler, gerçekte fazla ilişkisi olmayan skolâstik, teorik bir sorun çıkarmış olurlar. Bir yandan, Türkiye'deki sol güçler dağınıktır ve birçok durumda da hangi örgütlerin gerçekten ilerici olduğunu söyleyebilmek güçtür. Bu konuda birtakım tartışmalar var: *İşçinin Sesi* 'ndeki dostlarımız bu konuda bir şeyler biliyor, biz de biliyoruz. Öte yandan, "teorik" olarak kabul edilsin, ya da edilmesin şu gerçek değişmiyor: İlerici Kürtler kendi seçtikleri örgütlere giriyorlar. Şimdiye kadar, toplumsal-meslek örgütleri bakımından, Kürt işçileri, öğretmenleri ve esnafı Türk meslektaşlarıyla aynı ilerici sendikalarda çalışıyorlar. İyi olan çözüm herhalde budur. Siyasal ve de kültürel alanlarda ise yaklaşık 15 yıl-

dır Kürt gençliği, giderek ulusal, kültürel ve toplumsal kurtuluşa yönelik kendi siyasal partilerini, grup ve derneklerini yaratıyor.

Bu siyasal ve kültürel Kürt hareketi artık tersine çevrilemez ve giderek artacaktır. Hiçbir “önsel” (apriori) teorik tutum bunu durduramaz ve eklemeliyim ki durdurmaya da çalışmamalıdır, çünkü bu tarihin akışına ters olur. Aslında, Kürtlerin, ulusal kültürel ve ekonomik kurtuluşları için kendi siyasal aygıtlarını yaratması yalnızca normal değil, tarihsel olarak da kaçınılmazdır. Şimdilik sorun, temel olarak hepsi ilerici fakat aralarında hiçbir şekilde birlik (Kürtçe de “yekbun”) olmayan çok fazla parti ve örgüt yaratmış ve hâlâ yaratmakta olmalarıdır. Bu Kürtlerin kendi sorunudur ve kendileri çözümlenmelidir.

Türkiye’de ve Türkiye’den Avrupa’ya göç eden Kürtler arasında ilerici Kürt siyasal partilerinin ve grupların varlığı mademki bir gerçektir, bunlarla Türk ilerici güçleri arasında bir bağ ve olabildiğince bir işbirliği kurmak son derece önemlidir.

Eğer Türkiye Kürdistan’ındaki ulusal kurtuluş hareketi ile gerçek Türk ilerici solu, (kesinlikle Ecevit’inki değil) savaşlarında böyle bir işbirliği ve iyi bir eşgüdüm kurmada ya da sürdürmede başarıya ulaşamazsa ve eğer iki taraf ta “kendi” savaşına yalnız dalarsa, sonuç her ikisi ve herkes için zararlı olur. Daha kötüsü, böyle bir durumda Irak’ta olanların şu ya da bu şekilde Türkiye’de de yinelenmesi gerçek bir tehlike olacaktır. Türkiye’deki öteki ilerici güçlerden ayrı fakat kendi gücüne inanan Kürt hareketi yanlış yapabilir — siyasal, askersel ya da her ikisi birden. Bu durumda Türk solu kendisini konuyla ilgili, ya da yeterince ilgili görmeyebilir. Böyle olursa, Türkiye “Türkeşvari” bir general tarafından yönetilecek ve yaygın, kanlı bir faşist terör hem Kürt halkı, hem de Türkiye’deki tüm ilerici ve gerçek demokratlar üzerine çökecektir.

Bununla ilgili olarak Mart 1975’ten sonra Irak’ta olanları hiçbir zaman unutmamalıyız. Faşist Baas yalnızca Kürt halkına karşı bir toplu kırım yapmadı, aynı zamanda komünist, sosyalist, demokrat ve Baas’cı solculara da körçesine vurdu. Iraklı Kürtler ve Irak solu 1971–1975 arası Kürt devrimi sırasında yapmayı başaramadıklarını — işbirliği ve eşgüdüm — bugün yapmak zorundadırlar. Gerçekten de geniş bir anti-faşist cephede işbirliği yapıyorlar. Ama ancak darbeleri yedikten sonra.

Bu bir ders, düşünölmeye değer acı bir deneyimdir. Bu Türkiye’de hiçbir zaman olmamalıdır.

Türkiye’deki değişik Kürt ilerici grupları belki, “Biz ilerici insanlarız ve Irak Kürdistanı devrimin liderliğinin yaptığı yanlışları (özellikle 1972’deki) yapmayacağız” diye düşünebilirler. Kurtuluşu, hatta kesimsel kurtuluşu amaçlamış her Kürt hareketi özünde ilericidir. Bir halkı ulusal ve ekonomik baskıdan kurtarmaya çalışmak her zaman temelde ilericiliktir. Bununla beraber, hareketin liderliğinin siyaseti ilerici olabilir ya da olmayabilir. Liderlik, görevi göğüsleyebilmeli, en az taban kadar, halk kadar ilerici olmalıdır. Ne var ki, liderlik görevi göğüsleyebilmeyi beceremeyebilir, amaçları ve halkın haklı davasının gerektirdiğince ilerici bir siyaset izleyemeyebilir. İşte bu, liderliğin kabahati yüzünden halkın davasına zararlı olabilir. Biz burada, Irak Kürdistanı’ı devriminin liderliğinin, özellikle 1972’den sonra yaptığı yanlışlara ve işlediği hatalara, ya da bunların hangi koşullar altında yapıldığına dönmeyeceğiz. Bu konu, çeşitli yazarlar ve partiler tarafından işlenmiş bir konudur. Bugün Türkiye’deki çeşitli Kürt siyasal partileri ya da grupları, Irak Kürdistanı devriminin liderliğinin 1972’de ve 6 Mart 1975 tarihli Cezayir anlaşmasını izleyen trajik günlerde ortaya çıkan niteliğinden genel olarak ve kesinlikle çok daha ilericidir. Fakat Türkiye’de Kürtlerin kurtuluşu için verilecek ciddi bir savaş olursa, bu, faşist gücün Kürt hareketine, Türk ordusu genelkurmayının yüksek rütbeli subaylarının çok

sevdiği “demir eldiven”lerle ve kararlılıkla saldırması için kesinlikle daha iyi bir fırsat yaratmayacak mı? “Doğu’nun sakinleri ve onların toprakları”nı bir “kan denizi” içinde boğmak için daha iyi bir fırsat olmaz mı? İran’ın teokratik ve sözde İslam Cumhuriyeti’nin dinci güçleri, neden bir yıldan kısa bir süre içinde “genel seferberlik” ilan ederek, İran Kürdistanı halkına ve onların özerklik hareketine karşı iki kez “cihat” açtılar? Bunun en önemli nedenlerinden biri, bu hareketin liderliğinin, tüm unsurlarıyla birlikte kesinlikle ilerici olmasıdır: İran-KDP, ilerici yurtseverlerin geniş topluluğu; Komela (Kürdistan Devrimci İşçiler Konfederasyonu), Marksçı-Leninci ve “Yekitiya Jutyaran” (Köylü Birliği), bu Komela’nın bir şubesidir.

Her Kürt kurtuluş hareketinin liderliğinin ilerici olması gerekir, yoksa kurtuluş olamaz. Fakat biz ne derece ilerici olursak bize incek faşist ve gerici darbeler de o derece güçlü olacaktır.

Türk solu, Türk demokratları Türkiye’deki Kürt ulusal sorunuyla ilgilenmez, hem de yakından ilgilenmezlerse çok tehlikeli bir yanlış yaparlar. Eğer ilgilenmezlerse, yanlışları öğretisel (doktrinal) bir yanlış olmaktan çok daha öteye gidecektir. Bunun sonuçlara kendileri — yani emekçi yığınlar — için son derece ciddi olacaktır. Kürt halkına ne olacağını söylemeye gerek yok. Türkiye’de Kürt halkına karşı uygulanacak her geniş çaplı baskıyı, otomatik olarak, ülkedeki tüm ilericilere ve onların temsil ettiği ya da savunduğu herkese ve her şeye (işçiler, köylüler, küçük ücretliler, hürriyetler ve halkın onuru) karşı benzeri bir baskı izleyecektir.

Türkiye’deki Kürt hareketi ile daha genelde, Türk solu arasında, her ikisinin de ortak çıkarları açısından, işbirliği — ya da savaşımalarının eşgüdümü — için koşullar nelerdir?

Buna iyi bir yanıt bulabilmek için üç gerçeği akılda tutmalıyız: Birincisi, Cumhuriyet’in toprakları üzerinde yaşayan başlıca ulusal unsurlar arasında Kürtler, haklı olarak kendilerini en çok baskı altında olan halk, haksızlık gören taraf olarak görüyorlar. İkincisi, Kürt partileri ya da örgütleri, ulusal baskıyı, faşizm ve gericiliği defetmek için giderek sabırsızlanıyorlar. Üçüncüsü, çeşitli Türk ya da Türk-Kürt örgütleri de aynı şekilde faşizm ve gericiliği defetmek için giderek sabırsızlanıyorlar.

Bu, sorunun ne kadar acil olduğunu gösterir. Bu aynı zamanda, içinde bulunulan durumda, sorumlulukların bilincinde olan Türk solcu güçlerinin Kürt güçlerine doğru ilk adımı atması gerektiğini de anlatır. Çünkü Kürt güçleri, daha ağır bir baskı altında bulunan halkın temsilcisidir.

Bu nasıl yapılır? Hiçbir sorunun yanıtı bunun kadar basit olamaz: Türkiye Kürdistanı halkına, kayıtsız-şartsız, kendi yazgısını belirleme hakkını tanıyarak.

Kürt halkının bu meşru hakkı tanınmadan, işbirliği, eşgüdüm ve birleşme olamaz.

Türkiye çok uluslu bir devlettir. Ama esas olarak iki ulusludur. Küçük ulusun büyük ulusun egemenliği altında olmasını temel alan anayasası ise “tek uluslu”dur. Bu durumda, gerçekten ilerici her parti ve grubun ilk temel görevi, siyasal, kültürel ve ekonomik olarak egemenlik altında tutulan ulusa kendi yazgısını belirleme hakkını tanımadır. Türkiye’de, bu hakkı tanımayan hiçbir parti, ya da grup demokratik, ya da ilerici olduğunu ileri süremez.

TKP’nin şimdiye kadar Türkiye Cumhuriyeti’nde yaşayan Kürt halkına kendi yazgısını belirleme hakkını tanımadığını biliyorum. Biz (çünkü burada kendi adıma konuşmuyorum) TKP’yi ve ilerici olduğunu ileri süren ama hâlâ bunu tanımayan öteki tüm Türk partilerini bu hakkı tanımaya çağırıyoruz.

Irak Komünist Partisi'nin, Kürt ulusal sorunu hakkında birbirini izleyen ideolojik konumlarını kısaca anımsamak — hem belgesel olması açısından, hem de karşılaştırma amacıyla — yararlı olacaktır.¹⁴⁴

Eylül 1956'daki İkinci Konferansı'nda — kendi Kürt üyelerinin ve Irak-KDP'nin birleşik baskısıyla — IKP ilk olarak ve ciddiyetle, “Kürt ulusunun varlığını” önemli bir belgeyle tanıdı.¹⁴⁵ Bildirinin Kürtlerle doğrudan ilgili olan 2. ve 3. maddeleri şöyledir:

“Madde 2: Emperyalizmin çizdiği bugünkü sınırları içinde Irak, Kürdistan'ın bir kesimini içermektedir.

“Madde 3: Dolayısıyla Irak'ta iki ana ulus vardır: Araplar ve Kürtler.

“Irak'taki Kürtler, bugün Türkiye, İran ve Irak arasında bölünmüş ama kendi toprakları olan Kürdistan üstünde yaşayan Kürt ulusunun toplu bir parçasıdır. Kürtler, ulus olmanın bütün özelliklerine sahip, tarihsel olarak oluşmuş, ortak bir toprağı olan (emperyalistler tarafından parçalanmasına karşın) ortak dile sahip ve kurtuluşa ve ulusal birliğe yönelik bir ulusal ekonomi kurabilme olanakları taşıyan bir ulustur.”

Açıklama kısmında, IKP kararı şöyle devam ediyor:

“Birinci Dünya Savaşı sonunda emperyalizmin Kürdistan'ı parçalayarak bu topraklar üzerinde bir ulusal Kürt devletinin kurulmasını engellediği iyi bilinir. Irak'ta ve Türkiye ve İran'da da izlenen ulusal baskı politikasını destekleyen emperyalizmdir.”

Mart 1962'de — Irak Kürdistanı'nda devrimin başlamasından sonra — IKP bir Merkez Komitesi raporunda Kürt ulusunun kendi yazgısını belirleme hakkını şu sözlerle tanıyordu:¹⁴⁶

“4. Nokta: Türkiye İran ve Irak arasında bölünmüş olan kendi anavatanları Kürdistan'da yaşayan, milyonlarca nüfusa sahip Kürt halkının sorunu haklı ve demokratik bir davadır. Çünkü bu, kendisine hiçbir hak tanınmayan bölünmüş bir ulusun sorunudur. Herhangi bir diğer ulus gibi Kürt ulusu da kendi yaşam biçimini, siyasal kurumlarını ve Kürdistan'ın komşu ülkeler ve halklarla kuracağı ilişkileri belirleme hakkına sahip olmalıdır.”

Yine dördüncü maddede, Irak Komünist Partisi, “Kürt halkının kendi yazgısını belirleme hakkının, ayrılma ve bağımsız devlet kurma hakkını içerdiğini” açıkça belirtiyor.

Bu “doktrinal” ve çok önemli bir açıklamaydı. Irak Komünist Partisi, Irak'taki Kürt sorunuyla ilgili siyasal çizgisinde, aynı raporun 5. maddesinde “Irak Cumhuriyetinin birliği içinde, Kürdistan'da özerk bir hükümet kurulmasını” desteklediğini açıkladı. Bu hakkın, “(gelecek) kalıcı Anayasada belirlenmesi” gerektiğini belirtti. Irak'taki Kürt devriminin amacı buydu.

Irak Komünist Partisi'nin (IKP) 1956'dan bu yana tanıdığı ve TKP'nin 1980'de hâlâ tanımadığı, o günden beri hâlâ varlığını sürdürüyor. Kürt halkının kendi yazgısını belirleme hakkının varlığı hiç kimsenin öznel niyetine bağlı değildir demek istiyorum. Kürtler bir halk, ülkeleri Kürdistan'da yaşayan bir ulus olarak var oldukları için, doğal olarak vazgeçilmez ve sınırlana-

¹⁴⁴ Bu konunun ayrıntılarını, yorumumla birlikte, tezimden bak, not 2'de değinilen, s.162–174.

¹⁴⁵ “Ulusal Kurtuluş için Politik Çizgimiz” başlığı altında, Arapça, Irak KP tarafından basılan ve Irak KP 2. Konferansı'nda kabul edilen MK raporu.

¹⁴⁶ “Irak Kürt ulusal sorununun adli bir çözümü İçin Irak KP MK'nın raporu” ile karşılaştır, Mart 1962, Arapça ve İngilizce yayımlandı.

maz bir biçimde kendi yazgılarını belirleme hakkına sahiptirler. Başkaları kabul etse de, etmese de, Kürt halkının bu hakkı vardır. Bu, Birleşmiş Milletler Yasası'na ve anlaşmalarına imzasını koyan Türkiye hükümeti tarafından bilinmiyor değildir. Bu hak vardır ve Kürt ulusu tarafından tümüyle, ya da bölünmüş bir ulus olması nedeniyle Kürdistan'ın her parçasında ayrı ayrı uygulanabilir. Kürt halkının bu hakkını hiçbir hükümet, yasa, anayasa, parti, insan — ne kadar büyük olursa olsun — ortadan kaldıramaz, askıya alamaz, ya da Kürt halkından çalamaz.

Faşizm ve gericilik, Kürtlerin kendi siyasal geleceğini serbestçe kararlaştıracağı günü erteleyebilir, fakat o günü sonsuza değin geciktiremez. Kürt halkı bir gün kendi yazgısını belirleme hakkını yaşama geçirecektir.

Eğer böyleyse, neden komşu halkların ilerici güçlerinden halkımızın bu hakkını “tanınmaları” isteniyor? Bu soruya yanıt gerekir mi? Yanıtımızı Türkiye ile sınırlı tutarsak; çünkü Türk halk yığınları ve Kürt halkının ortak düşmanı gericilik, faşizm ve emperyalizmdir. Çünkü ortak çıkarları vardır. Ve çünkü umuyorum ki, karşılıklı bir dostluk gelenekleri vardır. Cumhuriyetin toprakları üstünde, Anadolu ve güney Trakya köylüleri ve işçileri, Kürdistan'dakilerin kardeşleridir.¹⁴⁷

Türk solundan istemediğimiz ve isteyemeyeceğimiz, onların Kürt halkı için “karar vermele-ri”dir. Kürt halkının, siyasal konularda neyi, ne zaman yapması gerektiğini bilmek için öğretmene gereksinimi yoktur. Kürt olsun ya da olmasın, hiçbir siyasal parti ya da grup, Kürt halkı için karar veremez. Bu konuda karar verecek olan yalnızca Kürt halkıdır. Bu demokrasinin en basit bir ilkesidir.

Karar zamanı geldiğinde Kürt halkının haklı kararı alacağı kesindir. Bunun ne olacağını hiç kimse bilemez. Bilebileceğimiz, bu kararın, göz önünde tutulacak bazı başka şeylerin yanı sıra, Türk solunun ve Türk demokratlarının, Kürtlerin kurtuluş savaşımına karşı ne tavır takındıklarını hesaba katacağıdır. Eğer Türk ilericileri, Türk demokratları gerçekten ilerici ve demokrat olduklarını kanıtlarlarsa, başka bir deyişle Kürt halkının gerçek kardeşleri, silah arkadaşları olduklarını kanıtlarlarsa, o zaman bu halk bu kardeşliğe sadık kalacaktır. O zaman Kürt halkı Türk halkıyla birlikte ama tamamen değişik bir sistem altında yaşamaya devam edebilir. Bu sistem, özgürce seçilmiş ve birlikte kurulmuş, kesinlikle faşizm, emperyalizm ve gericilikten kurtarılmış, çift uluslu demokratik bir Federasyon olabilir. Bu Federasyon iki halka da tam eşitlik, iki ulusa da kendi topraklarında, kendi Cumhuriyetlerinde bir hükümet sağlamalıdır. Tüm emekçi yığınlara, kol ve kafa emekçilerine, özgürlük, zenginlik ve onur sağlamalıdır.

Kendi yazgısını belirleme “ayrılmaya”, bağımsız bir Kürt Devleti kurmaya da gidebilir. Bu, kendi yazgısını belirleme hakkının getirdiği ve Kürt halkının seçme durumunda olduğu almışıklardan biridir. Bu gerçeği, bunu zaten bilen demokrat dostlarımızdan gizleyemeyiz. Bu hakkı suçtan başka bir şey olarak görmeyen faşist düşmanlarımıza da başka türlü gösteremeyiz.

Faşizm bizi korkutamayacağını bilsin. Biz, halkımızla birlikte ve halkımız için faşizmi yok etmeye kararlıyız. Faşizmi Türkiye Cumhuriyeti topraklarından söküp atmaya kararlı olduğumuzu ilan ediyoruz.

Kısa bir süre önce birbirine düşman olan yabancı devletlerin bile, ortak çıkarları için birliğe gitmeğe çalıştıkları çağımızda, dostlarımız şunu bilmelidir: Kürt halkı için Türk halkı ile birlik içinde kalması daha iyi olabilir (bu, öteki komşu halklara ilişkin olarak da olabilir). Ve aynen

¹⁴⁷ Coğrafyasal olarak, “Anadolu” kelimesi esasında “Kürdistan”ı (Doğu) içermiyor. 1923'ten beri uygun olmayan bir genişletme ile katılmıştır.

yukarıda anlatıldığı gibi, hem özel hem genel çıkarları için, eşitlik içinde ve kardeşçe, daha büyük ekonomik ilerleme için, siyasal demokrasi ve sosyal adalet içinde birlikte yaşayabilirler.

İşçinin Sesi'ndeki değerli kardeşlerim, biraz uzunca yazdımsa beni bağışlayın. Dilerim bu sayfalar, görevleri bu dayanışmayı sağlamak olanlar arasında bu dayanışmayı kurma ya da güçlendirme denemesi olarak yapıcı ve içten bir diyaloga katkı olur.

Bu sayfaları Türkçeye çevirerek gazetenizde yayınlarsanız size çok müteşekkir kalırım. Söylemeye gerek yok, yukarıda yazdıklarımın tüm sorumluluğu benimdir. Eğer isterseniz — belki kendi yorumunuzla birlikte — Türkçe çevirisini bir kitapçık olarak yayınlatabilirsiniz. Türkçe bilmeyen dostlarımız için, İngilizce bir baskı da belki yararlı olabilir.

Demokrasi güneşi Türkiye üzerinde doğsun!

Türkiye Kürdistanı üzerinde doğsun!

Hepinize devrimci saygılarımla,

İsmet Şerif Vanlı
İşçinin Sesi, sayı 132; 7.7.1980